

În acest număr:

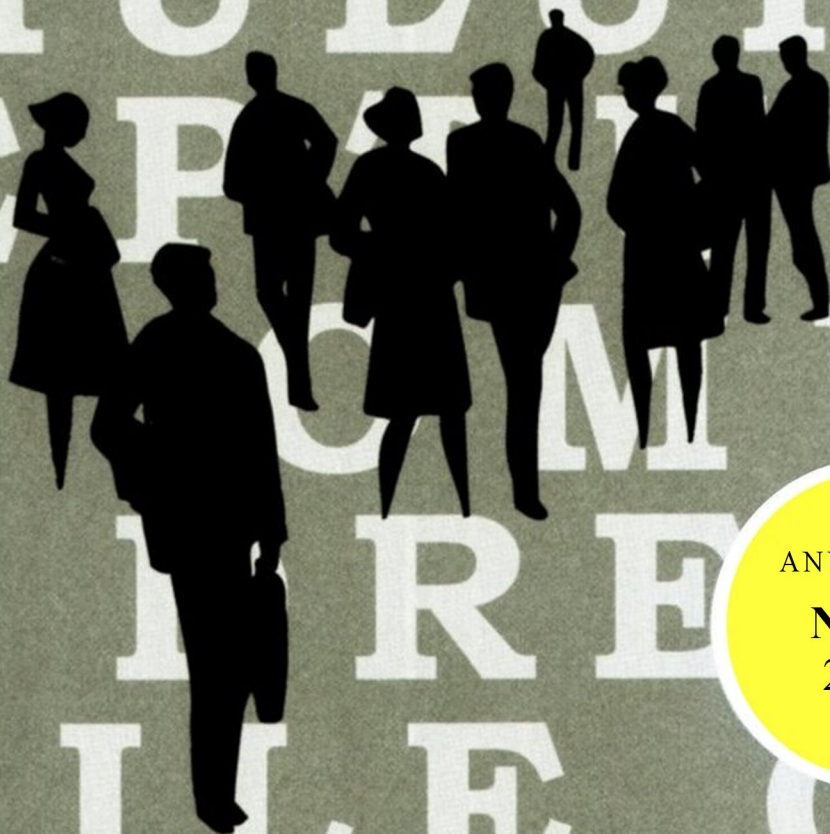
- DISCRIMINAREA MULTIPLĂ ȘI LUPTA ÎMPOTRIVA EI
- DREPTUL PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI LA VIAȚĂ
- INDEPENDENȚĂ ȘI INTEGRARE ÎN COMUNITATE
- TEHNICILE SPECIALE DE SUPRAVEGHERE SAU DE CERCETARE PENALĂ ȘI IMPORTANȚA RESPECTĂRII DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE
- JURISPRUDENȚĂ • SEMNAL • REMEMBER

DREPTURILE OMULUI

revistă
editată
de

INSTITUTUL
ROMÂN
PENTRU
DREPTURILE
OMULUI
I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS
DROITS DE L'HOMME

ANUL XXIV

NR. 3

2014

DREPTURILE OMULUI
ANUL XXIV
NR. 3
2014

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior

Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

Consiliul științific

Prof. univ. dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Nicolas Mateesco Matte**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof. dr. **Karel Vasak**; Prof. univ. dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

Colegiul de redacție

Conf. univ. dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof. univ. dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof. univ. dr. **Raluca Beșteliu**; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Prof. univ. dr. **Nicole Guimezanes**, Universitatea Paris XII, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Ioan Leș**; **Emil Marinache**; Prof. univ. dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. univ. dr. **Nicolae Popa**; Prof. **Ioan Oancea**; Prof. univ. dr. **Dumitra Popescu**; **Valeriu Rendec**; **Sergiu Andon**; Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**; Prof. univ. dr. **Laurențiu Șoitu**; Prof. univ. dr. **Ioan Vida**.

Realizarea acestui număr a fost coordonată de:

Marius Mocanu,
Mihaela Scarlat
Gheorghe Pârvan
Traduceri: Valeriu Rendec, Daniela Albu

Institutul Român pentru Drepturile Omului
București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr. 21
Tel. +40 21 3114921
e-mail: office@irdo.ro
www.irdo.ro

Tipărit la R.A. Monitorul Oficial

SUMAR

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE	7
• Discriminarea multiplă și lupta împotriva ei – prof. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Re-visiting the right to peace – prof. univ. dr. Ioan Voicu, Florina Voicu	13
• Dreptul persoanelor cu dizabilități la viață independentă și integrare comunitară – Anna Maria Neagoe	25
• Tehnicile speciale de supraveghere sau de cercetare penală și importanța respectării drepturilor și libertăților fundamentale – prof. univ. dr. Gheorghe Iancu, Vlad Iancu	33
• Sănătatea o problemă a drepturilor omului – Mircea Ciocan	38
• Regularizarea cererii de chemare în judecată – element principal al accesului liber la justiție – Vlad Dan Oanea	43
II. DOCUMENTAR JURIDIC	46
• Cea de a 27-a sesiune a Adunării Generale a ONU din 23 septembrie 2014, Rezoluția A/HRC/27/L25	46
• Orientările actualizate ale Uniunii Europene privind promovarea respectării dreptului internațional umanitar	49
• Legea nr. 103/2014 pentru completarea Legii audiovizualului nr. 504/2002	54
III. JURISPRUDENȚĂ	55
• Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Groza împotriva României	55
• Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Cristian Teodorescu împotriva României	58
• Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Stelian Roșca României	67
IV. SEMNAL	81
• Universitatea Internațională a Drepturilor Omului	81
• Al XIX-lea Congres al Academiei Internaționale de Drept Comparat	83
• Abilitățile contează	84
• Conferința anuală a Institutului de Drept European	86
• Note, cronici, recenzii	87
V. REMEMBER	103

CONTENTS

I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES	7
• Multiple discrimination and the fight against it – Prof. Irina Moroianu Zlătescu, PhD	7
• Re-visiting the right to peace – Prof. Ioan Voicu, PhD, Florina Voicu	13
• The right of persons with disabilities to independent living and community integration – Anna Maria Neagoe	25
• Special techniques of criminal surveillance or investigation and the importance of respecting the fundamental rights and freedoms – Prof. Gheorghe Iancu, PhD, Vlad Iancu	33
• Health – a human rights issue – Mircea Ciocan	38
• Regularization of applications for summons – a key element of access to justice – Vlad Dan Oanea	43
II. JURIDICAL DOCUMENTATION	46
• 27 th session of the UN General Assembly of 23 September 2014, Resolution A/HRC/27/L25	46
• Updated European Union Guidelines on promoting compliance with international humanitarian law	49
• Law no. No. 103/2014 amending Law No. 504/2002 – The Audiovisual Act	54
DREPTURILE OMULUI	3

III. JURISPRUDENCE	55
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Groza vs. Romania	55
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Cristian Teodorescu vs. Romania	58
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Roșca Stelian vs. Romania ...	67
IV. SIGNAL	81
• International University of Human Rights	81
• 19 th Congress of the International Academy of Comparative Law	83
• Skills Do Matter	84
• Annual Conference of the Institute of European Law	86
• Notes, news, book reviews	87
V. REMEMBER	103

SOMMAIRE

I. ÉTUDES, RECHERCHES, ARTICLES	7
• La discrimination multiple et la lutte contre elle – prof. Dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Revisiter le droit à la paix – prof. Dr. Ioan Voicu, Florina Voicu	13
• Le droit des personnes handicapées à la vie autonome et l'intégration communautaire – Anna Maria Neagoe	25
• Techniques spéciales de surveillance ou d'enquête pénale et l'importance du respect des droits fondamentaux et des libertés – prof. Dr. Gheorghe Iancu, Vlad Iancu	33
• La santé – une question de droits des l'home – Mircea Ciocan	38
• La demande de régularisation de citation élément principal de l'accès à la justice – Vlad Dan Oanea	43
II. DOCUMENTAIRE JURIDIQUE	46
• La 27 ^e session de l'Assemblée générale des Nations Unies du 23 Septembre 2014 Résolution A/HRC/27/L25	46
• Lignes directrices de l'Union européenne mises à jour concernant la promotion du droit humanitaire international	49
• Loi no. 103/2014 modifiant Loi no. 504/2002 – Loi sur l'audiovisuel	54
III. JURISPRUDENCE	55
• La décision du la Cour européenne des droits de l'homme dans l'affaire Groza contre la Roumanie	55
• La décision du la Cour européenne des droits de l'homme dans l'affaire Cristian Teodorescu contre la Roumanie	58
• La décision du la Cour européenne des droits de l'homme dans l'affaire Roșca Stelian contre la Roumanie	67
IV. SIGNAL	81
• L'Université internationale de droits de l'homme	81
• Le 19 ^{ème} Congrès de l'Académie internationale de droit comparé	83
• Les compétences comptent	84
• La Conférence annuelle de l'Institut de droit européen	86
• Remarque, avis, commentaires	87
V. REMEMBER	103

ABREVIERI

AIDC	Académie Internationale de Droit Comparé – Academia internațională de Drept Comparat
alin.	alineat
ANR	Agenția Națională pentru Romi
ANUROM	Asociația pentru Națiunile Unite din România
ARPE	At risk of poverty or social exclusion – La riscul de sărăcie și excluziune socială
art.	articolul
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei
asist. univ. dr.	asistent universitar doctor
CDPD	Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități
CE	Consiliul European
cercet. st.	cercetător științific
CIF	Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății
Cit.supra.	citatul de deasupra
CNCD	Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării
coord.	coordonator
CEDO	Convenția europeană a drepturilor omului
CHR	Commissioner for Human Rights – Comisarul pentru Drepturile Omului
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
dr.	doctor
Ed.	editura
EHMA	European Health Management Association – Asociația Europeană de Management în Sănătate
ELI	European Law Institute – Institutul de Drept European
etc	(et caetera) și celelalte
Fonduri ESI	Fonduri structurale și de investiții europene
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
IACPIL	Asociația Interdisciplinară de Drept Comparat și Drept Privat Internațional
IDEF	Institutul internațional de drept de expresie și inspirație franceze
infra.	dedesubt, mai jos
INS	Institutul Național de Statistică
IRDO	Institutul Român pentru Drepturile Omului
ISE	Institutul de Științe ale Educației (ISE)
lit.	litera
loc.cit.	locul citat
MMFPSV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
M.Of.	Monitorul Oficial al României
nr.	numărul
OG	Ordonanță de Guvern
OMS	Organizația Mondială a Sănătății

ONG	organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
op.cit.	opera citată
OUG	Ordonanța de Urgență a Guvernului
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
pp.	paginile
RATC	Regia Autonomă de Transport în Comun a orașului Constanța
Rec	recomandare
SNSPA	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
supra.	deasupra, mai sus
ș.a.	și alții (altele)
UE	Uniunea Europeană
UNCRPD	Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
urm.	următoarele
USAID	Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
vol.	volumul
vs.	(versus) contra, împotriva

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

DISCRIMINAREA MULTIPLĂ ȘI LUPTA ÎMPOTRIVA EI

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU*

Abstract

The study attempts to analyze the problems arising from multiple discrimination, the latter being owed to the coexistence or the interaction of several reasons.

Since both at international level and in the European Union equality and non-discrimination are essential, the research describes the forms of multiple discrimination and the obstacles encountered by those who want to approach the topic from a juridical point of view. They should make continuous efforts to overcome the obstacles and propose or take measures at national and international levels as well as in the European Union.

Keywords: multiple discrimination – definition, positive combating measures, sanctions.

Résumé

L'étude se propose d'analyser les problèmes liés à la discrimination multiple, cette dernière étant due à la coexistence ou l'interaction de plusieurs raisons.

Depuis tant au niveau international, aussi que dans l'Union européenne, l'égalité et la non-discrimination sont essentielles, ce recherche décrit les formes de discrimination multiple et les obstacles rencontrés par ceux qui veulent aborder le sujet d'un point de vue juridique. Ils devraient faire des efforts continus pour surmonter les obstacles et de proposer ou de prendre des mesures aux niveaux national et international ainsi que dans l'Union européenne.

Mots-clés: la discrimination multiple – définition, les mesures de lutte contre positifs, sanctions

Restricția, excluderea, preferința, acțiunea sau omisiunea bazată pe rasă, culoare, sex sau orientare sexuală, ascendență, origine etnică, lingvistică, religioasă, cultură, inteligență, apartenență fizică, stare civilă sau socială, apartenență sau opinie politică, sau orice altă situație de acest fel și care, din păcate, nu s-au menținut la nivelul ideilor au reprezentat discriminare și au dus la numeroase conflicte care au avut loc de-a lungul timpului. În ediția sa din 2014, dicționarul *La Petit Larousse* definește discriminarea ca fiind „acțiunea de a deosebi și de a trata în mod diferit anumiți indivizi sau un grup întreg în raport cu restul colectivității”. Evident, este vorba de situații care au avut ca efect împiedicarea, în întregime sau parțială, directă sau indirectă a recunoașterii egalității unor persoane de a se bucura sau de a exercita drepturile omului și libertățile fundamentale recunoscute în dreptul internațional.

În prezent, nu există încă în dreptul internațional o definiție general acceptată a

discriminării.¹ Așa cum s-a arătat în doctrină, principiul nediscriminării s-a impus în timp în cadrul eforturilor depuse de comunitatea internațională, de state pentru a crea condițiile respectării drepturilor omului². S-a subliniat că nediscriminarea reprezintă forma negativă a egalității în drepturi, ceea ce a făcut ca în multe cazuri acestea să se definească „în strânsă legătură sau una prin elementele celeilalte”³.

Carta ONU, în preambulul său, în art. 1 paragraful 3 și în art. 55, precum și Declarația Universală a Drepturilor Omului în art. 2 paragraful 1 se referă la egalitatea în drepturi, iar obligația de a nu discrimina este implicită.

¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Fighting Multiple Discrimination*, in *The Exercise of the Right to Non-Discrimination and Equality of Opportunities in the Contemporary Society*, Editura Pro Universitaria, București, 2014, p. 3 și urm.; Irina Moroianu Zlătescu, Petru Emanuel Zlătescu, *Discriminarea și discriminarea multiplă*, INFO-IRDO nr. 9/2014, p.1 și urm.

² A se vedea Ion Diaconu, *Discriminarea rasială*, Editura Lumina Lex, București, 2005, p. 22 și urm.; Irina Moroianu Zlătescu, *Racial discrimination*, Editura IRDO, București 2006, p. 3 și um.

³ A se vedea, IRDO, *Lupta împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței*, Editura IRDO, București 2001, p. 5 și urm.; Ion Diaconu, op. cit, p. 22.

* Prof. univ. dr., membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat, membru în Consiliul de administrație FRA, director al Institutului Român pentru Drepturile Omului.

În afara dispozițiilor comune privind egalitatea și nediscriminarea enunțate de art. 7 și art. 23 paragraf 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului menționăm art. 2 paragraf 2 din Pactul Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale și art. 26 din Pactul Internațional privind drepturile civile și politice care consacră dreptul la o protecție egală a legii și evidențiază faptul că legea trebuie să garanteze tuturor o protecție egală și eficace împotriva oricărei discriminări⁴.

Interzicerea discriminării unor categorii specifice de persoane se regăsește în Instrumentele internaționale privind discriminarea rasială, discriminarea cu privire la femei, drepturile refugiaților, ale apatrizilor, ale copiilor, ale lucrătorilor migranți și membrilor familiilor lor, ale persoanelor cu dizabilități etc. Alte instrumente se referă la eliminarea discriminării în domenii ca angajarea în muncă, educație, cultură, religie sau credință.

În ultimele decenii a apărut și s-a impus pe plan internațional o nouă noțiune și anume aceea de discriminare multiplă.⁵ Ea a apărut pe planul dreptului internațional după 1995⁶, iar Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități⁷ este primul tratat internațional ce face referire în mod expres la discriminarea

⁴ Ibidem, p. 23; A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Equality and nondiscrimination*, în *The Exercise of the right to nondiscrimination and equal opportunities in the contemporarz society*, Editura Pro Universitaria, București, 2012, p. 41 și urm.; Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu (coord), *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte, vol I – Instrumente universale*, ediția a IX-a, Editura IRDO, București, 2007.

⁵ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Fighting Multiple Discrimination...* op. cit. Menționăm, de asemenea, Rezoluția ONU 523B(VIII) din 24 februarie 1952, potrivit căreia discriminarea și protecția minorităților reprezintă două domenii importante ale activității organizației mondiale.

⁶ În cadrul Conferinței Mondiale privind drepturile femeii ce a avut loc la Beijing în 1995 s-au discutat importante probleme privind discriminarea de gen și s-a arătat că vârsta, statutul socio-economic, dizabilitatea, etnia sau culoarea se adăugau de multe ori discriminării de gen. Comitetul ONU creat pentru punerea în aplicare a Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei se referă la discriminarea multiplă atât în recomandări generale cât și în concluzii.

(<http://www.un.org/normawatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom23>); A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Egalite de chances, egalite de traitement*, Editura IRDO, București, 2000, p. 3 și urm.

multiplă⁸.

Așa cum s-a arătat în doctrină, expresia „discriminare multiplă” este o noțiune al cărei conținut include două sau mai multe situații de inegalitate de tratament⁹, care se pot suprapune sau se pot intersecta. Există, de asemenea, situații în care o persoană este supusă unui tratament discriminatoriu defavorabil datorat unor motive care operează în momente diferite și nu în același timp.¹⁰

În ultimele decenii, legislația și jurisprudența din numeroase state a încercat să țină pasul cu instrumentele internaționale privind discriminarea și discriminarea multiplă.

Așa, de exemplu, în state care aparțin sistemului de drept anglo-saxon¹¹, cum ar fi Statele Unite ale Americii, jurisprudența a cea care s-a confruntat prima cu cazuri în care se suprapuneau sau se succedau două sau mai multe discriminări având aceeași victimă. Ea s-a pronunțat în sensul existenței unei discriminări multiple.¹²

În alte state, care aparțin tot sistemului de drept anglo-saxon, de exemplu, în Canada, legiuitorul a fost primul care a intervenit și a simplificat astfel și munca judecătorilor. Astfel,

⁷ Irina Moroianu. Zlătescu, Anna Neagoe și alții, *Nediscriminare. Autonomie. Incluziune*, Editura IRDO, București, 2012, p. 18 și urm.; Irina Moroianu Zlătescu, Anna Neagoe, Marius Mocanu, *Drepturi egale și mediu accesibil*, Editura IRDO, București, 2014, p. 161 și urm.

⁸ Art. 6. din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

⁹ A se vedea și S. Hannett, *Equality at the Intersections: The Legislative and Judicial Failure to Tackle Multiple Discrimination*, Oxford Journal of Legal Studies, 2003, p. 65 și urm.

¹⁰ A se vedea T. M. Makkonen, *Multiple Compound and Intersectional Discrimination: Bringing the Experience of the Most Marginalized to the Fore*, Åbo Akademi University, 2002, p. 1 și urm.

¹¹ A se vedea Victor Dan Zlatescu, *Curs de Drept comparat. Geografie juridică*, editia a II a, Editura Fundației România de Măine, București, 1997, p.24 și urm.; idem, *Mari sisteme de drept contemporan*, Editura Pro Universitaria, București, 2012, p. 16.

¹² A se vedea: cazul Munford contra James T. Barnes and Co. în Francis Achampong, *Workplace Sexual Harassment Law: Principles, Landmark Developments, and Framework for Effective Risk Management*, Quorum Books, 1999, p. 247; cazul Rogers contra American Airlines în *Left Legalism / Left Critique*, Duke University Press, 2002, p. 39; cazul Jefferies contra Harris City Commission în *European Union Non-Discrimination Law. Comparative Perspective son Multidimensional Equality Law*, Routledge-Cavendish, New York, 2009, p. 119.

Carta canadiană a drepturilor și libertăților¹³ care face parte din Constituția Canadiană.¹⁴, include în art. 15 paragraful 1 o clauză flexibilă privind dreptul la egalitate, indicând motivele de discriminare.¹⁵ În același timp, Legea canadiană privind drepturile omului¹⁶, așa cum se arată în doctrină¹⁷, are forță de constrângere atât pentru organele federale cât și pentru instituțiile care se află sub controlul guvernului federal, cum ar fi societățile bancare și companiile aeriene, numai în cazul discriminărilor bazate pe motive definite în mod restrictiv. Aceasta a dus la restrângerea numărului cazurilor în care instanțele canadiene au aplicat reglementările privind discriminarea multiplă. Câțiva ani mai târziu, legiuitorul canadian a intervenit adăugând o nouă dispoziție în lege¹⁸, potrivit căreia, un tratament discriminatoriu poate avea la bază unul sau două motive interzise separate sau combinate. Acest text a fost aplicat și de comisia canadiană care răspunde de controlul extrajudiciar al aplicării principiului nediscriminării.¹⁹

Și în state în care dreptul face parte din sistemul romano-germanic²⁰ legiuitorul este preocupat de problematica discriminării. Astfel, în Brazilia²¹ a fost adoptată Legea nr. 12288 din 20 iulie 2010 care introduce în legislația acestui stat „statutul egalității de șanse”, urmărind, potrivit art. 1 din actul normativ menționat, „să garanteze populației negre concretizarea egalității de oportunități, apărarea drepturilor etnice individuale, colective și difuze și lupta împotriva discriminării și altor forme de intoleranță etnică”. Prin populație neagră înțelegându-se, potrivit aceluiași articol „ansamblul persoanelor care se autodeclară

negre sau metise”²²

La nivel european, Consiliul European a avut în permanență preocuparea de a împiedica discriminarea. Astfel, atât art. 14 din Convenția europeană privind drepturile omului cât și Protocolul nr. 12 la Convenție²³, precum și art. 20 și art. E din partea a V-a a Cartei Sociale Europene revizuite se referă la principiul nediscriminării, ca principiu fundamental.

La nivelul Uniunii Europene se regăsește noțiunea de discriminare în politicile Comisiei Europene cu privire la punerea în aplicare a principiului nediscriminării²⁴. Desigur, trebuie menționate două directive ale Consiliului, și anume Directiva 78/2000 și Directiva 43/2000; Directiva 78/2000²⁵ care se referă la egalitatea de tratament în domeniul angajării în muncă și al formării profesionale, iar Directiva 43/2000²⁶ care privește egalitatea de tratament, fără deosebire de rasă sau de origine etnică și care este aplicabilă în domeniul bunurilor, serviciilor și educației. Adoptarea acestui pachet a fost o demonstrație a angajamentului Uniunii la o societate fără discriminări. De asemenea, a atras atenția țărilor din afara Uniunii Europene, în special aceleora în curs de aderare, asupra faptului că principiul egalității și nediscriminării este parte integrantă a drepturilor fundamentale, pe care se bazează Uniunea. Tratatul asupra Uniunii, modificat prin Tratatul de la Lisabona, prevede în art. 2 par. 1 egalitatea în valorile comune ale Uniunii. De asemenea, art.19 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii împuternicește Consiliul să ia măsurile ce se impun pentru a combate orice discriminare bazată pe sex, rasă, origine etnică, religie, convingeri, vârstă, dizabilitate sau orientare sexuală, în timp ce Directivele 43/2000 și

¹³ Canadian Charter of Rights and Freedoms, adoptată în 1982.

¹⁴ Adoptată în 1987.

¹⁵ A se vedea Christine Deliyanni-Dimitrakou, *Égalité multidimensionnelle et discriminations multiples en droit comparé*, în “Revue internationale de Droit Comparé”, no 3/2013, p. 691.

¹⁶ Canadian Human Rights Act din 1985.

¹⁷ A se vedea Christine Deliyanni-Dimitrakou, *loc. cit.*

¹⁸ În 1997 a fost modificat art. 3 paragraful 3 din Legea canadiană privind drepturile omului, Canadian Human Rights Act, din 1985.

¹⁹ A se vedea Christine Deliyanni-Dimitrakou, *loc. cit.*, p. 691.

²⁰ A se vedea Victor Dan Zlatescu, *Curs de Drept comparat...*, *op cit*, p.24 și urm.

²¹ A se vedea Thales Morais da Costa, *Bresil*, în *Revue Internationale de droite compare* no.1/2012, p.309 și urm

²² Ibidem.

²³ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu (coord), *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte. vol II – Instrumente regionale*, ediția a IX-a, Editura IRDO, București, 2007, p. 55 și urm.

²⁴ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Mihaela Muraru Mândrea, *Egalitate. Nediscriminare. Bună administrare*, Editura IRDO, București, 2008, p. 16. Precizăm că art. 10 din Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene face din lupta împotriva discriminării un obiectiv orizontal pe care Uniunea trebuie să urmărească să-l atingă în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale

²⁵ Publicată în Jurnalul Oficial al UE, L 303 din 2 decembrie 2000.

²⁶ Publicată în Jurnalul Oficial al UE, L 180 din 19 iulie 2000.

78/2000 enumeră motivele de discriminare în mod restrictiv. Remarcăm faptul că aceste două directive prevăd în preambulul lor că dreptul european interzice în mod tradițional discriminarea bazată pe sex și că femeile sunt adesea „victime ale discriminării multiple”²⁷.

Desigur, Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene conține mai multe prevederi ce trebuie menționate. De exemplu, interzicerea oricărei discriminări bazate pe cetățenie, potrivit art. 18, libera circulație a lucrătorilor, conform art. 45, egalitatea de remunerare a muncii bărbaților și femeilor, potrivit art. 147.

La nivelul doctrinei ne-a reținut atenția ideea potrivit căreia dreptul egalității în Uniunea Europeană poate contribui în mod direct în lupta împotriva discriminării multiple, dacă ne gândim numai la faptul că directivele la care am făcut referire, menționează și leagă în mod expres principiul integrării de aspectul de gen²⁸.

În prezent, promovarea egalității între femei și bărbați este recunoscută ca una din sarcinile esențiale ale Uniunii Europene, potrivit art. 3 din Tratatul asupra Uniunii Europene²⁹. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene consacră un capitol egalității, afirmând egalitatea în drepturi a tuturor persoanelor și interzicând orice discriminare bazată pe sex, rasă, culoare, origine etnică sau socială, caracteristici genetice, limbă, religie, convingeri, opinii politice sau orice fel de opinie, apartenență la o minoritate națională, bogăție, naștere, dizabilitate, orientare sexuală, vârstă. De asemenea, interzice discriminarea bazată pe cetățenie și consacră egalitatea între femei și bărbați care trebuie asigurată în toate domeniile, inclusiv în materie de angajare, de muncă și remunerare. În acest sens, Uniunea trebuie să urmărească eliminarea inegalităților și să promoveze egalitatea între femei și bărbați în toate activitățile sale. Așa cum remarcă unii autori Uniunea nu are o definiție juridică asupra noțiunii de discriminare multiplă care să aibă puterea de a duce la aplicarea măsurilor coercitive în caz de nerespectare.

Tratamentul inegal continuă să fie o trăsătură a vieții cotidiene în Uniunea

Europeană, adoptarea reglementărilor care combat discriminarea fiind un important pas înainte, dar nu și suficient. De asemenea, este necesar un efort pentru cunoașterea și accesibilitatea publicului la aceste norme.

Implementarea și intrarea în vigoare a reglementărilor care promovează egalitatea și combat discriminarea la nivel individual nu reușesc să îndepărteze în totalitate modelele de inegalitate înrădăcinate, experimentate de unele categorii de persoane și grupuri, potrivit statisticilor Parlamentului European. Astfel, Eurobarometrul din 2013 privind femeile și inegalitatea de gen în contextul crizei, arată că pentru europeni diferențele de remunerare (38%) reprezintă cea mai importantă inegalitate de gen, urmată îndeaproape de violența față de femei (34%) și de dificultățile mai mari de reconciliere a vieții private cu viața profesională în cazul femeilor (34%)³⁰.

Evident, realizarea unor astfel de cercetări reprezintă o ocazie prielnică pentru a pune în discuție necesitatea unei mai bune înțelegeri a naturii și întinderii discriminării în vederea scoaterii în evidență a formelor sale ascunse, dar nu doar a acestora ci și a celor multidimensionale.

Dezbaterile despre discriminare sunt benefice, îndemnând la reflexie privind egalitatea de tratament, pentru că egalitatea în sine nu înseamnă uniformitate, iar simpla intenție nu înseamnă neapărat discriminare³¹.

Evident, atât grupurile cât și indivizii trebuie să aibă abilități și scopuri semnificative pentru a participa în mod activ la viața societății, indiferent de sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, rasă sau origine etnică și religie.

De asemenea, este necesară recunoașterea și eliminarea barierelor care duc la excluderea membrilor grupurilor particulare și transferarea lor în vederea egalizării șanselor prin participări egale pentru toți la procesul de educație, angajare, mecanisme de luare a deciziilor în sfera politicii, cât și în cea a afacerilor³².

Dezbaterile și dialogul, incluzând schimbul de experiență ar trebui să ducă la identificarea

²⁷ Al 14-lea considerent al Directivei 43/2000 și al 8-lea considerent al Directivei 78/2000.

²⁸ A se vedea Christine Deliyanni-Dimitrakou, *op. cit.*, p. 695.

²⁹ Versiunea consolidată, publicată în Jurnalul Oficial al UE, C 326, din 26 octombrie 2012.

³⁰ A se vedea http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2013/femme/synth_RO.pdf.

³¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Egalitate de șanse egalitate de tratament*, Editura IRDO, București, 2000, p. 7 și urm.

³² A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Fighting racial discrimination*, Editura IRDO, 2004, p. 7 și urm.

celor mai adecvate moduri de a promova o mai bună participare a grupurilor slab reprezentate în societate, precum și o participare echilibrată a femeilor și bărbaților în toate sectoarele și la toate nivelurile. Dezbaterile și schimburile de experiență asupra celor mai potrivite moduri de promovare a unei mai bune participări a femeilor și a persoanelor slab reprezentate în societate, pot conduce la discutarea acțiunilor pozitive sau a măsurilor specifice³³.

Acțiunile pozitive sau măsurile specifice pot fi înțelese și ca măsuri care compensează inegalitățile suferite de către categoriile de oameni care, din punct de vedere istoric, nu au avut acces la șanse egale. Cu alte cuvinte, acțiunile pozitive se referă la măsurile aflate dincolo de interzicerea discriminării și caută să remedieze dezavantajele. Asemenea măsuri includ, spre exemplu, programe concepute pentru a atrage candidați din păturile slab reprezentate ale populației, măsuri de perfecționare dezvoltate pentru unele categorii de grupuri aflate în pericol de a nu își găsi un loc de muncă etc. Legislația Uniunii Europene în materie de nediscriminare admite în anumite condiții posibilitatea pentru statele membre de a hotărâ ele însele ce măsuri să ia în asemenea situații pentru prevenirea sau compensarea dezavantajelor³⁴. Este amplu dezbătută introducerea unor măsuri pozitive, în vederea obținerii unei egalități reale.

Trebuie remarcat faptul că adoptarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități³⁵ face ca aceasta să fie primul tratat ONU privind drepturile omului la care în afară de state pot adera și organizațiile regionale de integrare și pe care Uniunea Europeană l-a ratificat și că, la fel ca și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, aceasta

³³ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului la început de mileniu*, Casa Editorială „Calistrat Hogaș”, București, 2001, p. 67 și urm.

³⁴ A se vedea art. 5 al Directivei 43/2000 care stipulează: în vederea asigurării egalității depline în practică, principiul egalității de tratament nu va împiedica Statele Membre în a menține sau adopta măsuri specifice de prevenire sau compensare a prejudiciilor legate de origine etnică sau rasială.

³⁵ A se vedea *Rights of persons with disabilities in Romania. Recent developments*, Editura IRDO, București, 2014, p. 5 și urm.

angajează instituțiile Uniunii Europene și statele membre atunci când aplică dreptul european, dar nu numai, întrucât statele membre, în mod individual au aderat la Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Credem că acest instrument a devenit deja „un punct de referință în interpretarea dreptului Uniunii Europene și al Curții Europene a Drepturilor Omului privind discriminarea pe criteriul dizabilității”³⁶ și în consecință și în ceea ce privește discriminarea multiplă.

O dovadă este faptul că, așa cum subliniază unii autori, dreptul din unele state europene printre care și România, recunoaște formal că discriminarea se poate baza pe mai mult de un motiv interzis³⁷.

În cazul în care aceeași persoană este victima a două sau mai multe discriminări în același timp se consideră că este vorba de o discriminare multiplă.

În doctrină s-a evidențiat faptul că noțiunea de discriminare multiplă include în conținutul său două tipuri distincte de inegalitate de tratament și anume pe de o parte discriminările adiționale sau cumulate și pe de altă parte discriminările intersecționale, și că în prima categorie de inegalități motivele acestora își păstrează individualitatea iar în al doilea caz ele se întrepătrund mergând până într-acolo încât creează un motiv nou, un motiv complex³⁸.

S-a remarcat, de asemenea, că majoritatea măsurilor care se iau pe plan legislativ sau judiciar deși vizează în mare parte protecția victimelor, presupun întotdeauna timp și resurse financiare, or victimele, în cea mai mare parte nu dispun de astfel de resurse, venind dintr-un mediu defavorizat.

Unii autori au evidențiat faptul că protecția judiciară este ocazională și aleatorie și, de asemenea, că reparațiile privesc numai

³⁶ A se vedea *Manualul de drept european privind nediscriminarea*, FRA, 2010, p. 17.

³⁷ A se vedea S. Burri, D. Schiek, *Multiple discrimination in EU law, Opportunities for legal responses to intersectional gender discrimination?*, 2009, p. 17; Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional law in Romania*, Editura. Kluwer, London, 2013, p. 3 și urm.

³⁸ A se vedea Christine Deliyanni-Dimitrakou, op. cit., p. 681 și urm.

prejudiciul efectiv³⁹. De aceea s-a considerat că pentru a evita toate inconvenientele prezentate mai înainte este necesară redefinirea noțiunii de discriminare pentru ca aceasta să includă și discriminarea multiplă⁴⁰.

Atât pe plan internațional, regional, cât și apoi de la țară la țară trebuie găsite noi soluții la nivel legislativ și judiciar privind promovarea și protecția drepturilor omului pentru a se putea garanta aplicarea principiului egalității și nediscriminării. Considerăm că în afara acestora trebuie să fie acordată o atenție sporită educației în domeniul drepturilor omului, atât formală cât și informală și evident educației continue, pentru că așa cum remarca la un moment dat Federico Mayor, fost director general al UNESCO, există pericolul blazării.

Se știe că educația în domeniul drepturilor omului, inclusiv împotriva discriminării, reprezintă un concept vast, care nu se poate reduce la studierea textelor de legi și a textelor constituționale, sau chiar a mecanismelor

respective. În opinia noastră, întreaga activitate trebuie să se desfășoare în spiritul valorilor democrației, drepturilor omului, statului de drept și păcii⁴¹.

Un rol important va trebui să revină, în continuare, structurilor naționale pentru drepturile omului și colaborării dintre acestea⁴², întrucât sunt instituții independente, echidistante, cu rol de a asigura o mai bună cunoaștere de către instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale și indivizi a problematicii drepturilor omului, a modului în care acestea sunt garantate în diferite țări și în concordanță cu normele cuprinse în pactele și tratatele internaționale la care statul este parte, create conform Principiilor de la Paris privind înființarea instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului precum și Recomandării Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind înființarea de structuri naționale independente pentru promovarea drepturilor omului.

³⁹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Petru Emanuel Zlătescu, loc cit, p. 3.

⁴⁰ A se vedea Christine Deliyanni-Dimitrakou, op. cit., p. 681 și urm.

⁴¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Lupta împotriva...* op.cit., p. 62.

⁴² A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *20 de ani de la adoptarea principiilor de la Paris*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2013, IRDO, p. 92 și urm.

RE-VISITING THE RIGHT TO PEACE

IOAN VOICU*

FLORINA VOICU**

Abstract:

Articolul cuprinde o succintă analiză, din perspectiva instituțională, juridică și diplomatică, a celor mai recente dezvoltări înregistrate în elaborarea unei declarații privind dreptul la pace, cu accent special pe rezultatele modeste și inconcludente obținute în acest sens până în 2014 în Consiliul Drepturilor Omului. Sunt studiate originile conceptului de drept la pace, rațiunile care pledează în favoarea codificării și dezvoltării progresive a acestui drept, dificultățile întâmpinate în recunoașterea universală a acestui drept, precum și perspectivele incerte ale finalizării unui document cuprinzător care să consacre fără ambiguitate dreptul la pace ca drept individual și colectiv. Sunt evocate, de asemenea, legăturile existente între dreptul la pace, dreptul la viață, dreptul la dezvoltare și cristalizarea unei culturi a păcii

Cuvinte cheie: Liga Națiunilor, Consiliul Drepturilor Omului, drepturi, obligații, cooperare, educație, toleranță, solidaritate, promovare, pace, ordine mondială.

Résumé:

Cet article contient une brève analyse, du point de vue institutionnel, juridique et diplomatique, des derniers développements dans l'élaboration d'une déclaration sur le droit à la paix, en mettant l'accent sur les résultats modestes et peu concluants obtenus sur ce plan jusqu'en 2014 au Conseil des droits de l'homme. Sont étudiées les origines du concept de droit à la paix, les raisons qui plaident en faveur de la codification et le développement progressif de ce droit, les difficultés rencontrées dans la reconnaissance universelle de ce droit et les perspectives incertaines quant au mandat concernant la rédaction d'un document compréhensif qui consacre sans ambiguïté le droit à la paix comme droit individuel et collectif. L'article évoque aussi les connexions entre le droit à la paix, le droit à la vie, le droit au développement et l'émergence d'une culture de la paix.

Mots-clés: Société des Nations, Conseil des droits de l'homme, droits, obligations, coopération, éducation, tolérance, solidarité, promotion, paix, ordre mondial.

The commemoration in 2014 of 100 years since the beginning of the First World War was expected to help the international community to make a significant step towards the recognition and promotion of the right to peace. Unfortunately, we witness new waves of untold violence and numerous armed conflicts which continue killing thousands of people. In times of instability, chaos and unpredictability is the right to peace a realistic goal to be consolidated by codification or is it just a humanistic wish, an aspiration? Is the object of this right indeterminate and its implementation impossible without enforceability? Is this right only a kind of distant historical ideal?

The most recent book dealing specifically with the right to peace opens with this sentence: "The greatest undiagnosed problem in international law in the early twenty-first century is the global importance, centrality, and

nature of the yet-to-be fully articulated human right to peace and its twin, the human right to development."¹

We will re-visit the right to peace in these pages from an institutional perspective, with particular emphasis on the role of the United Nations (UN) and its recent practical and diplomatic activities in promoting the collective consideration of this right and keeping it alive on the agenda of the complex process of codification and progressive development of international law.

¹ See Terrence E. Paupp, *Redefining Human Rights in the Struggle for Peace and Development*, Cambridge University Press, 2014, 577 p. The quote is taken from the e-version pages available at <http://www.amazon.com/Redefining-Human-Rights-Struggle-Development/dp/1107669316>. Terrence E. Paupp is the Vice-President, North America, of the International Association of Educators for World Peace. On general aspects of human rights see Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului - un sistem în evoluție*, second edition, IRDO, București, 2008.

* Dr, Visiting Professor, Assumption University, Bangkok.

** Researcher.

1. Origins

Without going too far in the history of international law, it should be reminded that the Covenant of the League of Nations adopted in Paris on 29 April 1919 starts with the following paragraph: The High Contracting parties proclaimed “the acceptance of obligations not to resort to war”.²

The Kellogg-Briand Pact whose full title is “Treaty between the United States and other Powers providing for the renunciation of war as an instrument of national policy”, signed at Paris on August 27, 1928 proclaims in its preamble the persuasion “that the peaceful and friendly relations now existing between their peoples may be perpetuated”. By article I of this Pact “The High Contracting Parties solemnly declare in the names of their respective peoples that they condemn recourse to war for the solution of international controversies, and renounce it, as an instrument of national policy in their relations with one another.”³

Commenting on the two legal instruments, Nicolae Titulescu, stated: “Whether the Covenant of the League of Nations is, or is not, formally harmonized with the Kellogg Pact, both instruments continue to produce their legal effects. War as a legal institution has been finally banned!”⁴ The Second World War brought a tragic denial of this optimistic expectation.

The UN is a response to the two World Wars and reflects the renewed intention of the international community to suppress war. Article 1 (2) of the UN Charter (1945) proclaims the purpose of the world organization to “... take other appropriate measures to strengthen universal peace”.⁵

The Preamble of the Universal Declaration of Human Rights (1948) recognizes that the inherent dignity and the equal rights of all persons is the foundation of freedom, peace and justice in the world. The two Covenants on Civil, Political, Economic, Social and Cultural Rights (1966) textually repeated in their respective Preambles the already mentioned first

recital on peace contained in the Preamble of the Universal Declaration of Human Rights.⁶ In addition, the Covenants expressly recognized the linkage between the UN Charter and the concept of peace and human rights as understood in the light of the contributions received during the drafting process of the Charter and Declaration. In addition, many other human rights instruments stated that development and human rights play a crucial role in creating fair and equal societies founded upon freedom, justice and peace.

There seems to be a general consensus both in the doctrine and in practice that the principles codified in Art. 2 of the Charter constitute the foundational principles of the whole body of contemporary international law and the simultaneous promotion and respect of human rights and peace are considered as essential purposes of the UN.

In harmony with this consensus, in 1978 the UN General Assembly adopted the Declaration on the Preparation of Societies for Life in Peace by 138 votes to none, with two abstentions. The practical impact of this Declaration was quite modest, but it did not discourage further diplomatic efforts to give tangibility to the right to peace. In this context, on November 12 1984 the General Assembly adopted the Declaration of the Right of Peoples to Peace by 92 to none and 34 abstentions. Twenty-nine States were absent from the vote and two countries did not participate, because they disagreed with the initiative of adopting such a document. Romania voted in favor of this Declaration.⁷

The Declaration on the Right of Peoples to Peace contains a preamble and 4 operative paragraphs. It reaffirms “that the principal aim of the United Nations is the maintenance of international peace and security” and the “aspirations of all peoples to eradicate war from the life of mankind and, above all, to avert a world-wide nuclear catastrophe”. By virtue of operative paragraph 2, the declaration proclaims “that the preservation of the right of peoples to peace and the promotion of its implementation

² The full text of the Covenant is available at http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp.

³ For the full text of the Kellogg-Briand Pact see http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp.

⁴ See Nicolae Titulescu, *Pledoarii pentru pace*, Editura Enciclopedica, Bucuresti, 1996, p.294.

⁵ See <http://www.un.org/en/documents/charter/>

⁶ See the texts of all these instruments at <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

⁷ Both declarations are available at http://www.un.org/documents/instruments/docs_en.asp?type=declarat. Details concerning the voting on these declarations can be found in the *Yearbook of the United Nations* for the respective years.

constitute a fundamental obligation of each State.” In paragraph 3, the declaration “demands that the policies of States be directed towards the elimination of the threat of war, particularly nuclear war, the renunciation of the use of force in international relations and the settlement of international disputes by peaceful means.” The final paragraph contains an appeal addressed to all States and international organizations to do their utmost to assist in implementing the right of peoples to peace through the adoption of appropriate measures at both the national and the international level. Regrettably, the Declaration on the Right of Peoples to Peace and the subsequent UN resolutions on the same matter could not receive the support of many important countries. Romania voted in favor of the Declaration.⁸

Inspired by the above mentioned declarations, some regional organizations drafted appropriate legal instruments which have explicitly recognized the right to peace as a collective right and have always treated it in connection with the principles contained in Art. 2 of the UN Charter (i.e., African Charter on Human and Peoples’ Rights and the Ibero-American Convention on Young People’s Rights). The African Charter on Human and Peoples’ Rights of 26 June 1981 in its Article 23 states: “The peoples have the right to peace and security both nationally and internationally. The principles of solidarity and friendly relations shall govern relations between States.”⁹

The most recent and remarkable example of successful regional efforts to promote the right to peace is offered by the ASEAN Human Rights Declaration adopted unanimously by the 10 ASEAN members on November 18, 2012 at a summit conference in Phnom Penh, Cambodia and published on November 19, 2012.

Paragraph 38 of the Declaration proclaims that “Every person and the peoples of ASEAN have the right to enjoy peace within an ASEAN framework of security and stability, neutrality and freedom, such that the rights set forth in this Declaration can be fully realized. To this end, ASEAN Member States should continue to

⁸ See note 7 *supra*.

⁹ The African Charter on Human and Peoples Rights was adopted in Nairobi June 27, 1981 and entered into Force October 21, 1986. For its text see <http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/African-Charter-on-Human-and-Peoples-Rights.pdf>

enhance friendship and cooperation in the furtherance of peace, harmony and stability in the region.”¹⁰

While the right to peace is *expressis verbis* recognized by ASEAN as both an individual and collective right, it is surprising to see that the relevant paragraph does not make any reference to peace-based values proclaimed in the ASEAN Charter. In this regard, it is useful to remind that in its resolution 67/173. Promotion of peace as a vital requirement for the full enjoyment of all human rights by all adopted by the UN General Assembly on December 20, 2012, the plenary forum of the world organization “1. Reaffirms that the peoples of our planet have a sacred right to peace; 2. Also reaffirms that the preservation of the right of peoples to peace and the promotion of its implementation constitute a fundamental obligation of all States; 3. Stresses that peace is a vital requirement for the promotion and protection of all human rights for all.” This resolution (document A/67/457/Add.2) was adopted by a recorded vote of 127 in favor to 54 against, with 6 abstentions. Romania voted against.¹¹

Limiting our analysis, as mentioned earlier, to the institutional sphere, it should be recalled that in 1997 the Director-General of UNESCO introduced the Draft Declaration on the Human Right to Peace as the Foundation of the Culture of Peace, in which he outlined the legal basis of the human right to peace and its linkage with the Culture of Peace.¹² It is in full harmony with the UNESCO Constitution which states that “since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defenses of peace must be

¹⁰ The full text of the ASEAN Human Rights Declaration is available at <http://www.asean.org/resources/publications/asean-publications/item/asean-human-rights-declaration-ahrd3>

¹¹ See the collection of the UN General Assembly resolutions at <http://www.un.org/documents/resga.htm>

¹² On 31 July, 1997, Federico Mayor, the Director-General of UNESCO, wrote to the Heads of State or Government of Member States and Associate Members of UNESCO, informing them of the work done by the Organization concerning the human right to peace and seeking their comments and suggestions on the Draft Declaration on the Human Right to Peace, drawn up in Oslo in June 1997. All the documentation is available at <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001115/111544e.pdf>. A comprehensive outline of the many facets of the culture of peace is provided by UNESCO at http://www3.unesco.org/iycp/uk/uk_sum_cp.htm

constructed”, an important idea also to be found in the 1978 Declaration on the Preparation of Societies for Life in Peace.

During the general debate on this issue, UNESCO Member States were unanimous regarding the existence of an indivisible link between all human rights and peace, but also believed that the submitted Draft Declaration would primarily be an ethical document only designed to proclaim principles. In fact, there was not sufficient support to recognize *expressis verbis* the human right to peace. Moreover, some well-known legal practitioners and diplomats stated that the right to peace had never been explicitly formalized into a treaty, including the UN Charter, and that the existing UN human rights instruments had not given proper expression to this right.

2. Significant developments

The lack of consensus on the recognition of the right to peace did not prevent the submission of a number of interesting ideas stimulated by the frequent deliberations at the UN and at UNESCO on the ways and means of promoting the right to peace. Some delegations clearly and without reservations recognized the existence of the right to peace as a soft law element and advanced relevant arguments to demonstrate the full rationale of continuing the consideration of this right which belongs, as the doctrine has asserted, to the third generation of human rights, also designated as solidarity rights. Indeed, the rights of the third generation are marked by strong solidarity, holders and beneficiaries being attached to each other, while the rights of some are closely related to the rights of others, and the obligation to cooperation is applicable to all.¹³

In the only identified book dedicated entirely to the right to peace, the Canadian scholar and diplomat Douglas Roche advances the argument that peace is a universal third generation right, depending *inter alia* on the modern interconnectedness of all states. This current inter-dependency is unlike first generation rights having as a motto “liberty and equality”, which are rights related only to the sovereign states. The second generation rights

like education, health, or more generally economic, cultural and social rights are also devised in relation to the state, or its institutions and citizens. Essentially, third generation rights call for the redistribution of power and resources, and consider the current international system ineffective in its attempts to resolve contemporary problems.¹⁴

At present, it is asserted that globalization itself makes possible the universal right of peace, as a the third generation right, which is innovative and addresses a whole category of new and interconnected challenges. It is an essential right because the horrendous atrocities of wars, genocide, environmental devastation, world-wide hunger, displacement, disease and water shortages and the threat of nuclear annihilation, all make human living deplorable or near impossible for the vast majority of people in the modern global context. Without peace, it is now clear, the full realization of the first two generations of human rights is not possible or, more simply stated, without peace every other right is illusory. From this perspective, the right to peace is unique. It transcends all other rights, enables their exercise, and offers the innovation needed to lift up society and allow it to achieve its full potential.

That demonstration was not an easy task in all diplomatic debates. Several delegations repeated that a stand-alone right to peace does not exist under present international law. In their view, peace is not a human right, but it is above all a humanistic goal that could be best realized through the enforcement of existing human rights. These positions were systematically stated in all human rights bodies and workshops.¹⁵

¹⁴ See Douglas Roche, *The Human Right to Peace*, Novalis, Toronto, 2003, p. 271. See also Douglas Roche and Peter Langille, *The human right to peace*, *International Journal*, Vol. 59 (2), Spring 2004, pp. 458-460. Douglas Roche was Canada’s ambassador for disarmament from 1984 to 1989 and Chairman of the UN Disarmament Committee, the main UN body dealing with political and security issues in 1988. See also *Giving Teeth to Peace: Douglas Roche Book Review* by Dr. Larry Fisk at www.peace.ca/rochebookreview.htm. A recent book on all these issues is Angelo M. Codevilla, *To Make and Keep Peace Among Ourselves and with All Nations*, Hoover Institution Press, Stanford, California, 2014, p. 248.

¹⁵ The HRC is an inter-governmental body within the UN

¹³ The content of the general debate on the right to peace at the UN and UNESCO is summarized in the document mentioned in note 12 *supra*.

Yet, the predominant opinion in all these debates was a constructive one, namely that development, peace, security and human rights are interlinked and mutually reinforcing. However, as we will show in detail below, when this topic officially appeared on the agenda of the UN Human Rights Council (HRC) representatives of developed countries strongly re-emphasized their opinion that the mandate of the HRC is to promote and protect human rights, but not to elaborate a right to peace. Due to the lack of support of over one-third of the UN Member States, the promotion and implementation of the right of peoples to peace in the field of international law, and in particular in human rights sphere, have been unfortunately highly affected. A major reason for this situation is linked to the obvious fact that in order to progressively eliminate armed conflict and war across the earth and, consequently, enable humankind to live peace, a genuine protection of human rights, development and dignity should be at the center of all decision-making processes at both the national and international levels. It follows that in a negative context of war and armed conflict all human rights, in particular the right to life, are gravely violated and under such circumstances the right to peace itself appears just as an aspiration. The logical conclusion would be that only by rejecting war as an option, the international community might be able to materialize the right to peace.

In this regard, it is appropriate to remind that the right to life has been correctly characterized by diplomats and lawyers as the supreme human right, since without effective guarantee of this right, all other fundamental human rights and freedoms would be devoid of meaning. Therefore, the right to life has traditionally been linked to the right to peace.

The solid linkage between the right to life and peace is clearly stipulated in Art. 1 of the 1978 Declaration on the Preparation of Societies for Life in Peace, which states that “Every nation and every human being, regardless of race, conscience, language or sex, has the

inherent right to life in peace.”¹⁶ The obvious conclusion is that the right to life is not only the legal foundation for other rights, but also an integral part of all fundamental rights and freedoms which are essential to guaranteeing a better life for all human beings.

3. Attempts to codify the right to peace

After many unfruitful attempts at the UN and UNESCO to obtain a universal recognition of the right to peace, an Advisory Committee to deal specifically with this right was established in 2007 by the HRC. This Committee prepared a questionnaire to consult with Member States and other stakeholders on various aspects of the right to peace. The drafting group of this Committee submitted the text of a first draft declaration on the right of peoples to peace (A/HRC/AC/7/3) to the Advisory Committee at its seventh session, in August 2007, where it was discussed, analyzed and commented. A revised draft was presented to the Committee in February 2012 and its provisions were thoroughly and critically debated.

Later on, as no final agreement could be reached on the draft, the HRC requested the Advisory Committee to continue its work and to present a new draft declaration in June 2012.¹⁷

As to the terminology used, it should be recalled that in the original mandate of the HRC, reference was made to “the right of peoples to peace”, an expression taken from the UN General Assembly resolution 39/11, which was adopted in 1984. However, after further discussions, the Advisory Committee proposed the expression “right to peace”, which was judged to be more appropriate, as it covers both the individual and collective dimensions of this right.

In accordance with its mandate, the Advisory Committee was expected to elaborate a comprehensive, yet concise draft declaration focused on standards relating to international peace and security as core standards (elements of negative peace, absence of violence), and to include positive standards applicable in the areas of peace education, development,

system made up of 47 States responsible for the promotion and protection of all human rights around the globe. documents of this body quoted in the present article are available at <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Documents.aspx>.

¹⁶ See note 7 *supra*.

¹⁷ All the information is taken from the documentation available at <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Documents.aspx>.

protection of the environment and of victims and vulnerable groups.

The document A/HRC/20/31 contains the report of the Committee and in its Annex a Draft declaration on the right to peace whose text is composed of a Preamble and 14 articles. While the Preamble is a reaffirmation of general ideas from relevant UN resolutions, the 14 articles summarize valuable substantive provisions.¹⁸

Article 1 entitled Right to peace states in its first paragraph: *“Individuals and peoples have a right to peace. This right shall be implemented without any distinction or discrimination for reasons of race, descent, national, ethnic or social origin, color, gender, sexual orientation, age, language, religion or belief, political or other opinion, economic situation or heritage, diverse physical or mental functionality, civil status, birth or any other condition”*.

The second and third paragraphs of Article 1 specify: *“2. States, severally and jointly, or as part of multilateral organizations, are the principal duty-holders of the right to peace. 3. The right to peace is universal, indivisible, interdependent and interrelated”*.

As this draft Declaration could not be finalized and adopted in the HRC due to the negative position of the representatives of developed countries and is no more on the table of negotiations, we will not continue the detailed analysis of the rest of its articles. However, it is useful and instructive to refer to the content of this document as a whole. The large range of human rights proposed as legal standards in the draft Declaration finds its origin in the concept of human dignity. It can be illustrated by the following elements included in the text of the draft : prohibition of racism, human security, disarmament, peace education and training, the right to conscientious objection to military services, the private military and security companies, resistance and opposition to oppression, peacekeeping, right to development, environment, rights of victims and vulnerable groups, refugees and migrants.

Article 13 entitled “Obligations and implementation” deserves a special attention, even if its content does not appear any more in

the next draft Declarations on the right to peace. Indeed, it is rewarding to read in Article 13 *inter alia* that

“The preservation, promotion and implementation of the right to peace constitute a fundamental obligation of all States and of the United Nations [...] The effective and practical realization of the right to peace demands activities and engagement beyond States and international organizations, requiring comprehensive, active contributions from civil society, in particular academia, the media and corporations, and the entire international community in general”.

It should also be mentioned that in accordance with Article 14 containing Final provisions *“All States must implement in good faith the provisions of the present Declaration by adopting relevant legislative, judicial, administrative, educational or other measures necessary to promote its effective realization”*¹⁹.

The fundamental merit of the above draft Declaration can be formulated by noting that its text reflects in clear terms the right to peace as a holistic right and concept which goes beyond the strict absence of armed conflicts being closely linked to the elimination of structural violence as a result of the economic and social inequalities in the world. While the draft is no more on the negotiations table, non-governmental organizations which had supported it delivered a joint statement in Geneva in which they expressed the hope that the draft of the Advisory Committee would not be entirely discarded.

4. Modest outcomes

The draft Declaration analyzed in the previous section not being finalized and adopted, the HRC by its resolution 20/15 of 5 July 2012 decided to establish an open-ended intergovernmental working group with the mandate of progressively negotiating a draft United Nations declaration on the right to peace. The first session of this group took place from 18 to 21 February 2013 in Geneva. The HRC took note of the group’s report. Bearing in mind

¹⁸ See the relevant information in document A/HRC/20/31 available at <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Documents.aspx>.

¹⁹ See note 18 *supra*. For an interesting and comprehensive analysis of racism see Irina Moroianu Zlatescu, *Protection against racism and discrimination*, IRDO, Bucharest, 2011, pp.25-45.

the progressive development of this issue, the HRC decided that the working group shall hold a second session in 2014. This decision, dated 13 June 2013, was adopted by a recorded vote of 30 to 9, with 8 abstentions. The voting was as follows: *In favor*: Angola, Argentina, Benin, Botswana, Brazil, Burkina Faso, Chile, Congo, Costa Rica, Côte d'Ivoire, Ecuador, Ethiopia, Gabon, Guatemala, Indonesia, Kenya, Kuwait, Libya, Malaysia, Maldives, Mauritania, Pakistan, Peru, Philippines, Qatar, Sierra Leone, Thailand, Uganda, United Arab Emirates, Venezuela (Bolivarian Republic of) *Against*: Austria, Czech Republic, Estonia, Germany, Japan, Montenegro, Republic of Korea, Spain, United States of America *Abstaining*: India, Ireland, Italy, Kazakhstan, Poland, Republic of Moldova, Romania, Switzerland.²⁰

We have reproduced the details of the vote, as it reflects in a persuasive manner the political differences which still persist in the HRC at this current stage of negotiations on a document dedicated to the right to peace. Eliminating or mitigating these differences will be difficult and it seems unlikely that the old draft of the declaration will be re-submitted for further consideration. Moreover the very process of negotiating a comprehensive declaration on the right to peace has atrophied. This illustrates the current weakness of human rights diplomacy. Facts are eloquent.

The Report of the open-ended intergovernmental working group on a draft United Nations declaration on the right to peace was presented in 2014 by the Chair-Rapporteur Christian Guillermet-Fernández to the 27th session of the HRC. The activities described in this report are mostly related to the detailed consideration of a new draft UN Declaration on the right to peace, a text composed of a 20 paragraphs Preamble and 4 articles.²¹

While the Preamble of the new draft contains as the previous one a number of general references to relevant international documents having direct or indirect relationships with the right to peace, some pertinent references which

were absent in the previous draft deserve to be mentioned. Significant documents are quoted in the new draft such as: the United Nations Declaration on Human Rights Education and Training, the Declaration and Program of Action on a Culture of Peace, which recognized that a culture of peace is a set of values, attitudes, traditions and modes of behavior and ways of life based on, among other things, full respect for and promotion of all human rights and fundamental freedoms.

The final paragraph of the Preamble contains a solemn invitation addressed to all stakeholders to guide themselves in their activities by recognizing the supreme importance of practicing tolerance, dialogue, cooperation and solidarity among all stakeholders as a means to promote world peace through human rights and to end, reduce and prevent progressively war and armed violence.

The most important observation generated by a careful analysis of the 4 operative articles of the new draft is the total absence of any reference formulated *expressis verbis* to the right to peace. That absence illustrates an obvious regression in the approach towards the mandate of elaboration of a document specifically dedicated to the right to peace. While the content of the 4 operative articles is not objectionable *per se*, the very fact that the document avoids using the expression "right to peace" diminishes the significance and the value of the document, even if it would have the chance to be adopted in its present form.

Article 1 is a positive one. It reads as follows: "*Everyone is entitled to the promotion, protection and respect of all human rights and fundamental freedoms, in particular the right to life, in a context in which all human rights, peace and development are fully implemented*".

However, a crucial idea clearly formulated in the previous draft - *Individuals and peoples have a right to peace* - cannot be found anywhere in the new draft whose title containing a reference to the right to peace could not be accepted and remains in brackets.

The analysis of the debates on the new draft shows that even this new draft, which eliminated all or nearly all ideas on which consensus could not be reached during the consideration of the first draft, is far from being acceptable by all delegations. We will

²⁰ All the information is taken from the extensive HRC documentation available at <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/AdvisoryCommittee/Pages/HRCACIndex.aspx>.

²¹ The full text of the draft can be accessed at <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RighttoPeace/Pages/WGDraftUNDeclarationontheRighttoPeace.aspx>.

summarize some positions expressed about the new draft on the basis of the report submitted by the Chair-Rapporteur and using to the extent possible the original terminology of the document.²²

According to the report, several delegations stated again that a stand-alone right to peace did not exist under international law. Explicit reference to the right to peace was strongly opposed by these delegations, which repeated their principled non-recognition of that right. They disagreed with the idea of peace as a prerequisite to human rights. Others maintained that international law did not currently provide a right to peace and they expressed certain reservations concerning even the need for a new declaration. In their view, it was difficult to draw substantive obligations from the current vague definition of a right to peace, which they could recognize neither as an individual nor as a collective right. Therefore, they could not support the expression of “the right to peace” in the text, starting with the title of the draft declaration.

Delegations supporting the explicit inclusion of the right to peace in the document reiterated their opinion that a clear and explicit reference to the right to peace was indispensable in order to fulfill the mandate of the HRC for drafting a declaration on the right to peace. In their view, the right to peace had to be included *expressis verbis* and given greater prominence in the text. Otherwise, they argued, the group would be taking a step backwards from what had been previously agreed.

Many delegations considered that the right to peace was a fundamental precondition for economic and social progress and the enjoyment of all human rights. In their view, the notion of the right to peace existed as a collective right in the normative legal framework of international law and already enjoyed broad support in the international community. They believed that the right to peace in itself was a true right and was necessary for the achievement of individual and collective rights in every nation. One delegation recalled that the right to enjoy peace was also firmly stipulated in the Human Rights Declaration of the Association of Southeast Asian Nations shortly analyzed above.

While most delegations diplomatically welcomed the new draft, some felt that important elements should not be omitted in the interest of brevity and asked that fundamental principles be preserved, such as: the importance of respecting the sovereignty, territorial integrity and political independence of sovereign States. Some requested the inclusion of direct references to the Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations (annexed to General Assembly resolution 2625 (XXV) of 24 October 1970), to the Declaration on the Right of Peoples to Peace, to the Declaration on the Preparation of Societies for Life in Peace, to the Declaration on the Right to Development, to the United Nations Millennium Declaration, as mentioned by many delegates in the deliberations on the first draft declaration. They appreciated that, as the draft declaration should be seen as an effort to codify the right to peace, references to those relevant declarations seemed essential.²³

On the other hand, the representatives of non-governmental organizations shared the critical sentiment that the new draft added little towards constituting the right to peace. They regretted the absence of a clear reference to the right to peace in the text and considered that the declaration needed to provide a conceptual definition of that right.

As to the further work on the draft, it was pointed out that, considering the nature of the declaration and bearing in mind that it was mainly a political document, the new version to be prepared should be of a declarative character and the action-oriented part should only be inserted at the end of the text. One delegation, however, questioned the action-oriented character of the document. It was mentioned that the declaration should be seen as an expression of political will, rather than as an action-oriented tool.

Some delegations as well as the representatives of non-governmental organizations requested the inclusion in the text of references to the suppression of war

²² See note 21 *supra*.

²³ The UN Secretariat treats all these declarations as being highly significant and they are grouped together and made available at http://www.un.org/documents/instruments/docs_en.asp?type=declarat.

propaganda and the arms trade, commitment to disarmament and the promotion of peace and human rights education. A proposal was advanced for establishing an appropriate mechanism to monitor full compliance with the future UN declaration on the right to peace. It was also suggested that a reference to the systemic dimension of the right to peace, as well as to the importance of a multilateral approach, should be included in the preamble of the document, in order to reflect the need for dealing with the structural causes of conflict and for developing a culture of consolidation of peace.

The inclusion of a paragraph on tolerance and dialogue between religions and civilizations was also suggested, considering their contribution to the right to peace.²⁴

5. Perspectives

The two readings of the most recent text prepared by the Chair-Rapporteur of the open-ended intergovernmental working group on a draft UN declaration on the right to peace which took place in Geneva in July 2014 could not lead to the fulfillment of its mandate established by the HRC in resolution 23/16. The Chair-Rapporteur announced that it was not his intention to present in July 2014 a new text on the basis of the proposals made by delegations. Yet, in his view, delegations demonstrated their desire to advance the work and displayed willingness to negotiate. His goal was to obtain a clear understanding of the positions of all those involved in order to finalize the text.²⁵ It can be anticipated that the deliberations and resolutions of the current 69th session of the UN General Assembly (2014-2015) will give a new impetus to the diplomatic efforts for the implementation of the mandate of the HRC on the matter. Yet, success is far from certain. To quote a diplomatic expression used by the former UN Secretary-General Boutros Boutros-Ghali, the world organization risks to be “debilitated by political opportunism”²⁶ while

²⁴ See the full report, the list of documents and other useful information at <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RightPeace/Pages/SecondSession.aspx>.

²⁵ See note 24 *supra*.

²⁶ See Boutros Boutros-Ghali, *An Agenda for Peace*, United Nations, New York, 1992, p.47. See also Kofi Annan’s acceptance speech for Nobel Peace Prize at

dealing with the codification and progressive development of the right to peace.

We witness contradictory trends in approaches on the right to peace. Examples are numerous. We will reproduce just a few of them. The legislative authority of the UN General Assembly on the issue of the right to peace was further strengthened by a resolution adopted on December 18, 2013 under the symbol and title 68/175. *Promotion of a democratic and equitable international order* in which the plenary forum of the UN “Affirms that a democratic and equitable international order requires, *inter alia*, the realization of the following: [...] *The right of all peoples to peace*”. This resolution was adopted by a recorded vote of 132 in favor to 52 against, with 6 abstentions. Romania voted against.²⁷

While the UN resolutions are characterized as being simple, non-mandatory recommendations, the right to peace is frequently invoked in connection with the duties of States with respect to disarmament treaties whose mandatory nature is not questioned. Thus, Article 6 of the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (1st July 1968) stipulates that “Each of the Parties to the Treaty undertakes to pursue negotiations in good faith on effective measures relating to cessation of the nuclear arms race at an early date and to nuclear disarmament, and on a treaty on general and complete disarmament under strict and effective international control.”²⁸

Mention should be also made of the advisory opinion of the International Court of Justice of July 8, 1996 that there is “an obligation to pursue in good faith and bring to a conclusion negotiations leading to nuclear disarmament in all its aspects”.²⁹

<http://www.nobel.se/peace/laureates/2001/annan-lecture.html>

²⁷ The full text of the resolution is available at <http://www.un.org/en/ga/68/resolutions.shtml>.

²⁸ For an analysis of the Treaty and its full text see <http://www.state.gov/documents/organization/141503.pdf>.

²⁹ On 8 July 1996 the International Court of Justice handed down its advisory opinion on the request made by the UN General Assembly on the question concerning the Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. See the full text of the opinion at <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=498&code=unan&p1=3&p2=4&case=95&k=e1&p3=5>.

The right to peace also includes the right to oppose the war. The legal evidence is offered by Article 20 of the International Covenant on Civil and Political Rights which states: “Any propaganda for war shall be prohibited by law.”³⁰

In its resolution no. 67/173 - Promotion of peace as a vital requirement for the full enjoyment of all human rights by all, adopted on December 20, 2013 the UN General Assembly “*Underlines the vital importance of education for peace as a tool to foster the realization of the right of peoples to peace, and encourages States, the specialized agencies of the United Nations system, and intergovernmental and non-governmental organizations to contribute actively to this endeavor*”.³¹

Indeed, according to the great German philosopher Georg Hegel, “education is the art of making man ethical”³², while the famous South-African statesman Nelson Mandela believed that “education is the most powerful weapon which you can use to change the world”.³³

These ideas have remarkable implications today, when educational institutions are expected to bring active contributions to the collective efforts to universalize humanism and bring about a galaxy of knowledge in favor of peace as a supreme value of humankind.

Ban Ki-moon, the UN Secretary-General, stated in many occasions that there is no greater tool than education to enhance human dignity, promote a culture of non-violence, and build lasting peace. In his opinion, through education, the world community of nations can craft new ways of living with each other and the planet. Moreover, education can also lay the foundation for developing new forms of global citizenship and solidarity that are essential during the current global era.³⁴

³⁰ The full text of the Covenant is available at <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

³¹ See the relevant resolution at <http://www.un.org/documents/resga.htm>.

³² See Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Quotes*, available at http://www.goodreads.com/author/quotes/6188.Georg_Wilhelm_Friedrich_Hegel.

³³ See Nelson Mandela, *Quotes*, available at <http://www.goodreads.com/quotes/16243>.

³⁴ The full text is available at UN Secretary-General Ban Ki-moon's Statements www.un.org/sg/statements/

In this regard, the professional discussions and UN documents about the University for Peace established in 1980 and based in Costa Rica are quite instructive. This University which is open to all 193 UN member states places special emphasis on the areas of conflict prevention, peacekeeping, peacebuilding and the peaceful settlement of disputes. It has launched programs in the areas of democratic consensus-building and training of academic experts in the techniques of peaceful resolution of conflicts. Special attention has been paid to promoting education for peace that fosters respect for the values inherent in peace and universal coexistence among peoples, including respect for the life, dignity and integrity of human beings, as well as friendship and solidarity at the global level.

In this context, it is appropriate to recall the significance of the UN General Assembly appeal addressed to the states that have not already done so to accede to the International Agreement for the Establishment of the University for Peace, thereby demonstrating their support for an educational institution devoted to the cause of a universal culture of peace.

In accordance with Article 2 of the Charter of the University for Peace, which is annexed to the above mentioned Agreement, the University is established with a clear determination to provide humanity with an international institution of higher education for peace and with the aim of promoting among all human beings the spirit of understanding, tolerance and peaceful coexistence, to stimulate cooperation among peoples and to help lessen obstacles and threats to world peace and progress, in keeping with the noble aspirations proclaimed in the UN Charter. To this end, the University shall contribute to the great universal task of educating for peace by engaging in teaching, research, post-graduate training and dissemination of knowledge fundamental to the full development of the human person and societies through the interdisciplinary study of all matters relating to peace.

An Appendix to the Charter contains the General principles formulated by the Commission on the University for Peace established by the General Assembly pursuant to its resolution 34/111 of 14 December 1979. In accordance with this document the persistence

of war in the history of mankind and the growing threats against peace jeopardize the very existence of the human race and make it imperative that peace should no longer be viewed as a negative concept, as the end of conflict or as a simple diplomatic compromise, but rather that it should be achieved and ensured through the most valuable and most effective resource that man possesses: education.

The same document contains the following strong assessment which is not publicized by mass-media: *“Peace is the primary and irrevocable obligation of a nation and the fundamental objective of the United Nations; it is the reason for its existence. However, the best tool for achieving this supreme good for humankind, namely education, has not been used.”*³⁵

In a realistic approach, this assessment reminds that many nations and international organizations have attempted to attain peace through disarmament. This effort must be continued; yet facts show that man should not be too optimistic as long as the human mind has not been imbued with the notion of peace from an early age.

The conclusion of this assessment is action – oriented and the language used is imperative: decision must be made to save the human race, which is threatened by war, through education for peace. The reason invoked for this appeal is highly persuasive: if education has been the instrument of science and technology, there is all the more reason to use it to achieve this primary right of the human being, which can be presumed to be the right to peace.

Since 2012 there is a European center of the University for Peace based in The Hague. This center has the task to strengthen peace education by organizing professional trainings, lectures, seminars, and workshops. Educational and research programs are characterized by the interaction between theory and practice, also contributing to policy innovations, and being useful to both academics and professionals.³⁶

The arguments in support of peace education have to be addressed first of all to young people who need help in combating the violence they see around them. More importantly, conflict resolution education contributes to the

³⁵ All information about the University for Peace, including the elements used in this article, are available at its official site <http://www.upeace.org/>.

³⁶ See note 35 *supra*.

development of resilience in young people. It improves their social and emotional abilities, as well as their academic performance, and at the same time helping them to eliminate manifestations of vandalism and violence.³⁷

If the science of peace is further developed under the name of irenology, it should lead to adequate new academic curricula adapted to the specific needs of the developed and developing countries. If it is successful, peace education will produce new generations of inspirational leaders and enlightened citizens who can advance the right to peace, being themselves well equipped to work with the NGOs and the public opinion.

Martin Luther King stated: “In order not to perish together as fools, we must learn to live together as brothers.”³⁸ This can be achieved by a solid process of education leading not only to accumulating knowledge but also to assimilating strong peace-oriented beliefs. In this respect Mahatma Gandhi asserted: “Your beliefs become your thoughts. Your thoughts become your words. Your words become your actions. Your actions become your habits. Your habits become your **values**. Your values become your destiny.”³⁹

In accordance with the UN resolution 61/271 entitled International Day of Non-Violence of June 15, 2007, a document co-sponsored by many states, including Romania, the UN General Assembly proclaimed October 2 as the International Day of Non-Violence, a day to be commemorated worldwide⁴⁰. In 2014 this day marked the 145th anniversary of the birth of Mahatma Gandhi, leader of the Indian independence movement and pioneer of the philosophy and strategy of non-violence, a

³⁷ Useful information for these considerations can be found in the book by Douglas Roche, *The Human Right to Peace*, mentioned in note 14 *supra*.

³⁸ This quote was taken from www.betterworld.net/quotes/diversity-quotes-3.htm

³⁹ Mahatma Gandhi’s quote is available at <http://www.quotes.net/quote/41782>.

⁴⁰ The draft resolution was submitted by India on behalf of 140 countries representing all continents. Its full text is available at <http://www.un.org/documents/resga.htm>. While introducing the draft, the Indian representative quoted Mahatma Gandhi who said : “Non-violence is the greatest force at the disposal of mankind. It is mightier than the mightiest weapon of destruction devised by the ingenuity of man”. See http://www.mea.gov.in/images/main_2007.pdf

visionary man who believed that, without truth and non-violence, there can be nothing but the destruction of humanity.

In accordance with UN resolutions, non-violence, tolerance, full respect for all human rights and fundamental freedoms for all, democracy, development, mutual understanding and respect for diversity are inter-linked and mutually reinforcing.

Mahatma Gandhi's doctrine of non-violence is particularly topical now, at a time when extreme violence is dramatically visible in many parts of the world. Thus, re-emphasizing the universal relevance of the principle of non-violence, promoting the right to peace and making it tangible must be treated as a crucial task on our planet if the community of nations truly believes that global peace is a supreme value of humankind.

The UN Secretary-General's message on the International Day of Non-Violence (2014) contains instructive ideas which deserve to be re-emphasized in connection with the right to peace. In accordance with this message, the principles enshrined in the Universal Declaration of Human Rights, adopted in 1948, the year of Gandhi's death, owe much to his beliefs. It is timely to recall Gandhi's call for peace and reconciliation, and his warning that, "An eye for an eye ends up making the whole world blind." The message contains a strong appeal to foster a culture of peace, built on dialogue and understanding, for living together in harmony while respecting and celebrating humanity's rich diversity. Finally, the same message formulates *expressis verbis* a call on all people to counter the forces of intolerance, advance global citizenship and forge human solidarity based on Mahatma Gandhi's philosophy of non-violence.⁴¹

From a strictly institutional perspective, it is significant that in a most recent UN report entitled "Promotion of a culture of peace and interreligious and intercultural dialogue, understanding and cooperation for peace" the final conclusion of the document reads as follows: "The present report demonstrates the commitment of a large number of United Nations entities to the promotion of a culture of peace in the broad sense of the word. It also

⁴¹ See the full text of the message at UN Secretary-General Ban Ki-moon's Statements www.un.org/sg/statements/

reveals the interconnectedness between the culture of peace and interreligious and intercultural dialogue, calling for an increasingly integrated approach on the part of the entities of the United Nations system to these problems, particularly in their activities at the field level."⁴²

Henry Kissinger asserted in 2014 that "Our age is insistently, at times almost desperately, in pursuit of a concept of world order".⁴³

In our view that concept must clearly incorporate in its content the right to peace. Yet, the codification and progressive development of this right is an open process with unpredictable outcome. While realistically expecting more progress in this process, it is usefully to recall a topical appeal formulated by Nicolae Titulescu, who on November 19, 1930, in a lecture given in English at Cambridge University stated: "[...]in order to build a lasting Peace, do not content yourselves with the existing structure of legal instruments, but rather try to make, everyone for oneself, courageously, the necessary effort and come closer to those from whom you are separated by the temporary outlook of immediate interest".⁴⁴

Young people have to be sensitive to such a humanistic appeal as they would benefit in practical terms from a universal culture of peace, if the right to peace is globally recognized as a genuine right. They will have to fight for it. If they fail in their efforts, there is a dangerous risk that the current dramatic upheavals on our planet will herald the collapse of the existing world order. However, a lasting consensus on the recognition, respect, promotion and full implementation of the right to peace would be a pivotal guarantee for a peaceful world order.

⁴² The report was circulated on 2 October 2014 under the symbol A/69/413 and will be considered during the 69th session of the UN General Assembly. An interesting presentation about globalization and culture can be found in Dr. Ion Diaconu, *Cultura si drepturile omului*, Editura Pro Universitaria, Bucuresti, 2012, pp.168-179. See also David Adams, *Moving from a Culture of War to a Culture of Peace* at <http://www.forusa.org>

⁴³ See Henry Kissinger, *World Order*, Penguin Press HC, New York, 2014, p. 432. The quote was taken from <http://www.amazon.com/World-Order-Henry-Kissinger/dp/1594206147>. See also Ethical Globalization Initiative at <http://www.eginitiative.org>.

⁴⁴ See Nicolae Titulescu, *Pledoarii pentru pace*, Editura Enciclopedica, Bucuresti, 1996, p. 301.

DREPTUL PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI LA VIAȚĂ INDEPENDENTĂ ȘI INTEGRARE ÎN COMUNITATE

ANNA MARIA NEAGOE*

Abstract

Being independent, considered by many of us as the default, is for people with disabilities often a luxury.

Independent living refers to the ability of persons with disabilities to make choices and decisions about their own lives and to enjoy the same degree of autonomy as persons without disabilities.

Convention on the Rights of Persons with Disabilities reaffirms the right of persons with disabilities to live independently and participate fully in all aspects of life. This means that people with disabilities should have the opportunity to have their own home, just like any person, and equal access to all services – from transport, information and communication, as well as public facilities and services.

Keyword: persons with disabilities, independent living, institutional care, Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Résumé

Être indépendant est considéré par beaucoup d'entre nous comme valeur par défaut, mais pour les personnes handicapées c'est souvent un luxe.

Par une vie autonome nous comprenons la capacité des personnes handicapées à faire des choix et des décisions concernant leur propre vie et de jouir de la même autonomie que les personnes non handicapées.

La Convention relative aux droits des personnes handicapées réaffirme le droit des personnes handicapées à vivre de façon indépendante et de participer pleinement à tous les aspects de la vie. Cela signifie que les personnes handicapées devriez avoir la possibilité d'avoir leur propre maison, comme toutes les personnes, et un accès égal à tous les services – de transport, d'information et de communication, ainsi que à installations et à services publics.

Mots-clés: personnes handicapées, l'autonomie, l'institutionnel, la Convention relative aux droits des personnes handicapées

Cadrul conceptual. Conceptul de „viață independentă”, așa cum este văzut de susținătorii lui, este o filozofie, un mod de a privi dizabilitatea și societatea, dar și o mișcare la nivel mondial a persoanelor cu dizabilități care lucrează pentru autodeterminare, respect de sine și egalitate de șanse.

În majoritatea țărilor, promotorii acestei mișcări susțin că abordarea predominant medicală a dizabilității contribuie la atitudini negative față de persoanele cu dizabilități, prezentându-le ca bolnavi, ca obiecte de intervenție profesională, ca o povară pentru ei înșiși și familiile lor, dependente de actele de caritate ale celorlalți, ceea ce determină consecințe asupra oportunităților lor de a-și construi propria familie, de a urma diverse forme de educație sau de a se angaja.

Mișcarea „Viață Independentă”, dezvoltată din Mișcarea Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități (Disability Rights Movement, 1960) militează pentru înlocuirea conceptelor de educație specială, reabilitare, integrare,

normalizare, cu o nouă paradigmă dezvoltată de persoanele cu dizabilități: pentru nevoile lor, persoanele cu dizabilități sunt cei mai buni experți, și, prin urmare, ele trebuie să ia inițiativa, în mod individual și colectiv, pentru proiectarea și promovarea unor soluții mai bune.

În filozofia „viață independentă”, persoanele cu dizabilități sunt în primul rând văzute în calitate lor de cetățeni și doar în al doilea rând în calitate de consumatori de servicii medicale, reabilitare sau servicii sociale. În calitate de cetățeni în societățile democratice, persoanele cu dizabilități au același drept la participare, la aceeași gamă de opțiuni, grad de libertate, control și auto-determinare.

Astfel, activiștii mișcării cer eliminarea barierelor de infrastructură, instituționale și de atitudine și adoptarea principiului *design universal*. În funcție de dizabilitatea individului, serviciile de sprijin precum tehnologia asistivă sau asistența personală sunt considerate ca fiind necesare pentru a realiza egalizarea șanselor.

De-a lungul anilor, Mișcarea „Viață Independentă” s-a extins din America de Nord

* Cercetător științific.

în toate continentele, susținerea mișcării și utilizarea rezultatelor activității devenind un ingredient important al politicilor sociale din multe țări.

Viața independentă nu înseamnă că persoanele cu dizabilități vor să facă totul doar prin ele însele, că nu ar avea nevoie de nimeni, ci se referă la capacitatea acestora de a face alegeri, de a lua decizii cu privire la propria viață și de a se bucura de același grad de autonomie ca și frații și surorile lor, vecinii și prietenii lor fără dizabilități. Persoanele cu dizabilități sunt oameni obișnuiți care împărtășesc aceeași nevoie de a se simți incluși, recunoscuți, vrând să trăiască împreună cu familiile lor, să frecventeze școlile de cartier, să folosească aceleași mijloace de transport ca și vecinii lor, să se angajeze la locuri de muncă care sunt în conformitate cu educația și interesele lor, și să-și întemeiem propria familie.¹

Context european. Uniunea Europeană și statele sale membre sunt fondate pe valorile comune ale respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept și respectarea drepturilor omului. Toate persoanele au dreptul de a trăi independent și de a fi incluse în comunitate, dreptul de a alege locul de reședință, unde și cu cine să locuiască, și dreptul de a trăi în demnitate. Aceste drepturi sunt prevăzute în tratate internaționale relevante din domeniul drepturilor omului: Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Carta Socială Europeană, revizuită, Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Astfel, potrivit prevederilor art. 6 al *Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*², Uniunea recunoaște și respectă dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de măsuri care să le asigure autonomia, integrarea socială și profesională, precum și participarea la viața comunității.

Așa cum este reglementat în art. 15, pct. 3 al *Cartei Sociale Europene, revizuită*³, în vederea garantării exercitării efective de către persoanele

cu dizabilități, indiferent de vârstă, de natura și de originea dizabilității lor, a dreptului la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității, părțile se angajează, să ia măsuri care vizează depășirea dificultăților de comunicare și de mobilitate și care să le permită accesul la mijloacele de transport, la locuință, la activități culturale și la petrecerea timpului liber.

Prin articolul 19 al *Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități*⁴, în vederea recunoașterii dreptului egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți. Părțile vor lua măsuri eficiente și adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de acest drept și de deplina integrare în comunitate și participare la viața acesteia, inclusiv asigurându-se că: au posibilitatea de a-și alege locul de reședință, unde și cu cine să trăiască, în condiții de egalitate cu ceilalți, și nu sunt obligate să trăiască într-un anume mediu de viață; au acces la o gamă de servicii la domiciliu, rezidențiale și alte servicii comunitare de suport, inclusiv la asistență personală necesară vieții și integrării în comunitate, ca și pentru prevenirea izolării sau segregării de comunitate; serviciile și facilitățile comunitare pentru populație în general sunt disponibile și răspund nevoilor acestora.

În vederea garantării implementării efective a *Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, Comisia Europeană a elaborat *Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere*⁵ al cărei obiectiv este acela de a oferi persoanelor cu dizabilități capacitatea de a se bucura de drepturi depline și de a beneficia complet de participarea la viața socială și economică europeană. Unul dintre cele opt domenii de acțiune identificate de Comisie pentru a promova incluziunea persoanelor cu dizabilități este *Participarea*, conform căruia persoanele cu dizabilități trebuie să își poată exercita pe deplin drepturile lor fundamentale legate de cetățenia europeană, strategia contribuind la:

– eliminarea obstacolelor din calea

¹ A se vedea declarația dr. Adolf Ratzka, Independent Living Institute, Stockholm, <http://www.independentliving.org>

² Proclamată de către Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene la data de 7 decembrie 2000, în cadrul Consiliului European de la Nisa.

³ Adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996.

⁴ Semnată de Uniunea Europeană la 30 martie 2007 și ratificată la 23 decembrie 2010.

⁵ Comunicată Parlamentului European, Consiliului, Comitetului Economic și Social European și Comitetului Regiunilor în 15 noiembrie 2010, COM(2010) 636 final – nepublicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

mobilității persoanelor cu dizabilități, în calitate de indivizi, consumatori, studenți, actori economici și politici;

– garantarea calității îngrijirii instituționalizate și a instalării în instituții specializate, datorită finanțării din fonduri structurale;

– garantarea accesibilității organizațiilor, structurilor și serviciilor, inclusiv cele sportive și culturale.

În practică, dreptul de a trăi în comunitate, ce necesită disponibilitatea serviciilor bazate pe comunitate oferind astfel sprijinul de care oamenii au nevoie și permițând, totodată, participarea acestora la viața cotidiană, apare în contradicție cu plasamentul pe termen lung al persoanelor în instituții rezidențiale. Este dificil a oferi o definiție atotcuprinzătoare a „îngrijirii instituționalizate”, în principal din cauza cadrelor legislative și culturale diferite ale statelor membre. De exemplu, în unele state, chiar și serviciile comunitare non-rezidențiale sunt clasificate ca „instituții”, alte definiții ale instituțiilor se bazează pe numărul de locuri de exemplu, se definește ca instituție rezidențială instituția cu 30 sau mai multe locuri.

Mai degrabă decât dimensiunea instituției, „îngrijirea instituțională”, trebuie definită având în vedere drepturile omului și demnitatea utilizatorilor, calitatea vieții și a sănătății, autonomia și incluziunea socială. Astfel, caracteristicile tipice ale „culturii instituționale” sunt: depersonalizarea (îndepărtarea bunurilor personale, semne și simboluri ale individualității și umanității), rigiditatea dată de rutină (orare fixe pentru starea de veghe, servirea mesei și activitățile zilnice, indiferent de preferințele personale sau de nevoile individului), tratamentul bloc (lucrul cu oamenii, în grupuri, fără respectarea intimității) și distanța socială (simbolizând statutul diferit al personalului și rezidenților). Locuitorii din aceste instituții dezvoltă pasiv un comportament de adaptare a lor la aceste rutine, la plictiseală și la lipsă de activități semnificative.

În cele din urmă, practicile de îngrijire reflectă atitudini și credințe care au fost considerate necesare pentru personal, în scopul de a face față sarcinilor stabilite de instituție. Etica de îngrijire în instituții rezidențiale a fost în mod tradițional paternalistă, mai degrabă decât interactivă. În aceste instituții dominația

profesioniștilor din domeniul medical și personalul medical continuă să mențină distanța socială dintre personal și utilizatori. Modelul medical de îngrijire prezintă riscul de a reduce indivizii la diagnosticele lor.

Pornind de la aceste considerente, „îngrijirea instituțională” va fi astfel înțeleasă ca orice îngrijire rezidențială unde:

- utilizatorii sunt izolați de comunitatea mai largă și/sau obligați să trăiască împreună;

- acești utilizatori nu au suficient control asupra vieții lor și asupra deciziilor care îi afectează;

- cerințele instituției în sine tind să aibă prioritate față de nevoile individualizate ale utilizatorilor.

Deși cei mai mulți oameni care au nevoie de sprijin preferă să beneficieze de servicii la domiciliu sau într-un cadru bazat pe comunitate, mai degrabă decât într-o instituție, în multe țări îngrijirea instituțională încă reprezintă mai mult de jumătate din cheltuielile de asistență publică. În timp ce acest model este cel mai pronunțat în țările din Europa Centrală și de Est, în unele state membre ale UE, cu norme legislative și administrative excesiv de rigide (de exemplu, cu privire la finanțare, securitate sau igienă) este dificil să se asigure servicii în alte situații decât în instituții mari.⁶

Aproape 1.2 milioane de copii și adulți cu dizabilități trăiesc în instituții rezidențiale. Peste un sfert de locuri din aceste instituții sunt ocupate de persoane cu dizabilități intelectuale, în timp ce persoanele cu probleme de sănătate mintală reprezintă următorul grupul cel mai reprezentat. În țările Uniunii Europene, sprijinul financiar acordat de la bugetul statului pentru finanțarea instituțiilor rezidențiale este diferit⁷: 16 țări utilizează, cel puțin în parte, fonduri de la bugetul de stat (locale sau regionale) pentru a sprijini instituțiile cu mai mult de 100 de locuri, în 21 de țări fondurile de la bugetul statului sunt folosite pentru a sprijini instituțiile cu mai mult de 30 de locuri, 12 dintre țări utilizează, deși într-o măsură foarte mică,

⁶ A se vedea *EU Joint Report on Social Protection and Social Inclusion*, Council of the European Union, Brussels, 2010

⁷ A se vedea Mansell J., Knapp M., Beadle-Brown J., and Beecham J. (2007) *Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study. Volume 2: Main Report*. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent.

fondurile de la bugetul de stat, pentru finanțarea instituțiilor cu mai puțin de 30 de locuri. În majoritatea țărilor Uniunii, finanțarea instituțiilor cu mai puțin de 30 de locuri se realizează de către organizațiile neguvernamentale.

Uniunea Europeană sprijină tranziția de la îngrijirea instituțională la alternativele bazate pe comunitate, considerând că acestea pot oferi rezultate mai bune pentru utilizatori și familiile lor, costurile fiind comparabile atunci când se bazează pe standarde de calitate comparabile. Tranziția la viața în comunitate se bazează pe un set de principii comune, rezultate din bunele practici existente, inclusiv⁸: respectarea drepturilor utilizatorilor și implicarea lor în procesul de luare a deciziilor; prevenirea instituționalizării; crearea de servicii comunitare; închiderea de instituții; restricții privind investițiile în instituțiile existente; dezvoltarea resurselor umane; utilizarea eficientă a resurselor; controlul calității; dezvoltarea unei abordări holistice dincolo de viață independentă pentru a acoperi domenii conexe, cum ar fi angajarea, politică socială și transport; continua creștere a gradului de conștientizare.

Legislația UE nu abordează direct problema unor scheme de asistență personală, acestea fiind o chestiune de competență națională. În conformitate cu principiul egalității de tratament, cetățenii unui stat membru al UE și persoanele care locuiesc în acea țară fără a fi resortisanți ai acestuia sunt egali în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de legislația națională, principiu aplicabil în toate ramurile tradiționale ale securității sociale: boală, maternitate, accidente la locul de muncă, boli profesionale, prestații de invaliditate, ajutor de șomaj, prestații familiale, pensii și prestații de pre-pensionare, ajutoare de deces⁹. O prestație care să susțină „viața independentă, cum ar fi asistența personală ar trebui să fie considerată ca o prestație de boală pentru a

putea fi exportată în conformitate cu legislația UE, de vreme ce nu există nicio obligație în conformitate cu legislația UE privind posibilitatea de a exporta astfel de prestații.¹⁰

Persoanele care se străduiesc să trăiască independent în comunitate au nevoie de un context comunitar care să permită aceasta, fapt ce ridică întrebări cu privire la capacitatea serviciilor comunitare actuale, atât în termeni de finanțe și resurse umane cât și în ce privește satisfacerea nevoilor persoanelor cu dizabilități.

Principalele obstacole în calea vieții independente includ legislația și politicile care nu reușesc să susțină autonomia în mod adecvat, lipsa locuințelor adecvate în comunitate și a opțiunilor de asistență, persistența atitudinilor negative și a așteptărilor scăzute care predomină în societate, printre familii, profesioniști și factori de decizie; și factorii socio-economici care limitează domeniul de aplicare pentru exercitarea alegerii și controlului, inclusiv dezavantajul pe piața forței de muncă și veniturile reduse.

În ciuda eforturilor de dezinstituționalizare, continuarea existenței instituțiilor de mari dimensiuni și persistența culturii instituționale contribuie la limitările alegerii și autonomiei individuale. Persoanele cu dizabilități nu se pot bucura de incluziune socială și participare în comunitate, fără un sprijin adecvat ales în mod liber și controlat de acestea.

Lipsa de încurajare, împuternicire și de oportunități de a dezvolta abilități și independență pot, de asemenea, impune constrângeri asupra oportunităților de a trăi independent și de a participa la viața comunității. Fără un venit adecvat și independent, măsuri de sprijin și de integrare adecvate, persoanele cu dizabilități se pot confrunta în continuare cu izolare socială, chiar dacă acestea se află fizic într-o casă sau un apartament în comunitate.

Inițiative cheie în politici, legislație și practici, ce pot facilita progresul ajutând persoanele cu dizabilități să trăiască independent în cadrul comunității trebuie să fie

⁸ A se vedea *Report of the Ad Hoc Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care*, European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2009, p.19.

⁹ A se vedea *Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the coordination of social security systems*, Official Journal of European Union 2004 L 314.

¹⁰ A se vedea *Disability Benefits and Entitlements in European Countries: Mutual Recognition and Exportability of Benefits — A synthesis of evidence provided by ANED country reports and additional sources*, Academic Network of European Disability experts (ANED), 2010, p. 37.

însoțite de:¹¹

- măsurile legislative și administrative pentru a sprijini procesul de luare a deciziilor de către persoanele cu probleme de sănătate mintală sau dizabilități intelectuale;

- măsuri care să asigure că sprijinul pentru viața independentă, adecvat, de bună calitate, personalizat, și în mod liber ales este pus la dispoziție în mod independent de tipul de organizare al vieții;

- măsuri care să asigure că sprijinul este disponibil familiilor copiilor cu dizabilități și părinților cu dizabilități, pentru a le permite să aibă grijă de copiii lor;

- măsurile de consolidare a independenței financiare a persoanelor cu dizabilități prin promovarea programelor de securitate socială și angajare;

- măsuri de combatere a discriminării și de asigurare a accesului egal la angajare și la domeniile-cheie ale vieții sociale, precum educația, cultura, petrecerea timpului liber și furnizarea de bunuri și servicii, inclusiv acțiuni afirmative pentru a remedia inegalitățile existente;

- măsuri pentru a reduce orice sarcină administrativă asociată cu accesarea și utilizarea serviciilor de sprijin public, inclusiv prin furnizarea de informații accesibile și relevante, în special în ceea ce privește drepturile;

- măsuri de sprijin pentru dezvoltarea organizațiilor de auto-advocacy și măsuri de creștere a participării active și implicarea în politică și în programul de dezvoltare și de luare a deciziilor a persoanelor cu dizabilități;

- măsuri pentru a asigura participarea politică a persoanelor cu dizabilități. Dreptul de vot este o condiție de bază pentru implicarea efectivă în procesul politic;

- măsuri de creștere a gradului de conștientizare cu privire la mecanismele ce gestionează plângerile și de sprijinire a persoanelor cu dizabilități pentru acces la justiție și participare la procedurile judiciare.

Așadar, încă sunt necesare eforturi suplimentare cu privire la dezinstituționalizare ce trebuie însoțite de reforme în domeniul de educație, sănătate, ocuparea forței de muncă, cultură și servicii de suport.

¹¹ European Union Agency for Fundamental Rights – *Choice and control: the right to independent living*, 2012, fra.europa.eu.

În ciuda unui grad sporit de sensibilitate la nivel de politici, 23% dintre persoanele cu dizabilități din Europa consideră că nu sunt incluse în comunitate. Persoanele cu dizabilități exprimă o nemulțumire cu privire la viața lor socială: aproximativ 46% dintre acestea, în vârstă de peste 18 ani declară un scor între 1 la 5 (unde 10 este satisfacția maximă), comparativ cu 14,6% dintre persoanele fără dizabilități. 45,8% dintre persoanele cu vârstă de peste 50 ani, cu dificultăți în viața cotidiană primesc ajutor, dintre aceștia, aproximativ 8,8% consideră că ajutorul primit „uneori” sau „aproape niciodată” a răspuns nevoilor lor.¹²

Competența UE pentru promovarea vieții independente și integrării în comunitate este partajată cu statele membre, Comisia angajându-se să promoveze utilizarea fondurilor structurale pentru a sprijini statele membre în procesul de tranziție de la serviciile instituționale la cele comunitare și pentru a crește gradul de conștientizare a situației persoanelor cu dizabilități care trăiesc în instituții rezidențiale, în special copii și persoanele în vârstă. Fondurile structurale sunt printre principalele instrumente ale politicii de coeziune a UE, cu scop de reducere a decalajelor dintre regiunile europene¹³. Astfel, pentru perioada 2007-2013, dispoziția non-discriminare, în special, accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități a fost identificată ca fiind unul dintre criteriile ce trebuiau respectate în cadrul operațiunilor de cofinanțare din fonduri structurale.¹⁴

Pentru perioada de programare 2014-2020, operațiunile de cofinanțare din fonduri structurale și de investiții europene (fonduri ESI) se vor derula cu respectarea unor dispoziții noi care să reflecte intrarea în vigoare a CDPD și să sporească promovarea egalității de șanse, a nediscriminării, incluziunii și accesibilității

¹² *Report on the implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) by the European Union*, European Commission, Brussels, 2014, SWD (2014) 182 final, pp. 24-25.

¹³ A se vedea pct. 2.1. 2 – Participare, Strategia 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, COM(2010) 636 final.

¹⁴ A se vedea articolul 16, Regulamentul (CE)1083/2006 al Consiliului de stabilire a anumitor dispoziții generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) 1260/1999.

pentru persoanele cu dizabilități, statele membre și Comisia vor trebui să ia măsuri adecvate pentru a preveni orice discriminare pe motiv de dizabilitate în timpul pregătirii și implementării programelor, accesibilitatea fiind luată în considerare pe parcursul acestor etape. Tranziția de la îngrijirea instituționalizată la servicii comunitare trebuie să rămână una dintre prioritățile de investiții ale fondurilor structurale pentru perioada următoare¹⁵, construirea de noi instituții rezidențiale sau renovarea și modernizarea celor existente trebuie să fie abordate doar ca măsuri tranzitorii în contextul unei strategii de dezinstituționalizare, putând fi justificate doar în cazuri excepționale, în care este pusă în pericol viața rezidenților din cauza condițiilor materiale precare.

Context național. În România, dreptul persoanei fizice de a dispune de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri este garantat de Constituție¹⁶.

Potrivit actelor normative referitoare la evidență, domiciliu, reședință și acte de identitate¹⁷, cetățenii români au dreptul să-și stabilească sau să-și schimbe, în mod liber, domiciliul ori reședința.

Sistemul național de asistență socială se întemeiază pe o serie de valori și principii¹⁸, precum:

- respectarea demnității umane, potrivit căreia fiecărei persoane îi este garantată dezvoltarea liberă și deplină a personalității, îi sunt respectate statutul individual și social și dreptul la intimitate și protecție împotriva oricărui abuz fizic, psihic, intelectual, politic sau economic;

- abordarea individuală, potrivit căreia măsurile de asistență socială trebuie adaptate situației particulare de viață a fiecărui individ; acest principiu ia în considerare caracterul și cauza unor situații de urgență care pot afecta

¹⁵ A se vedea Mansell J, Knapp M, Beadle-Brown J and Beecham, J (2007) *Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study*. Volume 2: Main Report. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent.

¹⁶ A se vedea art. 26, Constituția României.

¹⁷ A se vedea art. 26, OUG 97/2005 *privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români*, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁸ A se vedea art. art. 5 lit. d), e), l), r), Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale.

abilitățile individuale, condiția fizică și mentală, precum și nivelul de integrare socială a persoanei; suportul adresat situației de dificultate individuală constă inclusiv în măsuri de susținere adresate membrilor familiei beneficiarului;

- respectarea dreptului la autodeterminare, potrivit căreia fiecare persoană are dreptul de a face propriile alegeri, indiferent de valorile sale sociale, asigurându-se că aceasta nu amenință drepturile sau interesele legitime ale celorlalți;

- egalitatea de șanse, potrivit căreia beneficiarii, fără niciun fel de discriminare, au acces în mod egal la oportunitățile de împlinire și dezvoltare personală, dar și la măsurile și acțiunile de protecție socială.

Statul, prin autoritățile administrației publice centrale și locale, are obligația de a asigura măsurile specifice de protecție și de asistență socială, în conformitate cu nevoile particulare ale persoanelor cu dizabilități, precum și în funcție de situația familială și socio-economică a acestora. În baza principiului asigurării de oportunități egale, autoritățile publice competente au obligația să asigure toate măsurile necesare destinate persoanelor cu dizabilități în scopul facilitării participării active la viața comunității din care face parte persoana și a societății în general¹⁹.

Dreptul la asistență socială sub forma serviciilor sociale se acordă persoanei cu dizabilități, în baza certificatului de încadrare în grad și tip de handicap obținut ca urmare a evaluării socio-psiho-medicale.

În vederea asigurării serviciilor sociale necesare persoanelor cu dizabilități²⁰, autoritățile publice au obligația să inițieze, să susțină și să dezvolte servicii sociale centrate pe persoană, pe nevoile individuale ale acesteia, în colaborare sau în parteneriat cu persoane juridice, publice ori private; să implice în activitățile de îngrijire, reabilitare și integrare a persoanei cu dizabilități familia acesteia; să asigure asistență și îngrijire sociomedicală la domiciliul persoanei cu dizabilități.

Serviciile sociale destinate persoanelor cu dizabilități se acordă la domiciliu, în centre de zi

¹⁹ A se vedea art. 79 alin.(2)-(3), Legea nr. 292/2011 *a asistenței sociale*.

²⁰ A se vedea art. 30-34, Legea nr. 448/2006 *privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, republicată, cu modificările și completările ulterioare*.

organizate în comunitate și în centre rezidențiale. Numai în cazul în care asistarea, îngrijirea, recuperarea sau protecția acestora nu se pot realiza la domiciliu se recomandă admiterea persoanelor cu dizabilități în centrele rezidențiale, autoritățile administrației publice locale având obligația de a asigura, cu prioritate, servicii de îngrijire la domiciliu precum și centre de zi adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități.

În funcție de natura deficienței și de specificul nevoilor de îngrijire, persoana cu handicap grav, poate fi asistată și îngrijită la domiciliu de un asistent personal, angajat cu contract individual de muncă al administrației publice locale sau poate opta pentru o indemnizație pentru îngrijire. Asistentul personal și însoțitorul persoanei cu handicap grav beneficiază de facilități și servicii de suport: gratuitate la transport urban și interurban.

Potrivit datelor statistice înregistrate la data de 30 iunie 2014²¹, în România, 697.762 de persoane cu dizabilități, reprezentând 97,6% din numărul acestora, trăiesc în comunitate în timp ce 17.129 persoane, reprezentând 2,4% dintre persoanele cu dizabilități beneficiază de servicii sociale furnizate în cadrul instituțiilor de asistență socială rezidențiale.

Analizând situația instituțiilor publice de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități se observă o ușoară creștere (+7) a acestora, de la 335 înregistrate la finele anului 2013, la 342, la 30.06.2014, datorată creșterii cu 7 a numărului locuințelor protejate (de la 85 la 92) și cu 1 a numărului centrelor de recuperare și reabilitare pentru persoane cu handicap (de la 56 la 57), respectiv al centrelor pentru viață independentă (de la 2 la 3), în condițiile scăderii cu 1 a numărului centrelor de îngrijire și asistență (de la 110 la 109), respectiv al centrelor de îngrijire și terapie ocupațională (de la 19 la 18). De asemenea, 17129 a fost numărul persoanelor cu dizabilități găzduite în centrele rezidențiale, înregistrat la data de 30.06.2014, cu 6 persoane mai mult față de finele anului 2013. A crescut astfel, cu 87 (de la 6444 la 6531) numărul persoanelor cu dizabilități găzduite în centrele de asistență socială, în condițiile scăderii cu 1 a numărului acestora. De asemenea, a crescut cu 240 (de la 2982 la 3222)

numărul persoanelor cu dizabilități găzduite în centrele de recuperare și reabilitare pentru persoane cu handicap, în condițiile creșterii cu o unitate a numărului acestora. În cazul locuințelor protejate, numărul persoanelor cu dizabilități găzduite a crescut cu 29 (de la 723 persoane înregistrate la finele anului 2013, la 752 înregistrate la finele semestrului II 2014), în condițiile în care numărul acestora a crescut cu 7.

Referitor la dimensiunile instituțiilor de asistență socială care furnizează persoanelor adulte cu dizabilități servicii sociale în regim rezidențial, situația, la finele semestrului al II-lea al anului 2014 se prezintă astfel: 150 dintre acestea înregistrau mai puțin de 30 de locuri, pentru 71 capacitatea acestora era cuprinsă în intervalul 30 – 50, pentru 80 în intervalul 50-100, 32 în intervalul 100-200 și 9 dintre instituții înregistrau peste 200 de locuri.

În ceea ce privește centrele nerezidențiale (în regim de zi), din analiza datelor statistice la finele semestrului al II-lea al anului 2014, a reieșit că, din totalul celor 697.762 de persoane adulte cu dizabilități ce trăiesc independent/în familie, doar 2107 de persoane au beneficiat de servicii sociale organizate în sistemul public, regim de zi, în creștere cu 438 față de finele anului 2013. Numărul beneficiarilor de servicii sociale furnizate de centrele de zi s-a mărit, în principal datorită creșterii, cu 204 (de la 687 la 891) a numărului beneficiarilor de servicii sociale furnizate de centrele de zi și cu 264 (de la 825 la 1089) a celor care au beneficiat de servicii de recuperare neuromotorie. Scăderea numărului de beneficiari a fost înregistrată atât în cazul serviciilor furnizate de centrele cu profil ocupațional (de la 60 la 17), în condițiile scăderii numărului acestora de la 2 la 1.

Situația prezentată mai sus evidențiază lipsa de alternative la îngrijirea instituțională, unul dintre obstacolele majore în calea unei vieți independente pentru persoanele cu dizabilități, care face din instituțiile rezidențiale un aranjament pe viață pentru majoritatea persoanelor instituționalizate – la finele primului semestru al anului 2014, numai 2107 de adulți cu dizabilități au beneficiat de îngrijire în comunitate, asigurată de 56 de instituții nerezidențiale, în timp ce mai mult de 17 000 erau găzduite în peste 300 de instituții rezidențiale.

²¹ A se vedea Buletinul statistic DPPD trim II/2014.

Izolarea persoanelor cu dizabilități în instituții perpetuează stigmatizarea și marginalizarea lor²², încălcându-se astfel dreptul acestora de a trăi independent în comunitate, așa cum este acesta garantat prin articolul 19 din CDPD, potrivit căruia România este obligată să adopte măsuri pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități au acces efectiv la o serie de opțiuni în cadrul comunității, inclusiv la asistența personală necesară pentru a sprijini viața independentă și integrarea în comunitate.

Dezvoltarea serviciilor comunitare în România este încă la început dar, chiar și în condițiile dezvoltării și diversificării programelor și serviciilor comunitare pentru persoane cu dizabilități, acestea sunt puțin cunoscute pentru potențialii beneficiari, medicii de familie și chiar și pentru specialiștii care lucrează cu acești copii a căror instituționalizare ar putea fi evitată.²³

Concluzii și recomandări. Există un drum lung de parcurs până când toate persoanele cu dizabilități vor obține un control real asupra vieții lor și vor putea trăi independent, în condițiile în care există un decalaj între înaltele principii legislative și finanțarea și implementarea acestora, una dintre provocări constând în diferențele mari de dezvoltare a sistemului de viață independentă, între diferitele zone ale țării, știut fiind că zonele rurale și orașele mai mici se confruntă cu dificultăți deosebite în furnizarea de astfel de servicii.

Viața independentă și integrarea în comunitate a persoanelor cu dizabilități este un obiectiv pe care Guvernul, prin politicile sale publice, va trebui să-l urmărească. Pentru realizarea acestuia este nevoie de mai multe servicii de asistență și suport, de servicii multidisciplinare, integrate și accesibile, bine reglementate care să permită persoanelor cu dizabilități o viață independentă, să participe la

viața economică, socială și culturală a comunităților lor.²⁴

Este nevoie de măsuri care să abordeze prejudecățile societății față de persoanele cu dizabilități și să promoveze un mediu incluziv care să conducă la integrarea deplină a persoanelor cu dizabilități în societate. Sunt la fel de necesare măsuri adecvate care să asigure că mediul fizic, precum și toate serviciile deschise sau furnizate publicului, inclusiv transportul, informarea și comunicarea sunt accesibile și disponibile în mod efectiv pentru persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu celelalte persoane. De asemenea, se impune recunoașterea capacității juridice a persoanelor cu dizabilități astfel încât acestea să-și exercite drepturile în condiții de egalitate cu celelalte persoane. Aceste aspecte au fost semnalate și de Comisarul pentru drepturile omului, al Consiliului Europei, în raportul său special²⁵, referindu-se la acest subiect.

O altă direcție pentru realizarea obiectivului de viață independentă o reprezintă introducerea de măsuri care să asigure că persoanele cu dizabilități sunt protejate de sărăcie și beneficiază în mod adecvat de programele de ameliorare a stării de sărăcie. În acest sens, un prim pas ar putea fi reprezentat de recunoașterea de către politicile sociale din domeniul dizabilității a rolului compensator al prestațiilor sociale acordate potrivit prevederilor legislației speciale²⁶.

Așadar, este nevoie de efort din partea autorităților pentru alinierea deplină și efectivă a legislației și practicilor naționale la standardele CDPD, pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de dreptul de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți și de deplină integrare în comunitate și participare la viața acesteia.

²² A se vedea *The right of people with disabilities to live independently and be included in the community*, Council of Europe. Commissioner for Human Rights, 2012, pp.12-13.

²³ A se vedea *Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2013, p.44.

²⁴ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Rights of persons with disabilities in Romania. Recent developments*, IRDO, București, 2014, p. 11.

²⁵ A se vedea *Raportul Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului Europei*, Nils Muiynieks, CHR(2014)14.

²⁶ Art. 58 din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

TEHNICILE SPECIALE DE SUPRAVEGHERE SAU DE CERCETARE PENALĂ ȘI IMPORTANȚA RESPECTĂRII DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE

GHEORGHE IANCU*

VLAD IANCU**

Abstract:

The institution of special surveillance and criminal investigation techniques is particularly important for the establishment of legal evidence that can be used in criminal proceedings, while its misapplication may have undesirable effects on the exercise of fundamental rights, under circumstances when the content of these rights is affected.

The Criminal Procedure Code provides for all surveillance techniques a number of conditions to be met, one of which is very important, namely: the measure applied should be proportionate to the restriction of the exercise of rights and fundamental freedoms, given the particular circumstances, and also proportionate to the importance of the information or the evidence to be obtained, or to the seriousness of the offenses committed.

In relation to the content of the constitutional fundamental rights, nothing in the Criminal Procedure Code, relating to special surveillance techniques or criminal investigation appears to be inconsistent with the Constitution and the provisions of the European Convention, with the exception of the reference to the impossibility to attack the resolution pronounced by the judge on rights and liberties by the approved technical supervision mandate.

Keywords: human rights, criminal procedure, Constitution, special surveillance techniques

Résumé:

L'institution de surveillance spéciale et techniques d'enquête criminelle est particulièrement important pour l'établissement de la preuve légale qui peut être utilisé dans les procédures pénales, tandis que sa mauvaise utilisation peut avoir des effets indésirables sur l'exercice des droits fondamentaux, dans des circonstances où il affecte le contenu de ces droits.

Le Code de procédure pénale prévoit pour toutes les techniques de surveillance un certain nombre de conditions à remplir, dont l'un est très important, à savoir: la mesure appliquée doit être proportionnelle à la limitation de l'exercice des droits et des libertés fondamentales, des circonstances particulières, et également proportionnelles à l'importance de l'information ou la preuve à obtenir, ou à la gravité des infractions commises.

En ce qui concerne le contenu des droits fondamentaux constitutionnels, dans le Code de procédure pénale, aucune des dispositions relatives aux techniques de surveillance particulière ou une enquête criminelle se révéler incompatible avec la Constitution et les dispositions de la Convention européenne, à l'exception de la référence à l'impossibilité d'attaquer la résolution prononcée par le juge sur les droits et libertés par le mandat de la supervision technique approuvé.

Mots-clés: droits de l'homme, la procédure pénale, la constitution, les techniques de surveillance spéciales

1. Demersul nostru are ca scop analiza succintă a conținutului unei instituții procesual penale deosebit de importantă pentru strângerea probelor necesare în desfășurarea unui proces penal, probe care urmează a fi administrate în vederea aflării adevărului și sancționării penale a celor vinovați, și anume instituția tehnicilor speciale de supraveghere sau de cercetare penală.

Importanța demersului nostru este determinată de faptul că prin aplicarea sa defectuoasă, instituția tehnicilor speciale de supraveghere sau de cercetare penală poate avea efecte uneori grave asupra exercitării unor

drepturi fundamentale, cum ar putea fi: dreptul la viață intimă, familială și privată¹, secretul corespondenței², dreptul la informație³, libertatea exprimării⁴, inviolabilitatea domiciliului⁵ și dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică⁶.

În alte cuvinte, aplicarea unor dispoziții din conținutul instituției procesual penale în cauză poate avea efecte nedorite asupra exercitării unor drepturi fundamentale, în situația în care conținutul acestor drepturi este afectat.

¹ Art.26 din Constituție.

² Art.28 din Constituție.

³ Art.31 din Constituție.

⁴ Art.30 din Constituție.

⁵ Art.27 din Constituție.

⁶ Art.52 din Constituție.

* Prof. univ. dr.

** Avocat.

De altfel, se poate pune o interesantă problemă în legătură cu amintita instituție de drept procesual penal, și anume dacă nu cumva această instituție este contrară conținutului unor drepturi fundamentale și, pe cale de consecință, neconformă cu asemenea conținuturi și astfel considerată neconstituțională.

O asemenea problemă a fost pusă des în doctrina de specialitate și mai ales de practicienii dreptului procesual penal, atât anterior adoptării în anul 2010 a noului Cod de procedură penală⁷, cât și după aceea, dar mai ales după intrarea sa în vigoare pe data de 1 februarie 2014. O asemenea problemă a creat și o anumită temere doctrinei de specialitate constituțională și a drepturilor omului referitoare la compatibilitatea dintre acestea și instituția în cauză.

Temerea respectivă poate avea temeii atât timp cât unele dispoziții ale instituției procesual penale a tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare penală nu sunt cunoscute în mod corespunzător, adică profesionist.

2. Instituția procesual penală a tehnicilor speciale de supraveghere sau de cercetare penală este reglementată în art.138 – 153 din Codul de procedură penală și cuprinde câteva coordonate juridice care ar trebui cunoscute și apoi comparate cu reglementările referitoare la conținutul drepturilor fundamentale și ale omului.

Astfel, conform prevederilor art.138 alin.(1) din Codul de procedură penală, denumit în continuare „Cod”, tehnicile speciale de supraveghere sunt: interceptarea convorbirilor și a comunicărilor; accesul la un sistem informatic; supravegherea video, audio sau prin fotografiere; localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice; obținerea listei convorbirilor telefonice; reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale; solicitarea și obținerea, potrivit legii, a datelor referitoare tranzacțiile financiare și a datelor financiare ale unei persoane; utilizarea investigațiilor sub acoperire; constatarea unei infracțiuni de corupție sau a încheierii unei convenții; livrarea

supravegheată; identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de telecomunicații sau a unui punct de acces la un computer. Așa cum va reieși din conținutul demersului nostru, nu toate tehnicile speciile de supraveghere interesează, ci doar acelea des întâlnite în practica penală.

Codul definește toate tehnicile speciale de supraveghere, ceea ce ni se pare conform prevederilor art.1 alin.(3) și (5) din Constituția României, acestea devenind astfel predictibile și înțelese de oamenii care doresc să o facă.

În ceea ce privește interceptarea convorbirilor și a comunicărilor, aceasta presupune accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea convorbirilor ori comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic sau prin orice alt mijloc de comunicare, precum și înregistrarea datelor de trafic care indică sursa, destinația, data, ora, dimensiunea, durata ori timpul comunicării efectuate, sistemul informatic sau prin orice mijloc de comunicare.

Supravegherea video, audio sau prin fotografiere presupune fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversațiilor, mișcărilor ori a altor activități ale acestora, iar prin percheziționarea trimiterilor poștale, verificarea, prin mijloace fizice sau tehnice, a scrisorilor a altor trimiteri poștale sau a obiectelor trimise prin orice alt mijloc.

Supravegherea tehnică presupune utilizarea tehnicilor de supraveghere referitoare la: interceptarea convorbirilor și a comunicărilor; accesul la un sistem informatic; supravegherea video, audio sau prin fotografiere; localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice și solicitarea și obținerea, potrivit legii, a datelor referitoare tranzacțiile financiare și a datelor financiare ale unei persoane. Desigur că, aceste tehnici speciale de supraveghere sunt cele mai eficiente pentru descoperirea săvârșirii de infracțiuni și cercetarea lor penală.

Regula este că supravegherea tehnică se aprobă de către judecătorul de drepturi și libertăți competent teritorial, în cursul judecării cauzei, în anumite condiții prevăzute de Cod, în toate fazele procesului penal.

De asemenea, aprobarea se poate da doar

⁷ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.486 din 15 iulie 2010.

dacă este vorba de anumite infracțiuni, considerate foarte grave, prevăzute de altfel de prevederile art.139 alin.(2) din Cod, printre care se pot enumera: cele contra securității statului, cele de trafic de droguri, de arme, de persoane, cele de terorism, spălare de bani, de fals de orice fel, șantaj, viol, lipsire de libertate, evaziune fiscală, cele de corupție, cele îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene și a altor infracțiuni pentru care legea prevede o pedeapsă cu închisoarea mai mare de 7 ani.

Între condițiile de îndeplinit prevăzute de Cod figurează, pentru toate tehnicile de supraveghere, una foarte importantă, și anume: măsura să fie proporțională cu restrângerea exercitării drepturilor și a libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor care urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunilor săvârșite. O asemenea regulă, și singură dacă ar fi fost, este suficientă pentru asigurarea concordanței regulilor referitoare la supravegherea tehnică cu dispozițiile Constituției.

Efectele materiale ale tehnicilor de supraveghere efectuate prin înregistrări, realizate în mod legal, constituie mijloace legale de probă care pot fi utilizate în procesele penale.

În art.140 din Cod este prevăzută o primă excepție de la regulă, și anume posibilitatea ca judecătorul de drepturi și libertăți să poată dispune supravegherea tehnică în cursul urmăririi penale, pe o durată de cel mult 30 de zile, dar de data aceasta la cererea procurorului.

În ambele situații, judecătorul de drepturi și libertăți se va pronunța prin încheiere, prin care se aprobă un mandat de supraveghere tehnică, iar aceasta nu este supusă niciunei căi de atac. Această prevedere ni se pare că este contrară prevederilor art.21 din Constituție și ale art.13 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁸. Astfel, orice persoană are dreptul

⁸ Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 și a intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953. Ulterior, Convenția a fost amendată și completată de mai multe ori, ultima care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998 prin Protocolul nr.11.

de acces liber la justiție, ceea ce în acest caz nu este posibil, iar conform art.13 din Convenție, cu toate că persoanei în cauză i se garantează dreptul la un recurs efectiv, în situația de față un asemenea recurs nu este posibil.

O a doua excepție de la regulă este prevăzută de art.141 din Cod. Astfel, în cazul existenței unei urgențe, iar obținerea aprobării ar conduce la o întârziere substanțială, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranța persoanei vătămate, a martorului sau a membrilor familiilor acestora, procurorul, și nu judecătorul de drepturi și libertăți, va putea autoriza prin ordonanță, pentru o durată de maximum 48 de ore, măsurile de supraveghere tehnică. Desigur că, pentru a da o asemenea autorizare este necesar să fie îndeplinite și celelalte condiții prevăzute de Cod. Numai că, același procuror este obligat, ca în termen de 24 de ore de la data emiterii ordonanței în cauză, să sesizeze pe judecătorul de drepturi și libertăți pentru ca acesta să o confirme prin încheiere. Nici această încheiere nu este supusă vreunei căi de atac, ceea ce ni se pare a fi neconstituțional, pentru argumentele deja expuse mai sus.

Punerea în executare a măsurii de supraveghere tehnică aprobată de către procuror se face de organul de cercetare penală ori alte autorități specializate ale statului competente legal. În cazul în care nu mai există temeiurile care au determinat emiterea mandatului de supraveghere tehnică, procurorul este obligat să înceteze imediat punerea în executare a măsurii în cauză, iar datele deja obținute se pot conserva și folosi în alte cauze penale.

Potrivit prevederilor art.143 din Cod, toate operațiunile de punere în executare sunt consemnate într-un proces-verbal încheiat pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică executată de procuror sau de celelalte organe de stat competente, precum și pentru rezultatele obținute.

Mandatele de supraveghere tehnică pot fi prelungite, pentru motive justificate, de judecătorul de drepturi și libertăți competent teritorial, pentru câte o perioadă fixă de 30 de zile pentru fiecare prelungire. De asemenea,

încheierea pronunțată nu este supusă niciunei căi de atac.

Durata supravegherii tehnice nu poate, de regulă, depăși 120 de zile.

Foarte interesant este faptul că, potrivit prevederilor art.145 din Cod, în termen de maximum 10 zile, după încetarea supravegherii tehnice, procurorul este obligat să anunțe, în scris, pe fiecare persoană care a fost supusă măsurilor de supraveghere tehnică, iar în termen de 20 de zile de la data la care s-a luat la cunoștință, persoana în cauză poate cere să i se prezinte documentele prevăzute de Cod.

O măsură importantă privind supravegherea tehnică, în raport cu necesitatea respectării unor drepturi fundamentale este aceea reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale, care este reglementată în art.147 din Cod. O asemenea măsură desigur că se aprobă tot de către judecătorul de drepturi și libertăți competent teritorial și se referă la scrisorile, trimiterile poștale sau obiectele trimise ori primite de făptuitor, suspect, inculpat sau de orice persoană care este bănuită că primește ori trimite bunuri de la făptuitor, suspect sau inculpat, în condițiile stabilite de Cod. Desigur că, sunt aplicabile toate regulile deja analizate mai sus în legătură cu celelalte măsuri de supraveghere tehnică. În vederea executării acestei măsuri, art.147 alin.(5) din Cod prevede că „Unitățile poștale sau de transport și orice alte persoane fizice sau juridice care efectuează activități de transport sau transfer de informații sunt obligate să rețină și să predea procurorului scrisorile, trimiterile poștale ori obiectele la care se face referire în mandatul dispus de judecător sau în autorizația emisă de procuror.”

Corespondența care nu are legătură cu cauza penală se restituie titularului ei.

O asemenea reglementare este strâns legată de conținutul unui drept fundamental de tradiție în țara noastră și în alte state ale Uniunii Europene, și anume secretul corespondenței, care declară toate trimiterile poștale, indiferent cum s-a realizat o asemenea transmitere, ca inviolabile.

3. În legătură cu soluțiile cuprinse în actualele reglementări, Curtea Constituțională

s-a pronunțat de mai multe ori și numai ca urmare a formulării unor excepții de neconstituționalitate⁹ și niciodată ca urmare a unei obiecții de neconstituționalitate. Toate soluțiile cuprinse în deciziile pronunțate de Curte privesc și se referă la fostele reglementări ale Codului referitoare la interceptări și înregistrări, așa cum erau denumite măsurile speciale de supraveghere tehnică¹⁰ și ca urmare pot fi analizate și invocate și în prezent.

În același timp, sfera măsurilor speciale de supraveghere tehnică este mult mai mare, iar pe cale de consecință este necesară o analizare a concordanței acestora cu conținutul unor drepturi fundamentale.

În ceea ce privește interceptările și înregistrările, Curtea Constituțională reține că dispozițiile din fostul Cod de procedură penală erau în concordanță cu dispozițiile Constituției, în sensul că „interceptările și înregistrările audio sau video prevăd suficiente garanții, prin reglementarea în detaliu a justificării emiterii autorizației, a condițiilor și a modalităților de efectuare a înregistrărilor, a instituirii unor limite cu privire la durata măsurii, a consemnării și certificării autenticității convorbirilor înregistrate, a redării integrale a acestora, a definerii persoanelor care sunt supuse interceptării, iar eventuala nerespectare a acestor reglementări nu constituie o problemă de neconstituționalitate, ci una de aplicare, ceea ce însă excede competenței Curții Constituționale (...). De asemenea, nu poate fi primită nici susținerea potrivit căreia dispozițiile legale criticate contravin prevederilor constituționale ale art. 28 și 53, deoarece înseși textele invocate oferă legiuitorului libertatea unei astfel de reglementări, secretul corespondenței nefiind un drept absolut, ci susceptibil de anumite restrângeri, justificate la rândul lor de necesitatea instrucției penale. Astfel, societățile

⁹ Decizia nr.1258 din 8 octombrie 2009, publicată în M. Of., I, nr. 798 din 23 noiembrie 2009; Decizia nr. 962 din 25 iunie 2009, publicată în M. Of., I, nr. 563 din 13 august 2009; Decizia nr. 410 din 10 aprilie 2008, publicată în M. Of., I, nr. 338 din 1 mai 2008.

¹⁰ Art. 91¹ și următoarele din fostul Cod de procedură penală.

democratice¹¹ sunt amenințate de fenomenul infracțional din ce în ce mai complex, motiv pentru care statele trebuie să fie capabile de a combate în mod eficient asemenea amenințări și de a supraveghea elementele subversive care acționează pe teritoriul lor. Așa fiind dispozițiile legislative devin necesare într-o societate democratică, în vederea asigurării securității naționale, apărării ordinii publice ori prevenirii săvârșirii de infracțiuni.”¹²

În continuare Curtea a mai reținut că Dispozițiile legale criticate nu permit, (...), administrarea mijloacelor de probă în afara procesului penal, adică în faza actelor premergătoare. Dacă ar fi așa, în mod evident o astfel de instrumentare poate fi cenzurată în fața instanțelor de judecată. Nu se poate admite însă ideea înfrângerii prezumției de constituționalitate ca urmare a aplicării unor dispoziții legale în contradicție cu legea ori cu principiile fundamentale. Actele premergătoare au o natură proprie, care nu poate fi identificată sau subsumată naturii precise și bine determinate a altor instituții și care au ca scop verificarea și completarea informațiilor deținute de organele de urmărire penală în vederea fundamentării convingerii cu privire la oportunitatea urmăririi penale. Având un caracter sui generis sustras hegemoniei impuse de faza propriu-zisă de urmărire penală, este unanim acceptat faptul că în cazul investigațiilor prealabile nu pot fi luate măsurile procesuale ori administrate probe care presupun existența certă a unei urmăririi penale începute. De altfel, interceptarea și înregistrarea convorbirilor pot fi dispuse, (...), la cererea procurorului care efectuează ori supraveghează urmărirea penală. Iată că administrarea unor astfel de mijloace de

probă este plasată în cadrul primei faze a procesului penal, urmărirea penală putând fi începută (...), atât in personam, cât și in rem. În plus, textul stabilește în termeni fără echivoc că înregistrarea audio sau video se dispune dacă sunt date privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, prin această a doua alternativă înțelegându-se evident și situațiile care intră în sfera actelor de punere în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea în acord cu art.20 din Codul penal referitoare la tentativă, și nu în sfera unor simple acte premergătoare.”¹³

Cu toate că, în actuala reglementare, printre măsurile speciale de supraveghere tehnică se regăsesc și multe altele decât cele de interceptare și înregistrarea și care deja au fost enumerate, cele stabilite de Curtea Constituțională pentru interceptări și înregistrări se aplică ca principii și pentru cele multe reglementate în actualul Cod de procedură penală.

În opinia noastră, în raport de conținutul constituțional al drepturilor fundamentale, niciuna dintre dispozițiile examinate și prevăzute în Cod nu apar ca fiind neconforme cu Constituția și cu dispoziții din Convenția europeană¹⁴, cu excepția uneia dintre ele, adică aceea referitoare la neatacarea încheierilor pronunțate de judecătorul de drepturi și libertăți prin care este aprobat mandatul de supraveghere tehnică. Mai mult, reglementările din Cod care au fost analizate sunt conforme cu prevederile art.53 din Constituție. Ca urmare, exercitarea drepturilor fundamentale prevăzute de Constituție poate fi restrânsă pentru motivele și în condițiile prevăzute de acest text constituțional, și mai ales pentru desfășurarea instrucției penale, așa cum a reținut de altfel și Curtea Constituțională¹⁵.

¹¹ Adică acele societăți umane care promovează și mai ales respectă principiile de conținut ale democrației.

¹² Decizia nr. 962 din 25 iunie 2009, deja citată.

¹³ Idem.

¹⁴ Idem.

¹⁵ Idem.

SĂNĂTATEA O PROBLEMĂ A DREPTURILOR OMULUI

MIRCEA CIOCAN*

Abstract:

The right to health includes access to good quality and affordable health care services, as well as access to information on health issues. Public health system is the guarantee of quality of life and one of the most important political commitments that governments must assume to ensure high social standards of the population they represent.

The lack of a legal framework which should regulate minimum penalties for the state's interventions failure in social responsibility creates a disproportionate gap between this right in itself and its actual valorizing in the daily practice.

Keywords: right to health, human rights, health system, public services, resources, poverty

Résumé:

Le droit à la santé inclut l'accès à une bonne qualité et des services de soins de santé abordables, ainsi que l'accès à l'information sur les questions de santé. Le système de santé publique est la garantie de la qualité de vie et l'un des engagements politiques les plus importantes que les gouvernements doivent assumer pour garantir des normes sociales élevées de la population qu'ils représentent.

L'absence d'un cadre juridique qui devrait régler peines minimales pour l'échec des interventions de l'État en matière de responsabilité sociale crée un écart disproportionné entre ce droit en lui-même et son valorisation réelle dans la pratique quotidienne.

Mots-clés: droit à la santé, droits de l'homme, système de santé, les services publics, les ressources, la pauvreté

Omul beneficiază de drepturi inerente tuturor ființelor umane, oriunde s-ar afla, indiferent de statul sau regiunea unde s-a născut, locuiește, lucrează sau trăiește, indiferent de naționalitate, rasă, sex, credințe religioase, filozofice sau politice, stare materială, deoarece aceste prerogative au un caracter universal, iar dreptul la o bună sănătate fiind unul dintre aceste drepturi fundamentale.

Societatea internațională, prin adoptarea la nivelul Organizației Națiunilor Unite și la nivel european a unor documente ce consacra principii ale protecției drepturilor omului, s-a angajat să impună o viziune coerentă, solidară și universală a acestora, corespunzătoare unui standard internațional general de protecție a lor.

Viziunea universală asupra drepturilor omului nu exclude, așadar, modele regionale de consacrare a acestora, iar Europa, revendicându-se ca și loc al nașterii teoriei drepturilor omului, a jucat, fără îndoială, un rol de pionierat în acest domeniu și și-a dezvoltat propriile instrumente de promovare și ocrotire a drepturilor și libertăților fundamentale.

Cuprinzând principii, mecanisme, proceduri ce țin de ordinea juridică internă, dar și de cea

internațională, instituția drepturilor omului prezintă un caracter bivalent, fiind în același timp o instituție de drept intern, integrată normelor constituționale, dar și o instituție de drept internațional, configurând trăsăturile unui principiu juridic aplicabil în relațiile dintre state.

Drepturile omului au un caracter politic.¹ Aceasta într-un sens larg, deoarece ele privesc viața cetății, reflectând gradul de democratism al oricărei societăți. Politic, apoi, deoarece înainte de a deveni realități juridice, ele au format deziderate, obiective ale unei lupte politice care a fost încununată de succes.

Dreptul la *cel mai înalt nivel de sănătate* înseamnă dreptul fiecărui individ la sănătatea propriu-zisă și cuprinde, pe lângă serviciile de sănătate oferite de către sistemul de sănătate, asigurarea condițiilor esențiale pentru o sănătate bună precum: apa curată, hrana adecvată, salubritate și adăpost. Acest drept include accesul la servicii de sănătate de bună calitate și accesibile ca preț, precum și accesul la informații referitoare la problemele de sănătate. Sistemul public de sănătate constituie garanția

¹ A se vedea Victor Dan Zlătescu, Irina Moroianu Zlătescu, *Repere pentru o filosofie a drepturilor omului*, IRDO, București, 2000.

* Cercetător științific.

calității vieții și unul dintre cele mai importante angajamente politice pe care guvernările trebuie să și le asume pentru a asigura standarde sociale ridicate populației pe care o reprezintă.

Dreptul la viață al fiecărui cetățean este condiționat de starea sa de sănătate. Atunci când cetățenii nu-și pot permite accesul la serviciile de sănătate datorită costurilor acestora, *dreptul la viață*, așa cum este definit în articolul 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului („*orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa*”)², devine un principiu lipsit de conținut. Cu alte cuvinte, dreptul la sănătate este stipulat, reglementat, recunoscut ca un drept fundamental, dar pentru exercitarea căruia este luată în considerare responsabilitatea individuală, fără referire la responsabilitatea socială pentru sănătate, neconținând nici modalitățile de protecție și nici aportul statelor în legătură cu acest lucru.³

Noțiunea de responsabilitate socială, ca factor de implicare al statelor în promovarea și protecția acestor drepturi apare în Declarația Universală asupra Bioeticii și Drepturilor Omului – UNESCO care subliniază importanța sănătății și a accesului la sănătate, întrucât aceasta „este esențială vieții înseși și trebuie să fie considerată un *bun social și uman*”. Potrivit acestui document, sistemele de îngrijiri de sănătate ar trebui să fie structurate și bazate tocmai pe respectarea acestor drepturi. Pentru a întări această responsabilitate, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) promovează conceptul de performanță a sistemului de sănătate, determinanți fiind factori precum starea de sănătate a populației, echitatea în ceea ce privește contribuțiile financiare și capacitatea de a răspunde nevoilor și așteptărilor populației.

De asemenea, determinanții considerați importanți pentru sănătate, alături de cei enumerați mai sus, sunt și: condițiile de viață, apa curată, hrana adecvată, salubritate și adăpost. Acestor factori le revine un rol mai important în determinismul lor asupra sănătății decât factorilor biologici sau sociali, lucru argumentat și de un studiu al OMS care arată că influența factorilor biologici este de 15%, iar cea a factorilor fizici de 10%.

Astfel privesc lucrurile, interdependența dintre asigurarea unei stări minime de sănătate

² Declarația universală a drepturilor omului adoptată și proclamată de către Adunarea generală a ONU la 10 dec 1945.

³ A se vedea Cătălina Mihaela Vicol, *Dreptul la sănătate – între responsabilitate socială și individuală*, 27.09.2013, www.medicinadefamilieiiasi.ro.

și garantarea efectivă a dreptului la sănătate obligă statul la intervenții de natură a combate sărăcia, de a promova o politică de protecție socială care să ducă la asigurarea condițiilor de viață la un minim standard, având aici în vedere inclusiv asigurarea unui mediu nepoluat.

Dreptul la sănătate atrage atenția asupra determinanților economici și socio-culturali ai stării de sănătate și, în general, ai bunăstării. Astfel, devine mai clară legătura dintre sărăcie și boală și dintre dezvoltare și sistemele de sănătate publică⁴.

Alți autori subliniază că apelul la un drept la sănătate, deși nu ne ajută să rezolvăm problemele complexe de alocare, separă problema accesului la un nivel minim adecvat de îngrijiri de sănătate de impreviziunile pieței și de inechitățile izvorâte din inegală distribuire a veniturilor.⁵

Deoarece nu este precizat nici un cadru legal care să reglementeze sancțiuni pentru neasigurarea intervențiilor minime din partea statului în ceea ce înseamnă asumarea responsabilității sociale, observăm disproporția dintre dreptul în sine și valorificarea sa în practica de zi cu zi și anume: individul este responsabil pentru sănătatea sa, anulând componenta răspunderii sociale – altfel spus este vina individului pentru starea sa precară de nutriție sau igienă, este problema individului că nu are resursele materiale să-și urmeze dieta și tratamentul.

Pe de altă parte personalul medical este stigmatizat și tras la răspundere pentru toate problemele legate de deficiențele din sistem (lipsa medicamentelor, îngrădiri ale specialităților, dotarea cu aparatură, penuria de personal ori disfuncționalitățile în asigurarea unor îngrijiri impuse prin normele de contractare) și sancționat inclusiv de opinia publică căreia i se implementează această imagine de slabă competență profesională, ori rea voință de către decidenții care se degreveză astfel de rolul responsabilității sociale.

De aceea, statele și organizațiile internaționale create de ele, precum și organizațiile non-guvernamentale trebuie să

⁴ A se vedea Benjamin Mason Meier & Ashley M. Fox, *Development as Health: Employing the Collective Right to Development to Achieve the Goals of the Individual Right to Health*, *Human Rights Quarterly* 30(2) (2008), pp. 259-355.

⁵ A se vedea John D. Arras & Elisabeth M. Fenton, *Bioethics & Human Rights: Access to Health-Related Goods*, *The Hastings Center Report* 39 (5) (2009), pp. 27-38.

vegheze la respectarea normelor juridice, prin tehnici și metode adecvate pentru respectarea drepturilor și garantarea aplicării efective a acestora.

Tema sănătății publice este de strictă actualitate în prezentul context al crizei economice globale, deoarece criza resurselor financiare alocate sistemelor de sănătate, a generat profunde modificări ale sistemelor sanitare din Europa, iar în țara noastră elaborarea Strategiei Naționale de Sănătate 2014-2020 intitulată *Sănătate pentru Prosperitate* va genera probabil schimbări în actualul mod de organizare a sistemului sanitar.

Dacă încercăm să ne reprezentăm modalitatea în care sunt astăzi furnizate serviciile, vom vedea că în România, mare parte din serviciile de sănătate se acordă direct în spital, acest segment, după părerea specialiștilor care au elaborat Strategia Națională de Sănătate⁶ 2014-2020 fiind mult hipertrofiat, pe când serviciile furnizate în comunitate sunt oferite într-un volum mult mai mic decât necesarul (ex. servicii de asigurarea sănătății mamei și copilului, servicii de îngrijiri la domiciliu pentru pacienții dependenți, servicii de monitorizare a pacienților cu diabet, etc).

Viziunea pentru perioada 2014-2020 este de a schimba modul în care sunt furnizate serviciile, în sensul de a asigura gradual acoperire mai mare a nevoilor de sănătate ale populației prin serviciile de la baza sistemului (servicii de asistență comunitară, servicii de asistență acordate de medicul de familie și de ambulatoriu de specialitate). Aceste tipuri de servicii trebuie să devină capabile să rezolve principalele nevoi legate de episoadele acute de îmbolnăvire precum și de monitorizare a pacienților cu principalele boli cronice: diabet zaharat, hipertensiune arterială, bronhopneumopatia obstructivă cronică ș.a. Recurgerea la serviciile spitalicești, care presupun automat un nivel crescut de costuri, trebuie să se facă în mod normal numai atunci când situațiile impun furnizarea de servicii de un nivel sporit de complexitate. Numai că prevenția unor episoade acute ale bolilor, precum și prevenirea recidivelor are succes atunci când nivelul de viață al populației este asigurat la un nivel minim, ceea ce nu este și cazul României.

România este una din țările europene cu cele mai înalte niveluri ale sărăciei. Aproximativ 42% din populația României prezintă risc de

⁶ http://www.ms.gov.ro/documente/Anexa1-Strategia_Nationala_de_Sanatare_886_1761.pdf.

sărăcie și excluziune socială, nivel depășit în Uniunea Europeană doar de Bulgaria.⁷ Rata sărăciei relative a atins 17,9% în 2011, după o evoluție relativ stabilă în 2009-2010⁸. În perioada de criză a crescut rata sărăciei absolute de la 4,4% în 2009 la 5% din populație în 2011. În anul 2011, 3,81 milioane de români se aflau sub pragul de sărăcie relativă și 1,08 milioane erau afectați de sărăcie severă. Rata sărăciei extreme a scăzut de la 0,9% la 0,6% în intervalul anilor 2010-2011. Sărăcia este mai pregnantă în mediul rural (risc de sărăcie de 3 ori mai mare), în anumite regiuni geografice (+23-25% în NE și SE), la lucrătorii pe cont propriu, inclusiv cei din agricultură (+ 38%), la femei, în gospodăriile cu copii dependenți mai ales cele cu 2-3 copii (aproape dublă), la copiii sub 15 ani (+43%) și la persoanele peste 65 ani (doar înainte de transferuri sociale). Notabil, grupuri populaționale cu risc important de sărăcie și excluziune socială în numeroase țări europene sunt și minoritățile etnice (roma), persoanele cu probleme de sănătate mintală și emigranții⁹. Familiile monoparentale și gospodăriile cu trei sau mai mulți copii au un risc de 1,5-2 ori mai mare de sărăcie. Gradul de deprivare materială a gospodăriilor cu 2-3 copii s-a accentuat substanțial în ultimii ani.

Sănătatea și funcționarea sistemului public de asistență medicală se numără printre preocupările principale și imediate ale cetățenilor, aceștia manifestându-și opțiunea privitoare la sistemul public de sănătate, iar politicienii au obligația de a ține cont de aceasta și de a veni cu soluții ca sistemul public de sănătate să asigure accesul tuturor la un serviciu medical de calitate.

În același timp, sistemul sanitar trebuie să corespundă așteptărilor populației, implicând respectul față de cetățean (autonomie și confidențialitate) și orientarea beneficiarului (servicii prompte și de calitate a dotărilor). Un alt obiectiv îl reprezintă finanțarea echitabilă, în care cheltuielile să reflecte capacitatea de plată, și nu neapărat riscul de îmbolnăvire.

Dar între cele două valori există o tensiune fundamentală, căci eficiența măsurată având în vedere raportul costuri-beneficii ignoră deliberat considerațiile de natură etică. Astfel că, și în acest domeniu al vieții sociale, s-a propagat repede ideea că atingerea idealului echității în alocarea

⁷ Eurostat, AROPE, 2013.

⁸ MMFPSPV, Analiza datelor statistice privind indicatorii de incluziune socială din anul 2011.

⁹ EHMA, The role of health care sector in tackling poverty and social exclusion in Europe, 2004.

resurselor medicale va fi sprijinită prin recunoașterea și susținerea unui drept la sănătate, fie conceput mai restrâns, în sensul de asigurare a unor servicii de sănătate, fie în sensul mai larg, cu referire la diferiți determinanți ai sănătății, printre care pot fi numiți, de exemplu, un mediu de trai sănătos sau asigurarea în alte domenii de activitate a unor bunuri și facilități ce favorizează o stare de sănătate sporită putem vorbi aici despre o educație sanogenă ori despre programe sociale de combatere a sărăciei. Argumentările care vin în favoarea dreptului la sănătate elaborate în ultimele patru decenii au alimentat speranța că o abordare ce pleacă de la recunoașterea dreptului propriu-zis ar putea sugera soluții viabile pentru problema alocării resurselor limitate în domeniul sănătății.¹⁰ Totuși, afirmarea, recunoașterea și realizarea exigențelor acestui drept poate contribui pe căi specifice la apropierea de idealul echității în domeniul serviciilor de sănătate și, mai larg, în sfera tuturor acelor factori care influențează starea de sănătate. Ideea unui drept la un minim de decență al îngrijirilor medicale este baza morală pentru a apela la forța coercitivă a statului în asigurarea aceluiași minim necesar.¹¹ În fine, o dată recunoscut acest drept minimal, pare de asemenea legitim să vorbim despre realizarea progresivă a unui drept la sănătate conceput mai larg.¹²

Dacă e să ne referim strict la sistemul de sănătate din România, trebuie să facem anumite considerații care au menirea de a completa tabloul realității.

Medicina progresa rapid, dar în același timp cresc și costurile. Atât medicamentele cât și aparatura medicală devin mereu mai scumpe. Simultan, starea de sănătate a populației nu conține să se degradeze. La aceasta contribuie atât procesul de îmbătrânire a populației, cât și creșterea stresului, a poluării și chimizarea alimentației. În plus, prevenția nu joacă nici pe departe rolul firesc pe care ar trebui să-l joace, nici din punctul de vedere al modului în care funcționează sistemul medical, nici din cel al deprinderilor noastre.

¹⁰ A se vedea Bogdan Olaru, *Dreptul la ocrotirea sănătății, Implicații asupra alocării corecte a resurselor relevante pentru starea de sănătate*, Revista Sfera politicii nr.154.

¹¹ A se vedea Allen E. Buchanan, *The Right to a Decent Minimum of Health Care*, Philosophy & Public Affairs 13(1) (1984), pp 55-78.

¹² A se vedea Norman Daniels, *Just Health: Meeting Health Needs Fairly* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), p. 313.

La fel de adevărat este faptul că sistemul medical suferă de o cumplită subfinanțare. Dispoziția inegală a resurselor, investițiile în tehnologia de vârf făcute doar înspre marile centre medicale dispuse în aglomerările urbane, secondate de lipsa de preocupare a autorităților locale de a crea facilități pentru atragerea de specialiști în aceste localități condamnă spitalele de grad II, III și IV la imposibilitatea de a desfășura activitate medicală eficientă. Se pune aici problema de echitate a accesului la servicii de înaltă calitate pentru toți cetățenii acestei țări, pe de altă parte putem invoca nediscriminarea populației în materie de asigurare a dreptului la *cel mai înalt nivel de sănătate*.

O altă problemă majoră cu care se confruntă sistemul medical românesc o reprezintă migrația masivă a medicilor și asistentelor medicale, fenomen ce pune în pericol continuitatea asigurării serviciilor medicale.

Conform datelor Institutului Național de Statistică (INS), în perioada 2007 – 2012 (ultimul an pentru care sunt publicate informații) sistemul public de sănătate a înregistrat următoarele pierderi, pe categorii de personal: Medici – 780; Asistente medicale – 22.940; Moașe – 1.851; Personal sanitar auxiliar – 5.077.

Totodată, dacă ne raportăm la statele europene, situația deficitului de personal devine și mai evidentă citând statisticile Organizației Mondiale a Sănătății¹³ - date la nivelul anului 2011. Astfel, în România:

– numărul de medici la 1.000 de locuitori este de 2,4;

– numărul de asistenți medicali și moașe la 1000 de locuitori este de 5,5.

În Germania:

– numărul de medici la 1.000 de locuitori este de 3,8;

– numărul de asistenți medicali și moașe la 1000 de locuitori este de 11,5.

În Elveția:

– numărul de medici la 1.000 de locuitori este de 3,9;

– numărul de asistenți medicali și moașe la 1000 de locuitori este de 17,4.

Efectele pe care le vedem astăzi sunt cumulative. În plus, tot mai multe voci ridică problema utilizării banilor din sănătate. Pe de o parte lipsa de transparență în privința sumelor colectate de către stat pentru funcționarea sistemului de sănătate publică are drept efect

¹³ <http://apps.who.int/gho/data/node.main.A1444> – Global Health Observatory Data Repository.

finanțarea sistemului pe principii discreționare.

Lipsa existenței unor fonduri private de sănătate care să facă posibilă asigurarea populației cu un venit mediu și înalt, pentru finanțarea sistemului privat de sănătate bine dezvoltat în ultimii ani, duce la scăderea bugetului afectat unităților publice în favoarea celor private. Din nou putem invoca problema echității accesului la servicii medicale deoarece sistemul public de sănătate ar trebui să fie finanțat din fondul public de sănătate iar sectorul serviciilor medicale private ar trebui să fie finanțate din fondurile asiguratorilor privați. Spitalele private percep un nivel înalt de coplată al serviciilor fiind practic beneficiari ai dublei finanțări pentru serviciile prestate, câtă vreme spitalele publice pot percepe doar o coplată aprobată prin lege, spre deosebire de furnizorii privați care au propriul lor tarifar.

Cu privire la coplată, se pune problema de ce un cetățean asigurat trebuie, în afară de contribuția procentuală la bugetul asigurărilor de sănătate, să mai contribuie cu o sumă de fiecare dată când apelează la un serviciu medical. În acest sens, considerăm că metoda coplății este menită să atragă o sursă nouă de finanțare, dar și să determine asiguratul să se gândească de doua ori înainte de a apela la medic. La noi există însă ideea că mecanismul riscă să taie accesul la serviciile medicale tocmai celor cu venituri mici. Iar problema suscită maxim interes câtă vreme structura morbidității populației din țara noastră are particularitățile sale specifice.

Ca urmare a faptului că pe de o parte în România ca și în majoritatea țărilor civilizate patologia modernă cauzată de stres, alimentație irațională și traume cauzate de accidente rutiere este tot mai complexă, necesitând medicație din ce în ce mai scumpă, pe de altă parte recrudescența unor boli ale sărăciei, specifice țărilor subdezvoltate cum ar fi TBC-ul, sifilisul și infecțiile bacteriene cu streptococ hemolitic (primele 3 clase) impun disponibilizarea unor resurse financiare tot mai importante pentru sectorul sanitar.

România are același profil epidemiologic ca mai toate țările industrializate, cu o prevalență scăzută a bolilor transmisibile, dar o creștere a bolilor cardiovasculare, a cancerului și a bolilor care pot fi prevenite legate de stilul de viață, provocate de cauze externe, inclusiv a violenței și a factorilor de mediu. Rata ridicată a mortalității din cauza bolilor cardiovasculare este de interes special. Factori importanți de risc sunt hipertensiunea arterială, fumatul,

colesterolul seric ridicat, indicele de masă corporală mare, consumul de alcool, o dietă săracă în fructe și legume, precum și lipsa activității fizice sunt estimate a fi cauzele principale pentru un procent ridicat de decese¹⁴.

Strategia Națională de Sănătate 2014-2020 își propune obiective ambițioase de reformă, anume să dezvolte noi servicii, precum cele comunitare de sănătate, mai bine conectate la nevoile grupurilor vulnerabile și dezavantajate pe domeniile esențiale pentru sănătatea publică, să întărească în paralel rolul altor servicii precum cele de medicină primară, de ambulator, a îngrijirilor folosite în special de persoanele vârstnice – ca răspuns anticipativ la provocările demografice așteptate, dar și să crească transversal calitatea și eficiența în sistem prin soluții care țin de investițiile în tehnologii de E-sănătate, resursă umană și infrastructură¹⁵.

Tocmai de aceea sunt cu atât mai importante gestionarea adecvată a programelor și intervențiile planificate, dar și monitorizarea și evaluarea cu analiza sistematică de parcurs a evoluției în implementarea măsurilor planificate, a atingerii rezultatelor pe termen mediu și a celor având ca orizont anul 2020.

Pe anumite domenii prioritare este extrem de necesară elaborarea unor *strategii și/sau planuri strategice sectoriale* conform nevoilor existente în România, dincolo de asumările sau obligațiile ce revin în context european, care de altfel nu pot decât potența strategia globală privind sectorul de sănătate.

În contextul planificatei descentralizării din sectorul de sănătate, care va aduce mai aproape de nevoile cetățeanului nu doar decizia și resursele, ci și responsabilitatea deciziei, un rol important va reveni și autorităților locale.

Considerăm că trebuie adusă mai aproape decizia și responsabilitatea nu doar de cetățean ci și de profesioniștii din domeniu, specialiști în sănătate publică și management, clinicieni, de reprezentanții asociațiilor profesionale și organizațiilor non-guvernamentale. De aceea, este de dorit implicarea acestora în grupuri de lucru și comitete funcționale de experți care să contribuie mai mult la definirea și implementarea politicilor sectoriale din sănătate și mai ales în monitorizarea și evaluarea performanței atinse.

¹⁴ Nations Unies HRI/CORE/ROU/2011, Instruments internationaux relatifs aux droits de l'homme rapport des États parties Roumanie, p. 5.

¹⁵ http://www.ms.gov.ro/documente/Anexa1-Strategia_Nationala_de_Sanatare_886_1761.

REGULARIZAREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ ELEMENT PRINCIPAL AL ACCESULUI LIBER LA JUSTIȚIE

VLAD DAN OANEA*

Abstract

A new institution regulated by the Code of Civil Procedure is represented by the rules aimed at regulating the application law suit, subject to the provisions of Article 200 Civil Procedure Code.

The issue called into question is of a great interest especially in terms of unconstitutionality raised by the litigants in that the provisions of Art. 200 Civil Procedure Code violates Art. 21 on access to justice in the Constitution.

Keywords: civil law, civil procedure, access to justice, human rights, fair trial

Résumé

Une nouvelle institution régie par le Code de procédure civile est la réglementation visant à réguler la demande d'assignation, sous réserve des dispositions de l'article 200 du Code de procédure civile.

Les questions soulevées sont d'un intérêt fort en particulier en termes d'inconstitutionnalité soulevée par les parties en litige en ce que les dispositions de l'art. 200 du Code de procédure civile viole l'art. 21 sur l'accès à la justice dans la Constitution.

Mots-clés: droit civil, procédure civile, l'accès à la justice, droits de l'homme, procès équitable

Noul cod de procedură civilă (C.pr.civ) a intrat în vigoare la data de 15 februarie 2013, producându-și efectele de aproximativ un an și jumătate, astfel încât noile instituții reglementate de către acesta pot fi supuse unei analize atât din punct de vedere teoretic, cât și sub aspectul managementului judiciar și politicilor judiciare ale statului român.

O noutate este reprezentată de reglementările ce vizează regularizarea cererii de chemare în judecată, reglementată de dispozițiile art. 200 C.pr.civ., supuse analizei celor mai importanți autori, mai ales prin prisma excepțiilor de neconstituționalitate ridicate de către justițiabili, în sensul că dispozițiile art. 200 C.pr.civ încalcă dreptul accesului liber la justiție.

Accesul la justiție este un drept fundamental al omului, considerat ca fiind de generația I, reglementat sub diferite forme în convenții și tratate internaționale: Declarația Universală a drepturilor omului, 1948 (art. 8¹), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966² (art. 14), Convenția

europenească a drepturilor omului³ (art. 6 teza I), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, 2000.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966, a intrat în vigoare, în conformitate cu prevederile art. 49, la 23 martie 1976, pentru toate dispozițiile, cu excepția celor de la art. 41, iar, la 28 martie același an, și pentru dispozițiile acestuia⁴.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, elaborată de Consiliul Europei, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, a intrat în vigoare la data de 3 septembrie 1953, fiind ratificată de cvasi-totalitatea statelor membre ale Consiliului Europei⁵. Convenția nu proclamă în termeni imperativi dreptul de acces la instanță sau accesul liber la justiție, dar acest drept este circumscris dreptului fiecăruia la un proces echitabil cuprins în dispozițiile art. 6.

Dacă orice persoană are garantat dreptul la judecarea efectivă și echitabilă a unei încălcări a

* Cercetător științific.

¹ „orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin constituție sau lege”.

² A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu coord, *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte*, vol. I – *Instrumente universale*, IRDO, București, 2007, p. 30.

³ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu coord, *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte*, vol. II – *Instrumente regionale*, IRDO, București, 2007, p. 58.

⁴ România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

⁵ România a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului la data de 20 iunie 1994.

unui drept sau obligații civile sau interes de către o instanță independentă și imparțială, intrinsec are garantat și accesul liber la justiție.

Liberul acces la justiție conferă dreptul persoanei de a investi instanța de judecată cu soluționarea cererii de chemare în judecată prin analizarea realmente a acesteia.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a sancționat regulile procedurale care împiedică persoana, subiectul de drept, să promoveze o cerere de chemare în judecată ce urmează a fi soluționată de către instanțele judecătorești.

Pe plan intern, accesul la justiție este un principiu constituțional, prevăzut de art. 21⁶ din Constituția României, fiind văzut nu numai ca un drept fundamental al oricărui cetățean al statului român ci ca un „principiu immanent sistemului de garanții al drepturilor și libertăților”⁷.

Accesul la justiție este un drept fundamental, ce nu poate fi îngrădit, dar care poate fi exercitat condiționat, prin prisma existenței condiționărilor legale, limitativ și imperativ prevăzute de lege.

Legislația noastră prevede o serie de astfel de condiții ce trebuie respectate de către cel ce se adresează justiției, cum ar fi procedurile prealabile prevăzute de Codul de Procedură Civilă în cazul cererilor cu valoare redusă sau a ordonanțelor de plată, plata anticipată a taxei de timbru, sau de unele legi speciale, exemplificând aici, medierea, până la admiterea excepției de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art. 2 alin. 1 din Legea 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator prin Decizia nr. 266/2014 pronunțată de Curtea Constituțională.

Cererea de chemare în judecată, ca orice cerere adresată instanței de judecată, trebuie formulată în scris, așa cum dispune art. 148 alin. 1, teza I C.pr.civ., și trebuie, potrivit dispozițiilor art.194, să cuprindă în mod

⁶ (1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.

(3) Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite.

⁷ A se vedea Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul român și în dreptul comparat*, C.H.Beck, București, 2006.

obligatoriu, esențiale:

- numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor;

- obiectul cererii de chemare în judecată și valoarea lui, după aprecierea reclamantului în cazul în care obiectul cererii este evaluabil în bani. În cazul în care cererea de chemare în judecată are ca obiect vreun imobil, atunci se va menționa adresa imobilului, în lipsa acesteia se vor menționa vecinătățile, numărul de carte funciară și numărul cadastral sau topografic, atașându-se un extras de carte funciară, dacă este intabulat, iar în caz contrar certificat emis de cartea funciară că acesta nu este înscris în cartea funciară;

- motivarea în fapt și motivarea în drept;
- indicarea dovezilor ce urmează a fi solicitate instanței spre administrare, în susținerea fiecărui capăt de cerere;
- semnătura.

Cererea de chemare în judecată va conține în mod opțional, neesențiale:

- codul numeric personal al reclamantului și pârâtului, persoane fizice;

- numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice;

- contul bancar al reclamantului și pârâtului persoană fizică;

- domiciliul unde urmează să-i fie comunicate actele de procedură reclamantului, în situația în care acesta locuiește în străinătate;

- numele, prenumele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul în care acesta este avocat și sediul profesional.

Aceste elemente ale cererii de chemare în judecată au fost clasificate în doctrină⁸ în elemente esențiale și neesențiale, în funcție de consecința lipsei acestora din cererea de chemare în judecată.

Sancțiunea pentru lipsa elementelor obligatorii ale cererii de chemare în judecată este nulitatea condiționată de existența unei vătămări care este prezumată, cu excepția elementelor prevăzute de art. 194 C.pr.civ. pentru care sancțiunea este decăderea.

Lipsa elementelor opționale este sancționată cu nulitate condiționată de existența unei vătămări ce trebuie dovedită de către pârât.

⁸A se vedea Mihaela Tăbărcă, *Drept procesual civil*, Editua Universul Juridic, București, 2013, pp. 41-45.

Nulitatea este absolută având în vedere că interesul ocrotit este un interes public, asupra căruia nu insistăm în lucrarea de față, o posibilă argumentație găsim-o în deciziile Curții Constituționale care privesc excepțiile de neconstituționalitate ale dispozițiilor art. 200 C.pr.civ.

Completul de judecată căruia i-a fost repartizată cererea de chemare în judecată, potrivit dispozițiilor art. 200 C.pr.civ., „...verifică, de îndată, dacă cererea de chemare în judecată îndeplinește cerințele prevăzute la art. 194-197”, începând astfel un gen de procedură specială, integrată procedurii generale⁹, care are ca obiect incidente procedurale care sunt prealabile stabilirii primului termen de judecată, nefiind o procedură prealabilă procesului civil întrucât aceasta este ulterioară momentului investirii instanței de judecată, efectele cererii producându-se deja, art. 192 alin. 2 C.pr.civ dispunând că „procesul începe prin înregistrarea cererii de chemare în judecată”

Soluționarea acestei „proceduri prealabile” prin pronunțarea de către instanța de judecată a unei încheieri definitive de anulare a cererii, reprezintă o modalitate de soluționare a procesului civil.

Instanța de judecată are obligația de a-i comunica reclamantului lipsurile cererii de chemare în judecată precum și a celorlalte cerințe, reclamantul având la dispoziție un termen de 10 zile de a se conforma.

Instanța de judecată are obligația ca în cazul în care reclamantul s-a conformat celor solicitate să comunice cererea de chemare în judecată părâtului în vederea formulării întâmpinării.

În caz contrar, constatând că reclamantul nu s-a conformat necompletând lipsurile, în funcție

de elementele lipsă, obligatorii și esențiale, instanța dispune prin încheiere dată în camera de consiliu, anularea cererii.

Prevederile art. 200 alin. (1) și (2) C.pr.civ, trebuie valorificate, *stricto sensu*, adică în sensul în care vizează numai acele neregularități de formă și de fond ale cererii de chemare în judecată care pot atrage „nulitatea” acesteia, nu însă și acele regularități care pot atrage „decăderea” sau o altă sancțiune procedurală prevăzută de lege¹⁰

Împotriva încheierii de anulare se poate formula cerere de examinare, în termen de 15 zile, care va fi judecată în camera de consiliu, cu citarea părților, de către un alt complet de judecată de la aceeași instanță. Instanța soluționează cererea printr-o încheiere definitivă și în cazul admiterii cererii de reexaminare retrimite cauza completului ce a fost inițial investit cu judecarea cererii de chemare în judecată.

Toată această procedură, indiferent cum o denumim, a născut puncte de vedere diverse, unii practicieni considerând că prevederile art. 200 C.pr.civ sunt neconstituționale, unii doctrinari considerând că aceste dispoziții „sacrifică” două principii fundamentale, și anume contradictorialitatea și dreptul la apărare¹¹.

Punctele de vedere privind neconstituționalitatea, dispozițiilor art. 200 C.p.civ, au fost materializate prin ridicarea unor excepții de neconstituționalitate a acestor dispoziții, fiind investită instanța de contencios constituțional, Curtea Constituțională.

Motivele care au fost invocate privesc încălcarea art. 21 din Constituția României care garantează liberul acces la justiție și art. 53 din Constituția României privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

⁹ A se vedea Ion Deleanu, *Regularizarea cererii de chemare în judecată*, „Dreptul” nr. 1/2014, București, p. 16.

¹⁰ Ibidem p. 23.

¹¹ A se vedea Liviu Alexandru Viorel, Georgeana Viorel, *Noul Cod de procedură civilă, vol. 1, Fundamentele, art. 1-248, comentarii și explicații*, C.H.Beck, București, 2013, p. 508.

II. DOCUMENTAR JURIDIC

CEA DE A 27-A SESIUNE A ADUNĂRII GENERALE A ONU DIN 23 SEPTEMBRIE 2014, REZOLUȚIA A/HRC/27/L25

Instituțiile Naționale pentru Promovarea și Protejarea Drepturilor Omului au constituit subiectul punctului opt de pe agenda Adunării Generale a ONU din 23 septembrie, 2014 – *Continuarea și implementarea principiilor Declarației și a Programului de acțiune de la Viena*

Consiliul Drepturilor omului *făcând referire* la toate rezoluțiile Consiliului precum și la toate rezoluțiile relevante pe acest subiect ale Adunării Generale și ale Comisiei Drepturilor Omului privind instituțiile naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului, precum și la rezoluția Consiliului Drepturilor omului 24/16 din 27 septembrie 2013,

referindu-se la importanța stabilirii și a consolidării independenței instituțiilor naționale pentru drepturile omului, conform principiilor privind statutul instituțiilor naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului (principiile de la Paris),

reafirmând Declarația de la Viena și Programul de Acțiune adoptate de Conferința Mondială privind drepturile omului din 25 iunie 1993, care au subliniat rolul important și constructiv pe care îl au instituțiile naționale pentru drepturile omului în special în ceea ce privește capacitatea lor de consultanți în domeniu pentru autoritățile competente, precum și rolul acestora în prevenirea și remedierea încălcărilor drepturilor omului, precum și în transmiterea informațiilor și activitatea de educație în domeniul drepturilor omului,

considerând salutar rolul instituțiilor naționale pentru drepturile omului, în cadrul mandatelor respective care le revin, în ceea ce privește contribuția lor la prevenirea încălcărilor drepturilor omului și a abuzurilor,

apreciind rolul important al Biroului Înaltului Comisariat al Drepturilor Omului în sprijinul dezvoltării unor instituții naționale pentru drepturile omului, care să fie independente și

eficiente, în concordanță cu principiile de la Paris și recunoscând în acest sens potențialul existent pentru consolidarea unei cooperări complementare între Biroul Înaltului Comisariat al Drepturilor Omului, Comitetul Internațional Coordonator al Institutelor Naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului, comitetele coordonatoare regionale ale instituțiilor naționale pentru drepturile omului și Institutele Naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului,

luând în considerare cea de a 27-a întâlnire anuală a Comitetului Coordonator Internațional al Instituțiilor naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului, care a avut loc în perioada 12-14 martie, 2014,

considerând binevenită consolidarea cooperării regionale și trans-regionale în toate regiunile între instituțiile naționale pentru drepturile omului și între aceste instituții și alte forumuri regionale pentru drepturile omului, Adunarea Generală

1. *Apreciază* cele mai recente rapoarte ale Secretarului general al ONU transmise Consiliului pentru Drepturile Omului, cu privire la instituțiile naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului și cu privire la activitățile Comitetului Coordonator Internațional al instituțiilor naționale pentru drepturile omului, în special privind acreditarea acestor instituții conform principiilor de la Paris.
2. *Încurajează* statele membre să înființeze instituții naționale eficiente sau, dacă acestea sunt deja existente, să le consolideze pentru a permite îndeplinirea eficientă a mandatelor lor de promovare și protejare a drepturilor omului și asigurarea libertății pentru toți oamenii, așa cum se subliniază în Declarația de la Viena și în Programul de Acțiune, precum și în instrumentele internaționale relevante pe această temă.
3. *Recunoaște* că, în conformitate cu Declarația de la Viena și Programul de Acțiune, este dreptul fiecărui stat să își aleagă cadrul

considerat a fi cel mai potrivit pentru funcționarea institutului național de promovare și protejare a drepturilor omului, în contextul nevoilor specifice la nivel național, pentru a putea asigura eficient promovarea și protejarea drepturilor omului potrivit obligațiilor și angajamentelor internaționale asumate de către statul respectiv privind drepturile omului.

4. *De asemenea, recunoaște* rolul independent al institutelor naționale atunci când acestea lucrează împreună cu guvernele lor pentru a asigura respectarea deplină a drepturilor omului la nivel național, inclusiv prin contribuția la implementarea în practică a recomandărilor care decurg din mecanismele internaționale pentru drepturile omului.

5. *Încurajează* instituțiile naționale să continue să joace un rol activ în prevenirea și combaterea tuturor încălcărilor drepturilor omului și a abuzurilor, așa cum sunt enumerate acestea în Declarația de la Viena, Programul de Acțiune și alte instrumente internaționale relevante în domeniu.

6. *Apreciază* Comitetul Coordonator Internațional pentru faptul că a reușit să obțină ca promovarea și protejarea drepturilor omului să constituie o temă majoră a celei de a 27-a întâlniri anuale a Adunării Generale a ONU.

7. *Încurajează* Institutele Naționale pentru Drepturile Omului să sprijine, să consilieze și să coopereze cu statul și cu părțile interesate în vederea prevenirii încălcărilor drepturilor omului și a abuzurilor, inclusiv prin intermediul promovării ratificării tratatelor internaționale, al promovării unor reforme procedurale, al realizării unei educații și formări pentru drepturile omului și al conștientizării opiniei publice cu privire la promovarea și protejarea drepturilor omului.

8. *Subliniază* importanța independenței financiare și administrative, precum și stabilitatea instituțiilor naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului și *ia notă* cu satisfacție în ceea ce privește eforturile acelor state membre care au oferit instituțiilor lor naționale pentru drepturile omului mai multă autonomie și independență, inclusiv oferindu-le un rol de investigație sau consolidând un astfel de rol, și prin urmare și alte guverne sunt încurajate să ia în considerare acțiuni și măsuri similare.

9. *Recunoaște* că Instituțiile naționale pentru

drepturile omului și membrii și angajații acestora nu ar trebui să se confrunte cu nicio formă de represalii sau intimidări, și prin acestea se înțeleg inclusiv presiunea politică, intimidarea fizică, hărțuirea sau limitări bugetare nejustificate, ca rezultat a activităților pe care acestea le-au desfășurat în conformitate cu mandatul lor, inclusiv dacă au preluat și au acordat atenție unor cazuri individuale sau a raportat încălcări sistematice ale drepturilor omului în țara lor.

10. *Recunoaște* rolul pe care instituțiile naționale pentru drepturile omului îl pot juca în prevenirea și rezolvarea unor cazuri de represiune ca parte a activității de cooperare dintre guverne și Națiunile Unite privind promovarea și protejarea drepturilor omului, precum și acțiunile instituțiilor naționale de monitorizare, după caz, a implementării recomandărilor mecanismelor internaționale ale drepturilor omului.

11. *Subliniază* că orice caz de presupusă represiune sau intimidare împotriva instituțiilor naționale pentru drepturile omului și asupra membrilor sau angajaților acestora, sau împotriva unor persoane care cooperează cu aceste instituții, ar trebui investigat în detaliu, iar autorii unor astfel de fapte să fie deferiți justiției.

12. *Consideră salutară* creșterea numărului de state membre care au înființat sau intenționează să înființeze instituții naționale pentru drepturile omului în conformitate cu principiile de la Paris, și *apreciază* mai cu seamă numărul mare de state care au acceptat recomandarea de a înființa astfel de instituții, prin intermediul revizuirii periodice universale, iar acolo unde este necesar prin proceduri speciale și organisme ale tratatelor.

13. *De asemenea apreciază* numărul crescând al instituțiilor naționale care solicită acreditare la Comitetul Coordonator Internațional, și *încurajează* instituțiile naționale, inclusiv pe cea a avocatului poporului, să solicite statutul de acreditare.

14. *Subliniază* rolul important pe care l-a avut Comitetul Coordonator Internațional, în cooperare strânsă cu Biroul Înaltului Comisariat pentru Drepturile Omului, în activitatea de evaluare a conformității institutelor naționale cu principiile de la Paris și de sprijinire a statelor și a instituțiilor naționale ale acestora, atunci când

a fost solicitat să consolideze instituțiile naționale pentru a funcționa în conformitate cu principiile de la Paris.

15. *Încurajează* Secretarul general al ONU să continue să acorde prioritate solicitărilor de asistență din partea statelor membre în vederea înființării și consolidării unor instituții naționale pentru drepturile omului, în conformitate cu principiile de la Paris.

16. *Apreciază* eforturile Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului de a consolida sistemul Națiunilor Unite la nivel global, precum și pentru coordonarea instituțiilor naționale pentru drepturile omului și încurajarea pe care o adresează tuturor mecanismelor, agențiilor specializate, fondurilor și programelor pentru drepturile omului din cadrul sistemului ONU de a coopera conform mandatelor ce le revin cu instituțiile naționale pentru promovarea și protejarea drepturilor omului.

17. *I se adresează* Secretarului general al ONU să continue încurajarea instituțiilor pentru drepturile omului de a milita pentru participarea lor independentă și interactivă în cadrul tuturor mecanismelor de drepturile omului, precum și în cadrul agențiilor specializate, al fondurilor și al programelor, conform mandatului ce le revine.

18. *Consideră salutar* rolul important al instituțiilor naționale pentru drepturile omului în cadrul Consiliului Drepturilor Omului, inclusiv în cadrul mecanismului de revizuire periodică universală, atât în domeniul elaborării al implementării și al procedurilor speciale, cât și în cadrul organismelor tratatelor privind drepturile omului, conform rezoluțiilor Adunării Generale 60/251 din 15 martie 2006 și 65/281 din 17 iunie 2011, rezoluțiilor Consiliului Drepturilor Omului 5/1 și 5/2 din 18 iunie 2007 și deciziei 19/119 din 22 martie 2012 a acestuia, precum și conform rezoluției Comisiei Drepturilor Omului 2005/74 din 20 aprilie 2005 și *încurajează* instituțiile naționale pentru drepturile omului să continue să participe și să contribuie la aceste mecanisme, inclusiv interacționând cu organele tratatelor prin furnizarea de rapoarte *inter alia* sau de alte informații.

19. *Apreciază în mod special* angajamentul crescând al instituțiilor naționale în elaborarea revizuirii periodice universale și le *încurajează* să promoveze și să sprijine implementarea recomandărilor acceptate în contextul lor

specific național.

20. *Consideră binevenită* implicarea și interacționarea instituțiilor naționale în și cu sistemul procedurilor speciale, inclusiv în timpul vizitelor de monitorizare la nivel de țară, precum și în cadrul rapoartelor tematice și *încurajează* aprofundarea acestei implicări și în ceea ce privește participarea instituțiilor naționale la prezentările rapoartelor de țară de către misiunile drepturilor omului în cadrul Consiliului Drepturilor Omului.

21. *De asemenea, apreciază* participarea și contribuția instituțiilor naționale la procesul de consolidare a funcționării eficiente a sistemului organismelor tratatelor privind drepturile omului, așa cum a notat și Adunarea Generală a ONU în rezoluția sa 68/268 din 9 aprilie 2014.

22. *Consideră salutar* acordul Adunării Generale de a lărgi sfera oportunităților pentru instituțiile naționale de drepturile omului care funcționează în conformitate cu principiile de la Paris, pentru ca acestea să poată contribui concret la munca Consiliului Drepturilor Omului potrivit rezoluțiilor acestuia 65/281, 66/169 din 19 decembrie 2011 și 68/171 din 18 decembrie 2013 și *îndeamnă* Adunarea Generală să analizeze urgent fezabilitatea participării la întrunirile Adunării Generale a acelor instituții care au îndeplinit condițiile principiilor de la Paris, în conformitate cu rezoluția 60/251 a Adunării Generale, rezoluțiile Consiliului Drepturilor Omului 5/1, 5/2 și 16/21 din 25 martie 2011 și cu rezoluția 2005/74 a Comisiei Drepturilor Omului și în același timp să permită și să asigure o contribuție cât mai eficientă din partea acestor instituții naționale.

23. *Prețuiește* activitatea și munca Biroului Înaltului Comisar al Drepturilor Omului împreună cu instituțiile naționale pentru drepturile omului, inclusiv prin intermediul cooperării tehnice, a activităților de formare a capacităților și de consiliere și *il încurajează* pe Înaltul Comisar, prin prisma activităților largite ale instituțiilor naționale pentru drepturile omului să întreprindă măsurile necesare pentru furnizarea unor resurse bugetare în vederea continuării și extinderii sprijinului acordat acestor instituții, să sprijine de asemenea activitatea Comitetului Coordonator Internațional și comitetele sale coordonatoare regionale și *invită, de asemenea,* guvernele să contribuie voluntar cu fonduri adiționale în

acest scop.

24. *Apreciază* consolidarea cooperării internaționale între instituțiile pentru drepturile omului, inclusiv prin intermediul Comitetului Coordonator Internațional și *il încurajează* pe Secretarul general ONU să continue să ofere asistența necesară pentru organizarea unor întruniri și conferințe la nivel internațional, regional și trans-regional ale instituțiilor naționale pentru drepturile omului, inclusiv a unor întruniri ale Comitetului Coordonator Internațional în cooperare cu Biroului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului.

25. *De asemenea, apreciază*, rolul important al instituțiilor naționale pentru drepturile omului în sprijinirea cooperării dintre guvernele lor și Națiunile Unite în domeniul promovării și protejării drepturilor omului.

26. *Consideră lăudabilă* consolidarea cooperării regionale între instituțiile naționale din toate zonele globului și *apreciază* munca asiduă a Rețelei Africane a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului, a Rețelei Instituțiilor Naționale pentru Protejarea și Promovarea Drepturilor Omului din cele două Americi, a Forumului Asia-Pacific a Instituțiilor Naționale

pentru Drepturile Omului precum și a Rețelei Europene a Instituțiilor pentru Drepturile Omului.

27. *Încurajează* statele membre și instituțiile naționale pentru drepturile omului să continue să ia măsurile care se impun pentru a promova cooperarea, schimbul de informații și de experiență, diseminarea bunelor practici privind înființarea și funcționarea eficientă a instituțiilor naționale pentru drepturile omului.

28. *Invită* instituțiile naționale pentru drepturile omului să includă în cooperarea și schimburile lor de bune practici consolidarea rolului lor de legătură între societatea civilă și guverne.

29. *Îi adresează* Secretarului general ONU cererea de a înainta Consiliului Drepturilor Omului la cea de 33-a sesiune a sa, un raport privind implementarea rezoluțiilor existente și un raport privind activitatea Comitetului Coordonator Internațional în domeniul acreditării instituțiilor naționale pentru drepturile omului, în conformitate cu principiile de la Paris.

Traducere: Daniela Albu

ORIENTĂRILE ACTUALIZATE ALE UNIUNII EUROPENE PRIVIND PROMOVAREA RESPECTĂRII DREPTULUI INTERNAȚIONAL UMANITAR*

I. OBIECTIV¹

1. Obiectivul prezentelor orientări este de a stabili instrumentele operaționale pentru Uniunea Europeană și pentru instituțiile și organismele acesteia în scopul promovării respectării dreptului internațional umanitar. Orientările evidențiază angajamentul Uniunii Europene de a promova această respectare într-un mod vizibil și consecvent. Orientările se adresează tuturor celor care acționează în cadrul

* Institutul Român pentru Drepturile Omului reia ciclul de prezentări a celor mai relevante documente în domeniul dreptului umanitar, ținând seama de art. 3 alin 2 din H.G. nr. 460/2006 care prevede că la activitatea Comisiei Naționale de Drept Internațional Umanitar, pot participa în calitate de observatori o serie de instituții printre care și IRDO.

¹ A se vedea JO C 303 din 15 decembrie 2009

Uniunii Europene, în măsura în care chestiunile invocate intră în sfera lor de responsabilitate și de competență. Acestea sunt complementare orientărilor și altor poziții comune deja adoptate în cadrul UE referitoare la chestiuni precum drepturile omului, tortura și protecția civililor².

² A se vedea Orientările UE privind dialogurile referitoare la drepturile omului (aprobat de Consiliu la 13 decembrie 2001 și actualizate la 19 ianuarie 2009); Orientările pentru politica UE față de țările terțe privind tortura și alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante (aprobat de Consiliu la 9 aprilie 2001 și actualizate la 29 aprilie 2008); Orientările UE privind copiii și conflictele armate (aprobat de Consiliu la 8 decembrie 2003 și actualizate la 17 iunie 2008); Orientările UE privind promovarea și protejarea drepturilor copilului (aprobat de Consiliu la 10 decembrie 2007); Orientările privind violența împotriva femeilor și fetelor și combaterea tuturor formelor de discriminare împotriva acestora (aprobat de Consiliu la 8 decembrie 2008) și Poziția comună a Consiliului

2. Prezentele orientări sunt conforme cu angajamentul UE și al statelor sale membre în sprijinul dreptului internațional umanitar și urmăresc să abordeze respectarea dreptului internațional umanitar de statele terțe și, după caz, de actorii nestatali care intervin în statele terțe. În timp ce același angajament se referă și la măsurile întreprinse de UE și de statele sale membre pentru a asigura respectarea dreptului internațional umanitar în propriile conduite, inclusiv de către propriile forțe, aceste măsuri nu sunt incluse în prezentele orientări³.

II. DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR

Introducere

3. Uniunea Europeană este întemeiată pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și ale statului de drept. Aceasta include obiectivul de a promova respectarea dreptului internațional umanitar.

4. Dreptul internațional umanitar, cunoscut și sub denumirea „dreptul conflictelor armate” sau „dreptul războiului”, are drept scop atenuarea efectelor conflictelor armate prin protejarea celor care nu iau parte la conflicte sau care nu mai iau parte la acestea și prin reglementarea mijloacelor și metodelor de luptă.

5. Statele sunt obligate să respecte normele dreptului internațional umanitar care sunt obligatorii în temeiul tratatului sau care fac parte din dreptul internațional cutumiar. Acestea se pot aplica și actorilor nestatali. Respectarea acestor norme este o preocupare cu caracter internațional. În plus, suferința și distrugerea cauzate de cazurile de încălcare a dreptului internațional umanitar îngreunează reglementarea situației care urmează conflictelor. De aceea, îmbunătățirea respectării dreptului internațional umanitar în întreaga lume

2003/444/PESC din 16 iunie 2003 privind CPI (JO L 150, 18 iunie 2003, p. 67).

³ Toate statele membre ale UE sunt părți la convențiile de la Geneva și la protocoalele adiționale ale acestora, fiind deci obligate să se supună normelor lor.

este o chestiune de interes atât din punct de vedere politic, cât și umanitar.

Evoluția și sursele dreptului internațional umanitar

6. Normele dreptului internațional umanitar au evoluat ca urmare a echilibrării necesităților militare și a preocupărilor umanitare. Dreptul internațional umanitar cuprinde norme care urmăresc să protejeze persoanele care nu iau parte în mod direct la ostilități sau care au renunțat să facă acest lucru, precum civilii, prizonierii de război și alți deținuți, persoanele rănite și bolnave, dar și restricționarea mijloacelor și a metodelor de luptă, inclusiv a tacticii și a armelor, pentru a se evita suferința și distrugerea în mod inutil.

7. Ca și în cazul altor părți ale dreptului internațional, dreptul internațional umanitar are două surse principale: convențiile internaționale (tratatele) și dreptul internațional cutumiar. Dreptul internațional cutumiar este format din practica statelor, pe care acestea îl acceptă ca fiind obligatoriu. Deciziile judecătorești și scrierile autorilor eminenți constituie mijloace subsidiare pentru a determina dreptul.

8. Principalele convenții în domeniul dreptului internațional umanitar sunt enumerate în anexa la prezentele orientări. Cele mai importante sunt regulamentele de la Haga din 1907, cele patru convenții de la Geneva din 1949 și protocoalele adiționale ale acestora din 1977. Regulamentele de la Haga și majoritatea dispozițiilor din convențiile de la Geneva și din protocoalele adiționale din 1977 sunt recunoscute în general ca fiind drept cutumiar.

Domeniul de aplicare

9. Dreptul internațional umanitar se aplică oricărui conflict armat, atât internațional, cât și neinternațional și indiferent de originea conflictului. Acesta se aplică de asemenea situațiilor de ocupație care rezultă în urma unui conflict armat. Diferite regimuri juridice se

aplică conflictelor internaționale armate, care au loc între state, și conflictelor neinternaționale (sau interne) armate, care au loc în interiorul unui stat.

10. Dacă situația poate fi considerată conflict armat și dacă este vorba despre un conflict armat internațional sau neinternațional, sunt întrebări complexe de fapt și de drept, ale căror răspunsuri depind de o serie de factori. Ar trebui să se facă întotdeauna apel la consultația juridică corespunzătoare, care să completeze informațiile existente despre un anumit context, pentru a se determina dacă o situație poate fi considerată conflict armat și dacă, prin urmare, se aplică dreptul internațional.

11. Dispozițiile prevăzute în tratat privind conflictele internaționale armate sunt mai detaliate și elaborate. Conflictele neinternaționale armate fac obiectul dispozițiilor articolului 3 comun din convențiile de la Geneva și, în cazul în care statul în cauză este o parte, ale protocolului adițional II din 1977. Normele dreptului internațional cutumiar se aplică atât conflictelor internaționale, cât și celor interne armate, dar, din nou, există diferențe între cele două regimuri.

Dreptul internațional în domeniul drepturilor omului și dreptul internațional umanitar

12. Este important să se facă distincția între dreptul internațional în domeniul drepturilor omului și dreptul internațional umanitar. Este vorba despre corpuri de lege distincte și, deși ambele urmăresc, în principal, protejarea persoanelor, există diferențe importante între acestea. În special, dreptul internațional umanitar se aplică în timpul conflictelor armate și al ocupațiilor. În schimb, dreptul în domeniul drepturilor omului se aplică tuturor în cadrul jurisdicției statului în cauză, atât pe timp de pace, cât și în timpul unui conflict armat. Astfel, deși distincte, ambele tipuri de norme se pot aplica unei situații specifice și este deci uneori necesar să se analizeze relația dintre acestea. Cu toate acestea, prezentele orientări nu se referă la

dreptul în domeniul drepturilor omului.

Responsabilitatea individuală

13. Anumite încălcări grave ale dreptului internațional umanitar sunt definite drept crime de război. Crimele de război pot avea loc în aceleași circumstanțe ca genocidul și crimele împotriva umanității, dar cele din urmă, spre deosebire de crimele de război, nu presupun existența unui conflict armat

14. Indivizii poartă responsabilitatea personală pentru crimele de război. În conformitate cu dreptul lor intern, statele trebuie să asigure că autorii presupuși ai acestor crime sunt deferiți justiției în fața propriilor instanțe naționale sau a instanțelor unui alt stat sau unui tribunal penal internațional, precum Curtea Penală Internațională⁴.

III. ORIENTĂRI OPERAȚIONALE

A. RAPORTARE, EVALUARE ȘI RECOMANDĂRI DE ACȚIUNE

15. Printre măsurile care trebuie luate conform prezentului capitol se numără:

(a) pentru a se permite întreprinderea unor acțiuni concrete, trebuie identificate fără întârziere situațiile în care se poate aplica dreptul internațional umanitar. Organismele competente ale UE, inclusiv grupurile de lucru corespunzătoare ale Consiliului, ar trebui să monitorizeze situațiile din sfera lor de competență în care se poate aplica dreptul internațional umanitar, bazându-se, după caz, pe

⁴ A se vedea Poziția comună a Uniunii privind TPI (2003/444/PESC) și Planul de acțiune al UE privind TPI. A se vedea, de asemenea, Decizia 2002/494/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002, prin care Consiliul a creat o rețea europeană de puncte de contact în ceea ce privește persoanele care se fac răspunzătoare de genocid, de crime împotriva umanității și de crime de război. Decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre; Decizia 2003/335/JAI a Consiliului din 8 mai 2003 privind cercetarea și urmărirea penală în cazul faptelor de genocid, al crimelor împotriva umanității și al crimelor de război; Decizia Consiliului 2006/313/PESC din 10 aprilie 2006 privind încheierea unui acord de cooperare și asistență între Curtea Penală Internațională și Uniunea Europeană, JO L 115, 28 aprilie 2006, p. 49.

opiniile privind dreptul internațional umanitar și aplicabilitatea acestuia. În funcție de necesitate, acestea ar trebui să identifice și să recomande acțiuni menite să promoveze respectarea dreptului internațional umanitar în conformitate cu prezentele orientări. După caz, ar trebui avute în vedere consultări și schimburi de informații cu factorii implicați calificați, inclusiv cu Comitetul Internațional al Crucii Roșii (CICR) și cu alte organizații relevante, precum ONU și organizațiile regionale. De asemenea, ar trebui luată în considerare, după caz, posibilitatea de a se recurge la serviciile Comisiei Internaționale Umanitare de Stabilire a Faptelor instituită în temeiul articolului 90 din Protocolul adițional I la convențiile de la Geneva din 1949, care poate sprijini promovarea respectării dreptului internațional umanitar prin capacitatea sa de stabilire a faptelor și prin rolul său de bune oficii;

(b) în funcție de relevanță, șefii de misiune ai UE și reprezentanții corespunzători ai UE, inclusiv șefii operațiilor civile UE, comandanții operațiilor militare UE și reprezentanții speciali ai UE, ar trebui să includă o evaluare a situației din punct de vedere al dreptului internațional umanitar în rapoartele lor privind un anumit stat sau conflict. Ar trebui acordată o atenție deosebită informațiilor care indică dacă au fost comise încălcări grave ale dreptului internațional umanitar. Atunci când este posibil, aceste rapoarte ar trebui să cuprindă de asemenea o analiză și propuneri de posibile măsuri care ar putea fi întreprinse de UE;

(c) documentele de informare pentru reuniunile UE ar trebui să cuprindă, după caz, o analiză privind aplicabilitatea dreptului internațional umanitar, iar statele membre participante la aceste reuniuni ar trebui să se asigure, de asemenea, că pot face apel la consiliere, după caz, privind chestiunile de drept internațional umanitar care ar surveni. Situațiile susceptibile de a degenera într-un conflict armat ar trebui aduse la cunoștința Grupului de lucru al Consiliului pentru drept internațional, precum și a altor grupuri de lucru relevante. În funcție de

necesitate și de posibilități, Grupul de lucru pentru drept internațional ar putea fi însărcinat să prezinte propuneri privind viitoarea acțiune a UE grupurilor de lucru relevante;

B. MODALITĂȚI DE ACȚIUNE ALE UE ÎN CADRUL RELAȚIILOR SALE CU ȚĂRILE TERȚE

16. UE dispune de o gamă variată de modalități de acțiune. În cele ce urmează, este prezentată o listă non-exhaustivă a acestora:

(a) dialogul politic: După caz, ar trebui invocat în cadrul dialogurilor cu statele terțe subiectul referitor la respectarea dreptului internațional umanitar. Acest lucru este deosebit de important în contextul conflictelor armate aflate în desfășurare, atunci când au fost raportate încălcări generalizate ale dreptului internațional umanitar. Cu toate acestea, UE ar trebui de asemenea, pe timp de pace, să invite statele care nu au făcut-o deja să adere la instrumentele importante în materie de drept internațional umanitar, precum protocoalele adiționale din 1977 și Statutul CPI, și să le pună integral în aplicare. Punerea în aplicare integrală presupune adoptarea oricăror legi de punere în aplicare necesare, precum și formarea personalului relevant în domeniul dreptului internațional umanitar;

(b) declarațiile publice generale: În declarațiile sale publice privind chestiuni legate de dreptul internațional umanitar, UE ar trebui, ori de câte ori acest lucru este posibil, să sublinieze necesitatea de a se asigura respectarea dreptului internațional umanitar;

(c) demersurile și/sau declarațiile publice privind un anumit conflict: Atunci când sunt raportate încălcări ale dreptului internațional umanitar, UE ar trebui să ia în considerare inițierea unor demersuri și emiterea unor declarații publice, după caz, prin care să condamne aceste acte și să solicite părților să își îndeplinească obligațiile în temeiul dreptului internațional umanitar și să întreprindă măsuri concrete de împiedicare a altor încălcări;

(d) măsuri restrictive/sancțiuni: Recurgerea la măsuri restrictive (sancțiuni) poate fi o modalitate eficientă de promovare a respectării dreptului internațional umanitar. În consecință, ar trebui să se ia în considerare posibilitatea recurgerii la aceste măsuri împotriva părților la un conflict, fie că este vorba despre state sau despre non-state, precum și împotriva persoanelor, după caz și în conformitate cu dreptul internațional;

(e) cooperarea cu alte organisme internaționale: După caz, UE ar trebui să coopereze cu ONU și cu organizațiile regionale relevante în scopul promovării respectării dreptului internațional umanitar. De asemenea, statele membre ale UE ar trebui să urmărească același obiectiv în acțiunile lor, după caz, în calitate de membre ale altor organizații, inclusiv ale Organizației Națiunilor Unite. Comitetul Internațional al Crucii Roșii deține un rol întemeiat pe un tratat, recunoscut și stabilit cu mult înainte de organizație umanitară neutră și independentă care promovează respectarea dreptului internațional umanitar;

(f) operațiile de gestionare a crizelor: După caz, atunci când se elaborează mandatele operațiilor UE de gestionare a crizelor, ar trebui luată în considerare importanța prevenirii și a reprimării încălcărilor dreptului internațional umanitar de țările terțe. Dacă este necesar, acest fapt poate include culegerea de informații care pot fi utile CPI⁵ sau în cazul altor anchete privind crime de război;

(g) responsabilitatea individuală: Deși, în situațiile care urmează unui conflict, este uneori dificil să se echilibreze obiectivul general de stabilire a păcii și necesitatea de combatere a

impunității, Uniunea Europeană ar trebui să asigure că nu rămân nepedepsite crimele de război. Pentru a avea un efect disuasiv în timpul unui conflict armat, judecarea crimelor de război trebuie să fie vizibilă și să aibă loc, în limita posibilităților, în statul în care au avut loc încălcările. Prin urmare, UE ar trebui să încurajeze statele terțe să adopte măsuri naționale de drept penal pentru a pedepsi încălcările dreptului internațional umanitar. Sprijinul acordat de UE Curții Penale Internaționale și măsurile luate în vederea judecării criminalilor de război ar trebui plasate în acest context;

(h) formarea: Formarea în dreptul internațional umanitar este necesară pentru a se asigura respectarea dreptului internațional umanitar în timpul unui conflict armat. Formarea și instruirea trebuie să aibă loc și pe timp de pace. Acest lucru este valabil pentru întreaga populație, deși ar trebui acordată o atenție deosebită grupurilor relevante precum responsabilii cu aplicarea legii. Obligații suplimentare se aplică formării personalului militar. UE ar trebui să analizeze posibilitatea de a furniza sau de a finanța formare și instruire în domeniul dreptului internațional umanitar în țările terțe, inclusiv în cadrul programelor mai ample de promovare a statului de drept;

(i) exportul de arme: Poziția comună 2008/944/PESC a Consiliului de definire a normelor comune care reglementează controlul exporturilor de tehnologie și echipament militar⁶ prevede că ar trebui examinată respectarea dreptului internațional umanitar de o țară importatoare înainte de a se acorda licențele de export în țara respectivă.

⁵ A se vedea Acordul de cooperare și asistență între Curtea Penală Internațională și Uniunea Europeană menționat la nota de subsol 3

⁶ Poziția comună 2008/944/PESC a Consiliului din 8 decembrie 2008 de definire a normelor comune care reglementează controlul exporturilor de tehnologie și echipament militar, JO L 335, 13 decembrie 2008, p. 99. Această poziție comună înlocuiește Codul de conduită al Uniunii Europene privind exporturile de echipament militar, adoptat de Consiliu la 8 iunie 1998.

LEGEA NR. 103/2014 PENTRU COMPLETAREA LEGII AUDIOVIZUALULUI NR. 504/2002

Parlamentul României a adoptat în data de 17 iulie 2014 Legea nr. 103/2014 care modifică art. 42 din Legea nr. 504/2002 a audiovizualului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 518 din 11 iulie 2014.

Actul normativ menționat recunoaște persoanelor cu deficiențe de auz dreptul de acces la serviciile media audiovizuale, în funcție de posibilitățile tehnologice. Modificarea legislativă vizează introducerea limbajului mimico-gestual ca mijloc de informare a persoanelor cu deficiențe de auz, televiziunile cu acoperire națională având obligația de a transmite zilnic minimum 30 minute de informații sau emisiuni în limbaj adecvat persoanelor cu deficiențe de auz. Astfel, serviciile de programe de televiziune cu acoperire națională vor interpreta în limbajul mimico-gestual și prin titrare sincron în timpul unei durate programate de cel puțin 30 de minute din programele de știri, de analize politice și economice.

De asemenea, vor fi interpretate în limbajul mimico-gestual și prin titrare sincron dezbaterile pe teme politice și/sau economice de actualitate din timpul zilnic de emisie, precum și programele de importanță majoră în întregime ori rezumatele acestora, care se vor difuza însoțite de un semn de avertizare, așa cum este prevăzut la anexa din lege.

Documentul menționează în sarcina serviciilor de programe de televiziune cu acoperire națională și obligația de a avertiza verbal „Atenție! Emisiune dedicată și persoanelor cu deficiențe de auz”, însoțită de o mențiune ce va fi și afișată static și lizibil.

În vederea asigurării dreptului de acces la serviciile media audiovizuale al persoanelor cu deficiențe auditive, aceleași obligații sunt prevăzute și serviciilor de programe de televiziune cu acoperire locală.

Actul normativ adus în discuție, așteptat de mult timp de persoanele cu deficiențe de auz, completează cadrul legislativ românesc cu privire la asigurarea accesului la informație al persoanelor cu dizabilități, contribuind astfel la promovarea conceptului *Acces pentru toți*, pentru a împiedica crearea de noi bariere și apariția unor noi surse de discriminare, obligație stabilită în sarcina autorităților publice prin art. 61 lit.a din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

De asemenea, modificările legislative aduse de Legea nr. 103/2014 se înscriu în eforturile de armonizare a legislației interne cu prevederile Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități care, la art. 21 – Libertatea de expresie și opinie și accesul la informații, menționează obligația Statele Părți de a lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții de egalitate cu ceilalți, prin toate formele de comunicare alese de ele, inclusiv prin acceptarea și facilitarea utilizării limbajelor mimico-gestuale.

Anna Maria Neagoe

III. JURISPRUDENȚĂ

DECIZIA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA GROZA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Art. 2 Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că „nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire”. Astfel, „statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.”

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Domnul Marcel Groza (reclamantul), a sesizat Curtea la 4 august 2005, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția).

II. În fapt se vor reține următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

2. Reclamantul, Marcel Groza, este resortisant român, s-a născut în 1959 și locuiește în Cluj-Napoca.

A. Contextul cauzei

3. Cauza se referă la nevoile educaționale speciale ale fiului reclamantului, născut în 1991, care suferă din naștere de boala Little. Băiatul a trăit numai împreună cu tatăl său de la vârsta de patru ani, de când mama sa l-a părăsit.

4. Timp de trei ani, fiul reclamantului a frecventat o școală specială. Reclamantul nu a fost mulțumit de condițiile oferite de această școală, pretinzând că personalul școlii nu a avut grijă de copii și programa școlii nu era adaptată la nevoile speciale ale fiului său.

5. În plus, între reclamant și directorul școlii a existat o relație tensionată. Acesta din urmă a depus notificări la autoritățile competente, cu privire la presupusul comportament abuziv sexual al reclamantului față de fiul său. Comisia pentru protecția copilului a desfășurat o investigație și a concluzionat că „notificările cu privire la un posibil abuz sexual al copilului nu erau fondate”. La 26 aprilie 2004, reclamantul a depus o plângere penală pentru insultă

împotriva directorului. Judecătoria Cluj-Napoca a respins această plângere pe motiv că directorul a acționat fără intenția de a afecta reputația reclamantului

6. Reclamantul a afirmat, de asemenea, că frecventarea școlii speciale a fost foarte dificilă deoarece, pe lângă probleme psihice și dificultăți motorii, copilul suferea adesea și de afecțiuni respiratorii. Conform certificatului medical eliberat de doctorul care l-a îngrijit pe băiat de la vârsta de șase ani, acesta suferea nu numai de boala sa cronică, dar și de afecțiuni respiratorii multiple, dezvoltate din cauza unei imunități deficitare și unui sindrom anemic. Acesta suferea, de asemenea, de probleme psihice, având o personalitate obsesivo-fobică. Doctorul a mai menționat că băiatul nu a prezentat niciodată semne de abuz fizic.

B. Cererea pentru înscrierea fiului reclamantului la o școală care asigură educație la domiciliu

7. Din motivele sus-menționate, reclamantul a hotărât să găsească altă școală pentru fiul său. În consecință, la începutul anului 2003, acesta a depus o cerere pentru înscrierea fiului său la o școală din orașul său, care asigură educație la domiciliu.

8. Conform legislației aplicabile, admiterea depindea de autorizația acordată de Comisia pentru protecția copilului. La 30 noiembrie 2004, comisia a eliberat o decizie care respingea cererea reclamantului și a recomandat înscrierea copilului la o școală specială. Aceasta și-a bazat decizia pe o evaluare detaliată a copilului. Potrivit certificatului anexat deciziei, copilul suferea de o deficiență neuromotorie severă.

Comisia a recomandat, de asemenea, introducerea reclamantului și a fiului acestuia într-un program de consiliere psihologică.

C. Proceduri legale cu privire la refuzul cererii

9. Reclamantul s-a opus cu tărie acestui lucru, crezând că este mai potrivit pentru fiul său să primească educație la domiciliu. În consecință, a contestat decizia în fața instanței, pretinzând că respectiva comisie a interpretat în mod greșit legea aplicabilă. Acesta a subliniat rolul părinților în deciziile cu privire la alegerea

¹ Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Marcel Groza împotriva României, C 31017/05, din 21 februarie 2012.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

forme de învățământ pentru copiii lor și a concluzionat că decizia comisiei a fost abuzivă, neluând în considerare nevoile speciale ale fiului său.

10. La 28 februarie 2005, Judecătoria Cluj a respins cererea reclamantului, stabilind că condițiile oferite de școala recomandată erau adecvate situației medicale speciale ale fiului său. Instanța a reținut că fiul reclamantului nu a frecventat nicio școală în anul 2004-2005. Aceasta a amintit, de asemenea, că respectiva comisie a efectuat o evaluare a stării copilului și a decis în favoarea sa, acesta având nevoie să fie integrat într-o formă de învățământ care îi asigură socializarea și un tratament adecvat pentru recuperarea motorie. În continuare, a reținut că, potrivit informațiilor oferite de școala specială la care fusese repartizat copilul, transportul de acasă era asigurat de școală. Aceasta a concluzionat că decizia nu a încălcat dreptul tatălui de a decide pentru fiul său și că nu este în avantajul copilului ca acesta să fie izolat la domiciliu.

11. Reclamantul a declarat apel susținând, *inter alia*, că și comisia specială și judecătoria nu au respectat dispozițiile legale conform cărora un copil cu dizabilități are dreptul de a primi educație la domiciliu. Comisia a motivat, în observațiile sale, că a luat în considerare interesul copilului, și anume înscrierea acestuia la o școală care i-ar fi putut oferi un pachet complet de servicii specializate, sesiuni de terapie fizică, grupuri de susținere, educație și socializare, fără a-l priva de contactul cu alți copii de vârsta sa. Aceasta a susținut, în continuare, că, prin opunerea înscrierii fiului său la o școală specială, reclamantul a încălcat dreptul acestuia la instruire, exercitându-și drepturile parentale într-un mod abuziv.

12. La 28 aprilie 2005, Curtea de Apel Cluj a respins recursul reclamantului. Aceasta a reținut că decizia comisiei speciale s-a bazat pe o anchetă socială, un raport medical pentru stabilirea gradului de handicap, un raport psihologic, un raport de evaluare complexă a copilului cu dizabilități și certificate medicale. Instanța a reținut, în continuare, că din ultimul raport psihologic, redactat la 12 aprilie 2005, reieșea că băiatul trebuie să frecventeze un centru specializat de recuperare fizică, combinat cu o educație formală, care i-ar permite atât contactul direct cu doctori și terapeuți fizici, cât și interacțiunea zilnică cu alte persoane. Aceasta a concluzionat că, din moment ce tatăl nu a dovedit că este în stare să îi ofere fiului său condițiile necesare, educația acestuia,

tratamentul specializat și socializarea, i-ar fi asigurate mai bine prin frecventarea școlii speciale recomandate de comisie.

D. Informații ulterioare cu privire la educația fiului reclamantului

13. Potrivit ultimelor informații oferite de reclamant la 3 martie 2010, acesta nu și-a înscris fiul la școala recomandată. În consecință, acesta nu a primit educație între 2004 și 2009.

14. În 2009, reclamantului i-a fost acceptată o cerere de educație la domiciliu, fiul său reîncepând astfel școala la 19 ani, în clasa a cincea. Potrivit reclamantului, starea fizică a fiului său s-a deteriorat atât de mult, încât acesta a devenit incapabil de a fi deplasat.

Reclamantul nu a furnizat informații detaliate sau copii ale documentelor cu privire la noua sa cerere de educație la domiciliu.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale relevante din dreptul intern. În acest sens se face referire la art. 29 alin (6) din Constituția României privind dreptul părinților sau tutorilor de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori și la art. 180 alin (1) din Legea învățământului nr. 84/1995 care prevede că părintele sau tutorele legal instituit are dreptul de a alege forma de învățământ și felul educației copilului minor. Totodată, art. 18 alin (1) lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 102/1999, modificată ulterior de Legea nr. 10/2003 în vigoare la momentul faptelor, preciza că un copil cu handicap, nedeplasabil, este îndreptățit să beneficieze de pregătire școlară la domiciliu. Nu în ultimul rând art. 21 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 102/1999, modificat de Legea nr. 343/2004, prevede obligația persoanelor cu handicap să urmeze programul individual de recuperare, readaptare și reintegrare socială stabilit de comisiile pentru protecția copilului.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție, reclamantul s-a plâns că fiului său i-a fost refuzat dreptul la instruire la domiciliu, de către autoritățile române.

15. Curtea reamintește că dreptul la instruire garantat de prima frază a art. 2 din Protocolul nr. 1 la convenție impune, prin natura sa, reglementarea sa de către stat, dar o astfel de reglementare nu trebuie niciodată să aducă atingere substanței dreptului sau să interfereze cu alte drepturi cuprinse în convenție sau protocoale ale convenției.

16. Prin asumarea obligației de a nu „refuza

dreptul la instruire”, statele contractante garantează tuturor cetățenilor din jurisdicția lor dreptul de acces la instituțiile de învățământ existente la un anumit moment și posibilitatea de a profita de pe urma educației primite, prin recunoașterea oficială a studiilor realizate [a se vedea *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen împotriva Danemaricii*, 7 decembrie 1976, pct. 52, seria A nr. 23, și Cauza „cu privire la anumite aspecte ale legilor privind folosirea limbilor în sistemul de educație din Belgia” (fond), 23 iulie 1968, pag. 31-32, pct. 4, seria A nr. 6].

17. Curtea a recunoscut, în continuare, că, în ciuda importanței sale, dreptul la instruire nu este absolut și poate fi supus unor limitări, atât timp cât nu se aduce atingere substanței dreptului (*Cauza lingvistică belgiană*, supra, pag. 28, pct.5 și *Campbell și Cosans împotriva Regatului Unit*, 25 februarie 1982, pct. 41, seria A nr.48).

18. În această privință, a fost recunoscut că art. 2 din Protocolul nr. 1 nu impune în mod necesar dreptul de acces la o instituție de învățământ specifică (*Simpson împotriva Regatului Unit*, nr. 14688/89, 24 februarie

19. Revenind la cauza în speță, Curtea reține că respectivele cereri depuse de reclamant în vederea înscrierii fiului său la o școală care asigură educația la domiciliu au fost respinse. Comisia pentru protecția copilului, care, conform legislației aplicabile, trebuia să acorde o autorizație prealabilă, nu a fost de acord cu alegerea făcută de reclamant și a recomandat o școală specială, mai adaptată nevoilor speciale ale copilului. Comisia a susținut că fiul reclamantului trebuia integrat într-o formă de învățământ care să asigure socializarea acestuia și un tratament adecvat pentru recuperarea motorie.

20. Curtea reamintește că atribuția sa este aceea de organism de control în ceea ce privește respectarea convenției. Nu ține de atribuția sa să înlocuiască deciziile și politicile autorităților naționale cu ale sale. Deși aceste autorități trebuie să acorde importanță opiniile parentale, sunt respectate numai opiniile parentale care nu interferează cu dreptul fundamental al copilului la instruire, întregul art. 2 din Protocolul nr. 1 la convenție fiind subordonat primei fraze.

21. În cauza de față, autoritățile române au acordat prioritate intereselor fiului reclamantului și s-a considerat că este în avantajul acestuia să fie plasat într-o școală specială, care oferea nu numai facilități de transport, ci și un pachet integrat de servicii

specializate, sesiuni de terapie fizică, grupuri de susținere, educație și socializare, fără să îl priveze de contactul cu alți copii de vârsta sa. Astfel, comisia specială a întocmit evaluarea nevoilor acestuia pe baza unor raporturi de specialitate, după cum urmează: un certificat medical pentru stabilirea gradului de handicap, un raport psihologic, un raport de evaluare complexă a copilului cu dizabilități și certificate medicale. Prin hotărârea motivată din 28 aprilie 2005, Curtea de Apel Cluj a respins recursul reclamantului împotriva deciziei comisiei, susținând că acesta nu a demonstrat că poate asigura condiții asemănătoare sau apropiate celor oferite de școala specială.

22. Curtea reține, de asemenea, că fiul reclamantului a stat acasă fără a beneficia de nicio formă de învățământ timp de cinci ani, deoarece tatăl său nu a vrut să accepte decizia autorităților competente de a frecventa o școală specială, mai adaptată pentru nevoile speciale ale acestuia. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că nimic nu poate fi imputat autorităților române care, în urma examinării elementelor din cauza prezentă, au recunoscut dreptul fiului reclamantului la o educație cât mai eficientă. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 § 3 lit. a) și art. 35 § 4 din Convenție.

23. Reclamantul s-a plâns, de asemenea, că nu a beneficiat de un proces echitabil al cauzei sale, cu încălcarea art. 6 § 1 din convenție. Curtea reamintește că nu este sesizată pentru a examina erorile de fapt și de drept comise de autoritățile juridice naționale, întrucât nu se poate detecta nicio inechitate a procedurilor și deciziile luate nu pot fi considerate arbitrare. Pe baza elementelor de la dosar și având în vedere concluziile sale cu privire la art. 2 din Protocolul nr. 1, Curtea concluzionează că, în cadrul procedurii, reclamantul a avut posibilitatea de a aduce toate argumentele necesare în apărarea interesului său și autoritățile judiciare au acordat acestora considerația necesară. Hotărârile instanțelor naționale nu par a fi neîntemeiate sau arbitrare. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 § 3 lit. a) și art. 35 § 4 din convenție.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE,

Declară cererea inadmisibilă.

HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA CRISTIAN TEODORESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că orice persoană are dreptul la siguranță. În acest sens nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția unor cazuri precum atunci când este vorba despre „detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond”.

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Domnul Cristian Teodorescu (reclamantul), a sesizat Curtea la 15 iunie 2005 în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția).

II. În fapt se va reține că versiunile furnizate de către părțile aflate în conflict judiciar nu au corespuns, astfel:

I. Circumstanțele cauzei

2. Reclamantul s-a născut în 1948 și locuiește în Brăila.

A. Internarea reclamantului într-un spital de psihiatrie

3. Reclamantul este profesor de fizică într-un liceu din Brăila și președintele organizației locale a Uniunii Mondiale a Românilor Liberi (UMRL). În opinia lui, tatăl său a făcut obiectul unei supravegheri a Securității sub fostul regim comunist. Considerându-se persecutat din cauza activității sale în cadrul UMRL, a făcut, în special după decesul tatălui său din 2002, mai multe plângeri la poliție și la parchetul din Brăila, reclamând tăierea rețelei de distribuție de gaz deși își plătitese facturile și defecțiuni ale propriei mașini, pe care la califică ca fiind acte de sabotaj. În noiembrie 2004 a depus alte două plângeri penale la Poliția Brăila, susținând că, în special după lucrările efectuate pe pardoseala apartamentului de deasupra, locuit de un nepot al fostului secretar șef al partidului comunist român, a fost obiectul unei supravegheri audio și video și că se simțeau radiații, vibrații de frecvență joacă și mirosuri chimice.

Reclamantul a cerut poliției să facă o expertiză tehnică în apartamentul respectiv.

4. După ce, la 6 decembrie 2004, a fost lăsată la o vecină o convocare prin care reclamantul era invitat să se prezinte la poliție, convocare de care cel în cauză nu a fost informat, în dimineața zilei de 8 decembrie 2004, un agent de poliție a venit să îl caute pe reclamant la ora 7:30 la domiciliul său și l-a dus la sediul poliției locale. În opinia reclamantului, faptele s-au desfășurat în continuare astfel: Colonelul H., comandantul Poliției din Brăila, l-a interogat pe scurt cu privire la una din plângerile sale penale menționate anterior și la viața lui privată în prezența a doi polițiști. Atunci când reclamantul și-a repetat cererea de expertiză tehnică pentru evaluarea nivelului neplăcerilor cauzate de vecinul său, colonelul H. l-a făcut „nebun”, l-a contactat telefonic pe medicul L. de la spitalul de psihiatrie și a ordonat celor doi polițiști să îl ducă pe reclamant la spitalul de psihiatrie. La ora 10:50, neavând un comportament violent și fără antecedente psihiatrice, reclamantul a fost forțat de cei trei polițiști să urce într-o mașină de poliție destinată transportului delincvenților și a fost dus împotriva voinței sale, de cei trei polițiști, la spitalul de psihiatrie „Sf. Pantelimon” din Brăila. Asistentele medicale responsabile cu internarea lui i-au cerut să le dea toate obiectele personale, ceea ce a și făcut. Apoi, fără să fi fost consultat, medicul L. a completat o fișă medicală de internare în spital în care i-a prescris sedative.

5. Dintr-o declarație ulterioară a medicului L., reclamantul nu cunoștea motivul pentru care a fost adus la spital și era șocat. Polițiștii i-au explicat medicului că persoana în cauză s-a prezentat la poliție și a solicitat, protestând, ca poliția să răspundă plângerilor sale.

6. În opinia reclamantului, atunci când fișa de internare în spital i-a fost dată pentru a fi semnată, a văzut un text imprimat dinainte care indica, în colțul paginii, că pacientul era de acord cu internarea și cu tratamentul administrat. Asistenta medicală care i-a cerut să semneze fișa a căutat să ascundă cu palma această mențiune, dar el a văzut-o și a scris repede că a fost adus de poliție și că nu era de acord cu internarea. Fără să primească alte

¹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Cristian Teodorescu împotriva României, C 22883/05, din 19 iunie 2012.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

informații, reclamantul a fost apoi închis până a doua zi într-o încăpere cu ferestre cu grilaj și o ușă metalică încuiată și i s-au administrat, fără acordul său, sedative, după ce a fost amenințat că va fi legat și internat pe o perioadă nedeterminată.

7. A doua zi dimineață, 9 decembrie 2004, medicul L. a aflat de la personalul medical ce a supravegheat bolnavii după-amiaza și noaptea că reclamantul nu a creat probleme. Efectuând un examen psihiatric, medicul a constatat că cel în cauză avea o stare de depresie și oboseală din cauza pierderii tatălui său și a insomniei provocate de zgomotele ce veneau din apartamentul vecin. În opinia medicului, reclamantului i-a fost administrat în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 un singur sedativ (diazepam), celelalte medicamente pe care i le prescrisese nu trebuiau administrate decât în cazul în care cel în cauză prezenta insomnie și agitație sau dacă ar fi încercat să evadeze din spital, ceea ce nu a fost cazul.

8. Singura examinare medicală la care a fost supus reclamantul a fost examenul psihiatric din dimineața zilei de 9 decembrie 2004.

9. În fișa sa medicală era menționat că a fost „internat după ce a fost adus de poliție pentru mai multe plângeri împotriva unui vecin”. La data internării și la data ieșirii din spital figura același diagnostic, adică „tulburare depresivă reactivă pe fond interpretativ”. Acest diagnostic a fost stabilit în urma examenului psihiatric menționat anterior și reclamantul a putut pleca din spital la 9 decembrie 2004, ora 10:15. Pe un colț al paginii fișei lui medicale era următoarea mențiune scrisă de mâna reclamantului: „am fost adus de poliție și nu sunt de acord”, urmată de semnătura sa. Această mențiune era făcută sub textul imprimat dinainte care arăta următoarele: „sunt de acord cu internarea și cu tratamentul administrat”. Fișa reclamantului de „ieșire din spital” menționa că starea sa era „identică” cu cea de la internare și că acesta nu a acceptat nici internarea, nici tratamentul psihiatric.

B. Proceduri inițiate de reclamant cu privire la internarea sa într-o unitate psihiatrică

1. Plângerea penală împotriva internării considerată ilegală

10. La 16 decembrie 2004, reclamantul, fără să citeze vreun temei legal, a depus o plângere la parchetul de pe lângă Curtea de Apel din Galați împotriva colonelului H., pe care îl acuza

că a ordonat internarea sa într-o unitate psihiatrică în mod ilegal și împotriva voinței sale. I-a acuzat și pe polițiștii B. și O. care l-au bruscat pentru a-l obliga să urce în mașina poliției și l-au transportat la spital împotriva voinței sale. S-a plâns, de asemenea, de medicul L. care, fără să-l examineze, i-a prescris trei injecții și l-a reținut ilegal în spital timp de 24 ore în pofida opunerii sale.

a) Procedura în fața parchetului

11. La 19 ianuarie 2005, un procuror-șef din cadrul Parchetului Brăila a trimis plângerea reclamantului la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați pentru a fi examinată în privința infracțiunii de arestare nelegală și cercetare abuzivă, pedepsită de art. 266 din Codul penal.

12. Parchetul competent l-a audiat pe colonelul H. în calitate de acuzat, iar pe polițiștii B. și O. și pe medicul L. numai în calitate de martori.

13. În declarația sa în fața parchetului, colonelul H. a arătat că a telefonat medicului L., în timp ce îl interoga pe reclamant cu privire la cele două plângeri penale neobișnuite împotriva vecinului său și că medicul i-a sugerat să îl trimită pe cel în cauză la spital pentru un control medical. A notat că însuși reclamantul care, mulțumit de propunerea ce i-a fost făcută de evaluare a consecințelor medicale ale neplăcerilor pe care le-a denunțat în plângerile sale depuse la Poliția Brăila în noiembrie 2004, i-ar fi cerut să îl ducă la spital cu o mașină a poliției. A arătat că, având în vedere că o mașină a poliției mergea aproape de spitalul respectiv, a cerut polițiștilor care au asistat la interogatoriu să îl însoțească pe reclamant și să îl lase acolo. Colonelul a arătat că, odată ajuns la spital, nu mai știe ce i s-a întâmplat reclamantului. Medicul L. l-ar fi informat mai târziu că reclamantul suferea de schizofrenie paranoidă.

14. Cei doi polițiști B. și O. au declarat că reclamantul și-a dat acordul pentru a fi dus la spital și că nu a fost necesară forța, cel în cauză nefiind violent.

15. Medicul L. a declarat că reclamantul a fost dus la spital de poliție pentru tulburări de comportament, că ea a decis să îl interneze preventiv, pentru a evita să se întoarcă la poliție sau la vecinul său împotriva căruia a depus o plângere și să nu devină agresiv; ea a spus, de asemenea, că i-a prescris un sedativ pentru a-l ajuta să se liniștească și pentru a suporta mai ușor mediul spitalului, că l-a consultat a doua zi

dimineată și că acesta a plecat apoi din spital deoarece nu reprezenta un pericol public. Aceasta a arătat că internarea reclamantului împotriva voinței lui a fost necesară, în opinia sa, atâta timp cât existau întrebări cu privire la starea lui de sănătate. Ea a subliniat că administrarea unui singur sedativ împotriva voinței pacientului nu putea constitui un tratament psihiatric de care ar fi putut fi considerată răspunzătoare.

16. Prin rezoluția din 20 aprilie 2005, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați a dispus neînceperea urmăririi penale în privința colonelului H. pentru infracțiunea de arestare nelegală și cercetare abuzivă prevăzută de art. 266 din Codul penal. A constatat că în urma verificărilor efectuate, nicio conduită contrară legii nu i se putea reproșa. A subliniat că reclamantul a acceptat să fie consultat de un medic și însoțit pentru asta la spital, astfel cum reieșea din declarațiile polițiștilor B. și O. audiați ca martori.

17. Reclamantul a contestat această decizie arătând că era mincinoasă în măsura în care transportul său la spital și internarea au avut loc în pofida comportamentului său politic și calm și împotriva voinței sale, așa cum rezultă din nota scrisă de mână pe fișa sa medicală de internare în spital și pe fișa de ieșire din spital, care menționa că nu a acceptat nici internarea, nici tratamentul psihiatric. Acesta a subliniat că personalul medical a încercat prin fraudă să obțină consimțământul său la internare ascunzându-i colțul de pagină unde era un text imprimat dinainte menționând că pacientul este de acord cu internarea și cu tratamentul administrat. A arătat, de asemenea, că cei doi polițiști B. și O. nu puteau fi martori, deoarece și pe ei i-a acuzat în procedura deschisă împotriva colonelului H. că l-au bruscat și l-au dus la spital împotriva voinței sale.

18. La 16 mai 2005, procurorul general adjunct din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Galați a respins plângerea reclamantului. A constatat că din declarațiile polițiștilor B. și O. reiese că reclamantul a acceptat să meargă să fie consultat de un medic pentru evaluarea impactului neplăcerilor reclamate prin plângerile sale penale, să fie însoțit pentru aceasta la spital, că nu a fost bruscat, că internarea lui s-a datorat stării sale de sănătate și că a fost făcută în interesul lui.

Reclamantul a contestat această decizie a Curții de Apel Galați.

b) Procedura în fața instanțelor

191. La 13 septembrie 2005, reclamantul a arătat în fața Curții de Apel Galați că a fost internat forțat în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004, pentru acest lucru neacordându-și consimțământul nici el nici un alt membru al familiei sale, deși nu prezenta niciun pericol pentru el însuși sau pentru altcineva. Reclamantul a subliniat în această privință că reiese din fișa medicală de ieșire din spital că a primit același diagnostic atâta la internare cât și la ieșire. A cerut Curții de Apel să îi examineze plângerea în privința cerințelor prevăzute de Legea sănătății mintale nr. 487/2002 și să constate că condițiile internării obligatorii prevăzute de această lege nu au fost respectate în speță. Reclamantul a reiterat că plângerea sa îi viza și pe polițiștii care l-au dus împotriva voinței lui la spitalul de psihiatrie și pe medicul L. care l-a internat și i-a administrat medicamente împotriva voinței sale. A subliniat, în cele din urmă, că personalul medical a căutat să îi obțină consimțământul prin fraudă, ascunzându-i textul imprimat dinainte pe fișa medicală care arăta că pacientul și-a dat consimțământul pentru internare.

20. Prin hotărârea din 13 septembrie 2005, Curtea de Apel Galați a confirmat neînceperea urmăririi penale de către parchet. Bazându-se pe declarațiile făcute în fața parchetului de către martorii B. și O., polițiștii care l-au însoțit pe cel în cauză la spital, și de către colonelul H., Curtea de Apel a concluzionat că reclamantul și-a dat acordul pentru un consult medical în vederea evaluării impactului tulburărilor incriminate în plângerile sale penale și că nu a dovedit că internarea sa, considerată necesară de colonelul H., a fost făcută împotriva voinței sale. Curtea de Apel nu a făcut nicio precizare cu privire la respectarea, în speță, a cerințelor Legii nr. 484/2002 în materie de internare nevoluntară și nici nu a răspuns celorlalte întrebări adresate acesteia de către reclamant la 13 septembrie 2005.

21. Această hotărâre a fost confirmată în urma recursului reclamantului, prin hotărârea definitivă din 5 decembrie 2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Înalta Curte a considerat că decizia Curții de Apel din 13 septembrie 2005 era conformă legii, pentru motivul că din

declarațiile depuse la dosar reiese că reclamantul a fost supus unui control medical cu consimțământul acestuia.

2. Alte proceduri și plângeri ale reclamantului

22. După cum afirmă reclamantul, în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004, câțiva necunoscuți au pătruns în apartamentul său care era și sediul UMRL, și ar fi luat „echipamentul de supraveghere” audio și video, ceea ce el a denunțat în plângerile sale depuse în noiembrie 2004 la Poliția Brăila.

23. La 9 decembrie 2004, Poliția Brăila a închis, fără a lua măsuri, dosarul întemeiat pe plângerile penale depuse în noiembrie 2004 de către reclamant, pe motiv că acesta suferă de tulburări mentale, fiind internat și stabilindu-i-se un diagnostic de „schizofrenie paranoidă”. Acest diagnostic a fost, de altfel, menționat în mai multe scrisori trimise de Poliția Brăila mai multor autorități administrative și judiciare cu privire la reclamant. În scrisoarea din 15 martie 2005 adresată de Poliția Brăila inspectoratului de poliție din cadrul aceluiași departament care a cerut verificarea afirmațiilor reclamantului și deciziilor care au fost luate în privința acestora, poliția a făcut mențiunea că reclamantul a fost internat într-un spital de psihiatrie cu diagnosticul de „schizofrenie paranoidă” în urma comportamentului său violent față de vecini, care au cerut poliției să intervină, și a propus să închidă dosarul întemeiat pe plângerile reclamantului fără a se lua măsuri. Reiese dintr-o scrisoare adresată de spitalul de psihiatrie Poliției Brăila că reclamantul nu a fost internat decât o singură dată, în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 pentru „tulburare depresivă reactivă pe fond interpretativ” și nu pentru „schizofrenie paranoidă”.

24. În 2005, reclamantul a făcut reclamație la Poșta Română, pretinzând încălcarea corespondenței sale având în vedere absența confirmării de primire a unei scrisori pe care a trimis-o în străinătate. Poșta a răspuns că va face verificări și va propune, dacă este cazul, o despăgubire a reclamantului. Nu reiese din elementele dosarului dacă reclamantul a dat poșta în judecată pentru violarea secretului corespondenței sale.

25. La 17 noiembrie 2006, Parchetul de pe lângă Judecătoria Brăila a dispus neînceperea urmăririi penale cu privire la o altă plângere penală a reclamantului, formulată împotriva

directorului spitalului de psihiatrie în care a fost internat în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 și împotriva consilierului juridic al spitalului, care i-au refuzat accesul la dosarul său medical și i-au respins cererea de a obține copii ale fișei sale medicale și a cererii poliției cu privire la internarea sa. Parchetul a considerat un asemenea refuz justificat, arătând că documentele medicale a căror copie o cerea reclamantul erau redactate de un medic specialist, că nu erau destinate pacienților, dar că puteau fi puse la dispoziția organelor judiciare care le-ar fi cerut aceasta în cadrul unei anchete penale. Reclamantul nu a arătat dacă a făcut recurs împotriva acestei neînceperi a urmăririlor penale.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale relevante din dreptul intern. În acest sens se face referire la art. 12, 13, 43-49 și 52-55 din Legea nr. 487/2002 cu privire la sănătatea mintală și protecția persoanelor cu tulburări psihice; la Ordinul ministrului sănătății din 10 aprilie 2006 privind aplicarea Legii sănătății mintale nr. 487/2002, art. 28 și 31-34. De asemenea, se face referire la Raportul Amnesty International¹ în care se arăta că drepturile persoanelor internate în secții și spitale de psihiatrie din România erau deseori încălcate și că aceste persoane erau ținute într-o situație deplorabilă.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 1 lit. e) din Convenție, reclamantul pretinde că a făcut obiectul unei internări ilegale și nejustificate în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 la spitalul de psihiatrie din Brăila.

A. Cu privire la admisibilitate

26. Guvernul susține că reclamantul a omis să introducă o plângere întemeiată pe art. 54 din Legea nr. 487/2002 împotriva deciziei de internare nevoluntară luată în privința sa, o acțiune care i-ar fi fost accesibilă și care le-ar fi permis instanțelor naționale să analizeze legalitatea măsurii de internare și să o infirme, dacă este cazul, după care cel în cauză ar fi putut pleca din spital. Referindu-se la răspunsurile numeroaselor instanțe naționale cărora Consiliul Superior al Magistraturii s-a adresat în septembrie 2010, și care a arătat că nu

¹ Memorandumul din 4 mai 2004 adresat Guvernului României cu privire la tratamentul persoanelor internate în secții și spitale de psihiatrie (*Memorandum to the government concerning inpatient psychiatric treatment*, EUR 39/003/2004).

au fost încă sesizate cu plângeri împotriva deciziilor de internare nevoluntară întemeiate pe art. 54 din Legea nr. 487/2002, acesta subliniază că nu a putut aduce exemple din practica națională în situații similare celor din speță.

27. Reclamantul contestă argumentul Guvernului. El susține că procedura de internare nevoluntară prevăzută de Legea nr. 487/2002 nu a fost respectată în speță și că, în orice caz, el a introdus o plângere la autorități, pretinzând nerespectarea condițiilor prevăzute de lege în materie de reținere și de internare nevoluntară. El arată în această privință că, deși i-a acuzat pe cei doi polițiști care l-au dus cu forța la spital, precum și pe medicul L. care l-a internat împotriva voinței lui timp de 24 ore, autoritățile nu au făcut investigații în privința acestora și nici nu i-au arătat o cale de recurs diferită la care ar fi putut să recurgă.

28. Curtea reamintește că scopul art. 35 este de a le oferi statelor contractante ocazia de a preveni sau repara pretinsele încălcări împotriva lor înainte ca aceste acuzații să fie prezentate organelor Convenției (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Selmouni împotriva Franței* [MC], n° 25803/94, pct. 74, CtEDO 1999-V; *Kudła împotriva Poloniei* [MC], nr. 30210/96, pct. 152, CtEDO 2000-XI; *Hentrich împotriva Franței* din 22 septembrie 1994, seria A nr. 296-A, p. 18, pct. 33). Astfel, capătul de cerere cu care un reclamant înțelege să sesizeze Curtea trebuie ridicat, în primul rând, cel puțin pe fond, în fața instanțelor naționale corespunzătoare, în forma și termenele stabilite de dreptul intern (*Cardot împotriva Franței*, 19 martie 1991, seria A nr. 200, pct. 34).

29. Dispozițiile art. 35 din Convenție nu prevăd totuși decât epuizarea căilor de recurs în același timp eficiente sau suficiente, adică în măsură să remedieze situația denunțată. Dacă dreptul național prevede mai multe acțiuni paralele din diferite domenii de drept, reclamantul care a încercat să obțină o reparație a pretinsei încălcări a Convenției printr-una din aceste acțiuni nu trebuie să mai folosească altele neapărat care au în esență același scop [*Jasinskis împotriva Letoniei*, nr. 45744/08, pct. 50 și 53-54, 21 decembrie 2010; *Moreira Barbosa împotriva Portugaliei* (dec.), nr. 65681/01, CtEDO 2004-V (extrase) și *Aquilina împotriva Maltei* (MC), nr. 25642/94, CtEDO 1999-III § 39).

30. În speță, Curtea consideră că, prin sesizarea parchetului cu o plângere penală în care denunța lipsa de legalitate a internării sale într-un spital de psihiatrie și contestând, în fața instanțelor naționale, decizia parchetului de neîncepere a urmăririi penale (*a contrario, Parascineti împotriva României*, nr. 32060/05, pct. 60, 13 martie 2012), reclamantul a dat autorităților naționale o ocazie adecvată și suficientă pentru a le permite să examineze acuzațiile de reținere ilegală și să le remedieze.

31. Curtea arată, de asemenea, că reclamantul a cerut în mod expres Curții de Apel Galați să îi examineze plângerea cu privire la Legea sănătății mintale nr. 478/2002 invocată de Guvern, susținând că a considerat că condițiile internării nevoluntare cerute de aceasta nu erau îndeplinite în cazul său. Ori, această instanță nu a răspuns deloc acestei cereri, examinând cauza sub aspectul calificării juridice pe care a dat-o parchetului acuzațiilor reclamantului.

32. Curtea constată, de asemenea, că în ciuda acuzațiilor clar formulate de persoana în cauză în plângerea sa și reiterate în fața instanțelor naționale împotriva polițiștilor B. și O., care l-au dus, în opinia lui, la spitalul de psihiatrie împotriva voinței lui, și împotriva medicului L., care l-ar fi internat împotriva voinței lui, autoritățile nu au examinat deloc dacă persoanele astfel acuzate au respectat cerințele Legii nr. 478/2002.

33. În sfârșit, Curtea arată că Guvernul nu a elaborat niciun document din care să reiasă că o decizie de internare nevoluntară a fost luată în privința reclamantului în temeiul art. 49 din Legea din 487/2002 și comunicată celui în cauză în timpul internării sau ulterior, pentru ca cel în cauză să o poată contesta în instanță în temeiul art. 54 din Legea 487/2002.

34. În aceste condiții, Curtea consideră că nu i s-ar fi reproșat reclamantului că nu a încercat să dea autorităților naționale o ocazie adecvată și suficientă de prevenire sau reparare a pretinselor încălcări, după cum prevede art. 35 § 1 din Convenție. Aceasta respinge, prin urmare, excepția preliminară a Guvernului. Pe de altă parte, Curtea constată că acest capăt de cerere al reclamantului nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 (a) din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

35. Guvernul constată că din declarațiile polițiștilor și ale medicului L. reiese că reclamantul a fost de acord să meargă la spital, că nu a fost bruscat pe drum și că nu prezenta, la sosirea sa la spital, urme de violență. Guvernul consideră că măsura de internare a fost luată în interesul reclamantului, de către un medic care l-a supus pe reclamant unui examen psihiatric imediat ce a considerat că cel în cauză este pregătit. Guvernul arată că internarea reclamantului, pe care o califică „voluntară”, a luat sfârșit la cererea acestuia, în conformitate cu art. 43 din Legea nr. 487/2002.

36. Reclamantul constată că în ciuda comportamentului său politicos și calm și fără să prezinte antecedente psihiatrice a fost internat împotriva voinței sale într-un spital de psihiatrie pentru 24 ore. Acesta subliniază că personalul medical a căutat să îi obțină consimțământul la internarea prin fraudă, ascunzându-i colțul fișei de internare în care era un text tipărit dinainte care prevedea că pacientul era de acord cu internarea și cu tratamentul administrat, dar că a putut contracara această manevră notând pe fișă că nu a fost de acord nici cu internarea nici cu tratamentul psihiatric. El consideră că condițiile excepției autorizate de art. 5 § 1 lit. e) citat anterior nu sunt îndeplinite deoarece, întrucât nu a fost supus unui control psihiatric la momentul internării sale în spitalul de psihiatrie sau înainte, necesitatea internării sale nu a fost stabilită în mod neechivoc. El subliniază că singura examinare a stării sale fizice a avut loc a doua zi de la internare, după o noapte petrecută într-o celulă cu grilaje metalice, și că a fost lăsat să plece din spital în aceeași stare în care era la internare. El constată în cele din urmă că internarea sa din noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 a avut repercusiuni negative asupra vieții sale ulterioare, având în vedere că poliția a folosit acest incident pentru a-l discredita față de diverse autorități administrative, cărora le-a arătat că el suferă de schizofrenie paranoidă, neprimind niciodată acest diagnostic.

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la problema de a ști dacă reclamantul a suferit o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1

37. Curtea arată în speță că reclamantul a fost internat în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 într-un spital de psihiatrie, unde a fost

transportat de o mașină a poliției, de către polițiști care au executat ordinul comandantului lor. Curtea trebuie să examineze dacă restricțiile ce decurg din această măsură de internare se analizează ca o „lipsire de libertate” în sensul art. 5.

38. Curtea reamintește că, pentru a determina dacă un individ este „lipsit de libertate” în sensul art. 5, se pleacă de la situația concretă și se ia în considerare un ansamblu de criterii cum ar fi tipul, durata, efectele și modalitățile de executare ale măsurii în cauză [*Guzzardi împotriva Italiei*, 6 noiembrie 1980, pct. 92, seria A. nr. 39 și *Mogoș împotriva României* (decizie), nr. 20420/02, 6 mai 2004]. Fără îndoială, adesea este necesar, pentru a se pronunța asupra existenței unei încălcări a drepturilor apărute de Convenție, să se consacre atenție discernerii realității dincolo de aparențe și de vocabularul folosit (a se vedea, de exemplu, referitor la art. 5 § 1, *Van Droogenbroeck împotriva Belgiei*, 24 iunie 1982, pct. 38, seria A nr. 50). Calificarea sau absența calificării de către stat a unei situații de fapt nu poate avea o influență decisivă asupra concluziei Curții privind existența unei lipsiri de libertate [*Creangă împotriva României* (MC), nr. 29226/03, pct. 92, 23 februarie 2012).

39. În domeniul internării persoanelor cu tulburări psihice, noțiunea de „lipsire de libertate” cuprinde în același timp un aspect obiectiv, adică internarea unei persoane într-un spațiu restrâns pentru o perioadă de timp deloc neglijabilă, și un aspect subiectiv, care implică faptul că persoana în cauză nu și-a dat consimțământul în mod valabil la internare [*Stanev împotriva Bulgariei* (MC), nr. 36760/06, pct. 117, 17 ianuarie 2012 și *Stork împotriva Germaniei*, nr. 38033/02, pct. 74, 13 iulie 2006).

40. Cu privire la aspectul obiectiv, Curtea constată în speță că reclamantul a petrecut în jur de 48 de ore într-un spital de psihiatrie, după ce i-au fost luate obiectele personale pe care le avea asupra lui. A fost închis într-o încăpere cu ferestre cu grilaje și i s-au administrat sedative împotriva voinței sale. Curtea consideră că timpul petrecut de reclamant în aceste condiții era suficient de lung pentru a resimți pe deplin efectele negative ale restricțiilor la care era supus. Curtea reamintește în această privință că aplicabilitatea art. 5 § 1 din Convenție nu a fost respinsă în trecut în alte cauze care priveau o ținere sub observație psihiatrică timp de 48 de

ore solicitată de poliție pentru comportament neobișnuit care poate indica tulburări psihice [*G. B. împotriva Franței*, nr. 10179/82, (decizia) *Culegere de hotărâri și rapoarte* nr. 52, p. 111, 13 mai 1987), sau internare într-o unitate de psihiatrie pentru o durată de aproximativ 12 ore (*R.L. și M.-J.D. împotriva Franței*, nr. 44568/98, pct. 123-129, 19 mai 2004).

41. Cu privire la aspectul subiectiv, Curtea arată că Guvernul pledează că transportul reclamantului la spital și internarea sa au avut loc cu acordul său, în vreme ce reclamantul neagă existența unui asemenea consimțământ. Curtea observă că elementele dosarului la care face trimitere Guvernul în sprijinul poziției sale atestând că reclamantul a consimțit cel mult să fie supus, în urma unei propuneri a comandantului H., unei expertize pentru evaluarea impactului asupra lui a neplăcerilor incriminate în plângerile sale împotriva vecinului său. Este vorba aici, după cum se pare, de un mijloc folosit de organul de anchetă ca urmare a plângerilor sale pentru a obține consimțământul reclamantului de a merge la spital unde, în realitate, sănătatea lui mintală trebuia să facă obiectul unui control. În aceste condiții, în lipsa unei informații clare furnizate reclamantului cu privire la scopul transferului său la spitalul de psihiatrie „Sf. Pantelimon”, Curtea nu poate spune că cel în cauză și-a dat consimțământul în mod valabil. Trebuie constatat de altfel că toate documentele medicale întocmite la sosirea reclamantului la spital și la ieșirea sa din spital indicau faptul că, odată ajuns în spital, cel în cauză nu a fost de acord cu internarea, nici cu tratamentul psihiatric care i-a fost prescris. Curtea arată în special că reclamantul a scris pe un colț al fișei sale medicale că a fost adus cu poliția și că nu a fost de acord cu internarea. Acest lucru contrazice poziția Guvernului, care nu este de altfel susținută de niciun document semnat de reclamant prin care acesta din urmă să își fi exprimat acordul (a se vedea, *mutatis mutandis*, *C.B. împotriva României*, nr. 21207/03, pct. 52, 20 aprilie 2010).

42. Având în vedere circumstanțele deosebite din speță și, în special, implicarea autorităților în impunerea și luarea măsurii de internare a reclamantului, care a fost închis timp de 48 de ore într-un spital de psihiatrie fără să-și fi dat în mod valabil consimțământul, Curtea

concluzionează că situația examinată se analizează într-o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1 din Convenție. Prin urmare, această dispoziție este aplicabilă.

b) Cu privire la compatibilitatea lipirii de libertate a reclamantului cu cerințele art. 5 § 1 din Convenție

43. Curtea reamintește că art. 5 § 1 garantează în primul rând „legalitatea” detenției contestate, inclusiv respectarea căilor legale. În domeniu, Convenția face trimitere, în principal, la legislația națională și enunță obligația de a respecta normele de fond și de procedură ale acesteia, însă impune, de asemenea, conformitatea oricărei lipirii de libertate în scopul art. 5: protejarea individului împotriva arbitrarului (*Herczegfalvy împotriva Austriei*, 24 septembrie 1992, pct. 63, seria A nr. 244). De asemenea, lipsirea de libertate este o măsură atât de gravă încât nu se justifică decât dacă alte măsuri, mai puțin severe, se iau în considerare și sunt catalogate ca insuficiente pentru apărarea interesului personal sau public care impune detenția. Prin urmare, nu ajunge ca lipsirea de libertate să fie conformă cu dreptul național, ci trebuie să fie și necesară în circumstanțele cazului de față (*Witold Litwa împotriva Poloniei*, nr. 26629/95, pct. 78, CtEDO 2000-III).

44. De altfel, alin. a) – f) din art. 5 § 1 conțin o listă exhaustivă de motive ce autorizează lipsirea de libertate; o asemenea măsură nu este reglementată și nu rezultă din unul din aceste motive [*Saadi împotriva Regatului Unit (MC)*, nr. 13229/03, pct. 43, 29 ianuarie 2008, și *Jendrowiak împotriva Germaniei*, nr. 30060/04, pct. 31, 14 aprilie 2011).

45. În ceea ce privește lipsirea de libertate a persoanelor cu tulburări psihice, un individ nu poate fi considerat „alienat” și nu poate suferi o lipsire de libertate decât dacă sunt îndeplinite cel puțin următoarele trei condiții: prima, alienarea sa trebuie să fi fost stabilită în mod justificat; a doua, tulburarea trebuie să aibă un caracter sau o amploare care să justifice internarea; a treia, internarea nu se poate prelungi valabil fără persistența acestei tulburări (*Winterwerp împotriva Țărilor de Jos*, 24 octombrie 1979, pct. 39, seria A nr. 33, *Chtoukatourov împotriva Rusiei*, nr. 44009/05, pct. 114, CtEDO 2008, și *Varbanov împotriva Bulgariei*, nr. 31365/96,

pct. 45, CtEDO 2000-X).

46. Aplicând aceste principii în cazul de față, Curtea consideră că, pentru a examina dacă internarea reclamantului în spitalul de psihiatrie în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 era compatibilă cu cerințele art. 5 § 1, trebuie să verifice dacă această măsură era conformă cu dreptul intern și dacă intra sub incidența vreunei excepții de la libertatea individuală autorizate de alin. a) – f) din această dispoziție.

i) respectarea „căilor legale”

47. La data la care reclamantul a fost condus la sediul poliției și apoi transportat la spitalul de psihiatrie, nu era sub incidența unei acuzații penale justificând că poate fi supus unei expertize psihiatrice (*a contrario*, C.B. citată anterior, pct. 49). Pe de altă parte, în lipsa consimțământului valabil exprimat de persoana în cauză cu privire la internare, dispozițiile privind internarea voluntară a persoanelor care prezintă tulburări psihice din Legea nr. 487/2002 nu mai sunt relevante în speță.

48. Întrucât din cele indicate în fișa de internare a reclamantului în spitalul de psihiatrie la rubrica „tipul internării” reiese că a fost adus de polițistul O., Curtea arată că poliția face parte din autoritățile abilitate de Legea nr. 487/2002 cu privire la sănătatea mintală să ceară internarea nevoluntară a unei persoane. Totuși, legea impune ca o asemenea cerere să conțină motivele care o justifică în opinia solicitantului, precum și datele de identitate ale acestuia și semnătura. Ori, documentele elaborate de părți fac să reiasă că aceste cerințe nu au fost respectate în speță. În special, Guvernul nu a elaborat niciun document care să aibă semnătura vreunui polițist care l-a condus pe reclamant la spital și care să conțină motivele care, în opinia poliției, ar fi justificat o cerere de internare. Pe de altă parte, în vreme ce Legea nr. 487/2002 prevede că decizia de internare trebuie confirmată de o comisie medicală formată din trei medici diferiți de cel care a decis internarea și apoi transmisă parchetului, persoanei în cauză și reprezentantului său, niciun element nu a fost prezentat de părți atestând că această procedură a avut loc într-adevăr în speță. Lipsa oricărui element care ar putea indica că o decizie de internare a fost luată în privința reclamantului și comunicată celui în cauză sau unui membru din anturajul său, denotă incertitudinea referitoare la lipsirea sa de libertate și caracterul său ambiguu, la care lacunele legii respective au contribuit,

fără îndoială, foarte mult.

49. În această privință, Curtea reamintește că prima propoziție din art. 5 § 1 trebuie înțeleasă ca impunând statului obligația pozitivă de a proteja libertatea persoanelor din jurisdicția sa și că expresiile „prevăzută de lege” și „conform căilor legale” vizează și calitatea legii care constituie baza legală a măsurilor privative de libertate care le pot privi (*Varbanov* citată anterior). Ori, Curtea arată că Legea nr. 487/2002 nu conținea la momentul comiterii faptelor nicio cerință cu privire la forma – scrisă sau orală – pe care trebuia să o aibă notificarea unei decizii de internare nevoluntară luate în temeiul art. 49 din lege, persoanei respective sau reprezentantului său. Legea nu acorda niciun termen comisiei de control pentru a informa persoana în cauză și reprezentantul său despre decizia luată, nici nu obliga parchetul să le notifice decizia luată de comisia respectivă. Asemenea lacune prezintă pentru cel în privința căruia a fost luată o decizie de internare nevoluntară un risc real de a fi împiedicat să beneficieze de căile de recurs totuși eficiente și suficiente prevăzute de Legea nr. 487/2002, asemenea unui recurs întemeiat pe art. 54 din lege. De altfel, nu este surprinzător, având în vedere modul în care această lege este redactată, că niciun recurs întemeiat pe această dispoziție nu a fost încă introdus în fața instanțelor naționale de la 8 august 2002, data intrării în vigoare a legii. Curtea notează de altfel că aceste lacune nu au fost în întregime acoperite de Ordinul ministrului sănătății din 10 aprilie 2006 privind aplicarea Legii nr. 487/2002.

50. Aceste elemente sunt suficiente pentru ca Curtea să constate că lipsirea de libertate a reclamantului nu a avut loc conform căilor legale.

ii) cu privire la justificarea lipsirii de libertate a reclamantului

51. Dacă este adevărat că art. 5 § 1 lit. e) autorizează internarea unei persoane cu tulburări psihice, o asemenea măsură trebuie să fie în mod corespunzător justificată de gravitatea stării de sănătate a persoanei în cauză în scopul asigurării protecției sale sau a altor persoane (*Stanev*, citată anterior). Nicio lipsire de libertate a unei persoane considerate alienate nu poate fi judecată conform art. 5 § 1 lit. e) dacă aceasta s-a stabilit fără consultarea unui medic specialist. Având în vedere libertatea de apreciere crescută de care dispun statele

contractante în astfel de cazuri în materie de internare cu titlu de urgență, se acceptă, în cazurile urgente, cu risc ridicat sau atunci când o persoană este arestată pe baza comportamentului violent, ca un astfel de aviz să fie obținut imediat după arestare, însă în toate celelalte situații, consultarea prealabilă este indispensabilă. În absența altor posibilități, de exemplu în cazul în care persoana în cauză refuză să se prezinte la consult, trebuie cel puțin să se ceară evaluarea dosarului de către un medic specialist, altfel nu se poate susține că starea de alienare a persoanei în cauză a fost dovedită (*Varbanov* citată anterior).

52. În speță, nimic nu arată că lipsirea de libertate a reclamantului era indispensabilă în privința circumstanțelor din speță și că alte măsuri, mai puțin severe, nu ar fi putut fi suficiente pentru protejarea interesului său sau a interesului public.

53. În această privință, Curtea constată în special că reclamantul nu a făcut obiectul niciunui consult prealabil internării sale în spitalul de psihiatrie: autoritățile nici nu l-au convocat să se prezinte la o examinare, nici nu au cerut evaluarea sănătății acestuia de către un medic specialist pe baza dosarului. În opinia Curții, o asemenea evaluare prealabilă era indispensabilă, în ciuda conținutului neobișnuit al plângerilor sale, având în vedere în special faptul că reclamantul nu avea antecedente de tulburări psihice și nu a manifestat violență în privința sa sau a unor terți. În cele din urmă, faptul că a fost lăsat să plece din spital într-o stare identică cu cea din ziua precedentă pune la îndoială necesitatea măsurii în cauză în privința alin. e) din art. 5 § 1. Nicio explicație convingătoare nu a fost oferită de altfel de către Guvern care ar justifica că în loc să îl lipsească pe reclamant de libertate, medicul L. nu l-ar fi putut examina imediat.

iii) concluzie

54. Având în vedere cele menționate anterior, Curtea constată că lipsirea de libertate a reclamantului nu era justificată în privința alin. e) din art. 5 § 1 și nu era conformă cerințelor dreptului intern. Guvernul nu a arătat de altfel niciun alt motiv din cele enumerate în art. 5 § 1 alin. a) – f) care, în speță, ar fi putut autoriza respectiva lipsire de libertate. Prin urmare, această dispoziție a fost încălcată.

V. Cu privire la alte pretinse încălcări ale

Convenției

55. Reclamantul se plânge de asemenea de încălcarea dreptului său la respectarea domiciliului și corespondenței proprii. În această privință, face referire la intruziunea unor terți în apartamentul său în noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 și la pretinsul control al corespondenței sale, de care Poșta Română ar fi responsabilă.

56. Ținând seama de ansamblul elementelor de care dispunea și în măsura în care era competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea constată că nu s-a adus nicio atingere celorlalte drepturi și libertăți garantate de Convenție sau de protocoalele acesteia invocate de reclamant. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și 4 art. 35 § 4 din Convenție.

VI. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

A. Prejudiciu

57. Reclamantul lasă la aprecierea Curții suma despăgubirii pe care ar putea-o acorda pentru compensarea prejudiciului moral suferit. Arată că, de la internarea sa nevoluntară din noaptea de 8 spre 9 decembrie 2004 în spitalul de psihiatrie, se teme că își va pierde locul de muncă din învățământ și trăiește constant cu amenințarea că va fi din nou internat și supus unei expertize psihiatrice.

58. Guvernul consideră că nicio sumă nu ar fi acordată persoanei în cauză care nu și-a cuantificat nici justificat cererea. Guvernul consideră că o asemenea hotărâre a Curții de constatare a unei încălcări a Convenției ar putea constitui, ca atare, o reparație satisfăcătoare a unui eventual prejudiciu moral suferit de reclamant.

59. Curtea consideră că persoana în cauză a suferit un anumit prejudiciu moral din cauza încălcării, de către autorități, a art. 5 § 1 din Convenție, că doar constatarea încălcării nu ar fi suficientă pentru a-l despăgubi. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41, Curtea acordă persoanei în cauză suma de 4.500 EUR.

B. Cheltuieli de judecată

60. Reclamantul nu a prezentat nicio cerere de rambursare a cheltuielilor de judecată în termenul care i-a fost alocat. Prin urmare, Curtea nu acordă nimic persoanei în cauză.

C. Dobânzi moratorii

61. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe articolul 5 § 1 lit. e) din Convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 1 lit. e) din Convenție;

3. *Hotărăște*

a) că statul pârât trebuie să îi plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data

rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 4.500 EUR (patru mii cinci sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral, care va fi convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. *Respinge* cererea de reparație echitabilă pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 19 iunie 2012, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA STELIAN ROȘCA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede la art. 5 dreptul la libertate și siguranță al oricărei persoane, precum și dreptul la reparații atunci când aceasta este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor Convenției. Totodată, ea are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, dacă drepturile sale i-au fost încălcate, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale, potrivit art. 13 din Convenție.

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Domnul Stelian Roșca („reclamantul”), a sesizat Curtea la 28 decembrie 2005 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

II. În fapt se va reține că versiunile furnizate de către părțile aflate în conflict judiciar nu au corespuns, astfel:

I. Circumstanțele cauzei

2. Reclamantul s-a născut în anul 1940 și locuiește în Constanța.

3. În 1990, domnul Roșca a fost concediat de Regia Autonomă de Transport în Comun a orașului Constanța („RATC”), din cauza absențelor sale. În 2000, în urma unei contestații a reclamantului, Tribunalul Constanța a anulat decizia de concediere, pe care a considerat-o nejustificată, și a dispus reintegrarea domnului Roșca pe vechiul post. În urma refuzului RATC de a se conforma acestei decizii, reclamantul a acționat-o în justiție, cu scopul obligării acesteia la plata de daune-interese. În paralel, reclamantul a introdus mai multe proceduri împotriva fostului său angajator sau a personalului de conducere, invocând nerespectarea de către aceștia a diverse dispoziții din Codul civil sau penal.

A. Procedura punerii sub interdicție a reclamantului

1. Cererea RATC

4. La 18 octombrie 2001, RATC a solicitat parchetului să dispună internarea reclamantului într-un spital de psihiatrie și, dacă este posibil, punerea sub interdicție a acestuia. Regia susținea că era exasperată de numeroasele

¹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Stelian Roșca împotriva României, C 5543/06, din 4 iunie 2013.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

proceduri judiciare intentate de reclamant împotriva acesteia ori a personalului de conducere, care erau de natură să perturbe funcționarea sa. În plus, aceasta a subliniat că reclamantul era înscris în registrele Policlinicii nr. 2 din Constanța ca suferind de o boală cronică – o psihoză paranoidă – pentru care urmase un tratament.

2. Procedura în fața parchetului

5. La 21 noiembrie 2001, parchetul a solicitat Serviciului Județean de Medicină Legală din Constanța să examineze reclamantul și să întocmească un raport complet privind starea sa de sănătate mintală. În vederea acestei examinări, parchetul a emis două mandate de aducere, întemeiate pe art. 183 C. proc. pen., prin care solicita organelor de poliție să asigure prezența reclamantului la serviciul în cauză la 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001, în cadrul unei proceduri vizând punerea sa sub interdicție.

6. Episoadele din 29 noiembrie și 6 decembrie 2001 au făcut obiectul unor versiuni divergente ale părților.

Versiunea reclamantului. În timp ce se afla în sediul Tribunalului Constanța, doi agenți de poliție în uniformă și înarmați s-au apropiat de el și i-au cerut, în fața a numeroși trecători, să îi urmeze și să urce într-un vehicul al RATC. Reclamantul a refuzat și i-a întrebat motivul. Polițiștii au precizat că parchetul a emis un mandat de aducere împotriva sa și l-au amenințat că vor folosi cătușe dacă refuza să urce în vehicul. Având în vedere numărul mare de trecători care asistau la incident, reclamantul a acceptat să urmeze polițiștii pentru a evita să i se pună cătușe. Ajuns la parchet, acesta a solicitat o întâlnire cu procurorul care emisesse mandatul. Procurorul a dispus ca reclamantul să fie condus la Serviciul Județean de Medicină Legală Constanța, pentru a face obiectul unei expertize psihiatrice. Polițiștii l-au condus pe reclamant la serviciul în cauză. Examenul psihiatric a durat puțin peste patru ore și a fost efectuat de doi medici psihiatri. În timpul acestui examen, în cameră era prezent un polițist. Reclamantul a cerut medicilor să nu îl interneze, așa cum intenționau, și i-a informat cu privire la afecțiunile sale cardiologice care necesitau un tratament pe care nu îl putea întrerupe. La finalul examenului, polițiștii l-au însoțit pe reclamant în centrul orașului Constanța și l-au eliberat. Din cauza stresului cauzat de acest incident, reclamantului, care suferea de diabet și hipertensiune arterială, i s-a

făcut rău și și-a pierdut cunoștința pe stradă. Trecătorii i-au oferit primul ajutor și l-au ajutat să se ridice.

7. La 6 decembrie 2001, reclamantul a fost arestat din nou în plină stradă de către polițiști în uniformă și înarmați, care l-au condus la același serviciu de medicină legală. Acolo, acesta a făcut obiectul unui nou control psihiatric, care a durat cinci-șase ore. Medicii care l-au examinat atunci l-au informat că RATC insista să fie internat pentru o perioadă de șase săptămâni. La finalul examenului, polițiștii au l însoțit din nou pe reclamant în centrul orașului Constanța și l-au eliberat. Potrivit declarațiilor sale, starea de sănătate a reclamantului, care suferea de afecțiuni cardiologice, s-a înrăutățit ca urmare a acestui incident.

82. *Versiunea Guvernului.* La 29 noiembrie și 6 decembrie 2001, reclamantul a fost condus la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța de către agenți de poliție însărcinați cu executarea mandatelor de aducere emise de parchet. Reclamantul a fost transportat într-un vehicul aparținând RATC. În timpul transportului, polițiștii nu au exercitat nicio formă de violență asupra reclamantului și l-au informat cu privire la scopul deplasării lor la serviciul în cauză. Ajuns la fața locului, reclamantul a fost supus la două expertize, durata fiecăreia nedepășind o oră și treizeci de minute, conform informațiilor dintr-o scrisoare trimisă la Ministerul Afacerilor Externe de către serviciul în cauză la 26 iunie 2012.

9. Raportul de expertiză psihiatrică, redactat în urma controalelor efectuate la 29 noiembrie și 6 decembrie 2001 de către Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța, a concluzionat că reclamantul suferea de tulburări delirante persistente, cu un delir de revendicare. Acesta susținea că reclamantul era lipsit de discernământ și că nu putea să își apere propriile interese. Se considera că era necesar să fie pus sub interdicție.

30. Pe baza acestui raport de expertiză, parchetul a solicitat Tribunalului Constanța, la 5 februarie 2002, punerea sub interdicție a reclamantului, pe motiv că acesta suferea de o tulburare delirantă de personalitate și că nu mai avea discernământ.

3. Procedura în fața instanțelor naționale

11. În 2002, reclamantul a fost citat să se prezinte în fața Tribunalului Constanța, care avea competența de a examina temeinicia cererii parchetului. Temându-se de o lipsă de

imparțialitate din partea tribunalului, reclamantul a solicitat trimiterea cauzei sale unei alte instanțe. Înalta Curte de Casație și Justiție a acceptat cererea acestuia și a trimis cauza spre examinare Tribunalului Dâmbovița.

12. În cererea sa reconvențională, reclamantul a solicitat obligarea RATC la plata de daune-interese cu o valoare de 37.000 de euro pentru a repara prejudiciul grav cauzat de cererea abuzivă adresată parchetului în vederea internării sale într-un spital de psihiatrie, precum și prin executarea abuzivă a două mandate de aducere emise de parchet, cu nerespectarea dispozițiilor legale și în circumstanțe de natură să aducă atingere onoarei și demnității sale. Acesta susținea că fusese luat cu forța de polițiști, în prezența a zeci de persoane care se aflau, ca și el, în sediul unei instanțe, și transportat împotriva voinței sale, în două rânduri, la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța, unde a fost ținut de fiecare dată timp de cinci ore, ceea ce l-a împiedicat să urmeze tratamentul medical pentru afecțiunile sale cardiace, care se agravasera. În plus, acesta solicita anularea mandatelor de aducere emise cu încălcarea prevederilor legii și a raportului de expertiză psihiatrică redactat de Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța. Pentru a-și susține cererea, reclamantul a furnizat o copie a mandatelor de aducere, precum și articole de presă care puteau dovedi că imaginea acestuia fusese afectată, ca urmare a declarațiilor făcute de Directorul RATC și a modului în care fusese luat cu forța de către agenții de poliție pentru a fi adus la Serviciul de Medicină Legală din Constanța. Acesta a furnizat, de asemenea, declarații ale foștilor colegi de serviciu, care atestau că avusese o conduită adecvată la vechiul său loc de muncă, precum și o decizie a unei asociații de participanți la Revoluția din 1989, prin care acesta era suspendat din funcția de vice-președinte, după ce a fost arestat de polițiști la 29 noiembrie 2001.

13. Tribunalul a solicitat Primăriei Constanța să numească un curator pentru reclamant, astfel cum impunea art. 30 din Decretul nr. 32 din 30 decembrie 1954 pentru punerea în aplicare a Codului Familiei și a Decretului privitor la persoanele fizice și persoanele juridice. La 2 octombrie 2003, primarul a numit-o curator pe doamna L.B., partenera de viață a reclamantului.

14. Au avut loc mai multe ședințe publice în fața tribunalului, care, la cererea reclamantului,

a audiat martorii T., F., P. și V. Tribunalul a dispus efectuarea unei noi expertize psihiatrice de către Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici”, cu scopul de a stabili, pe baza documentelor medicale existente și a unei noi examinări a reclamantului, dacă acesta prezenta sau nu afecțiuni de natură să îi diminueze capacitatea de apreciere a faptelor, a actelor sale și a consecințelor care decurgeau din acestea. Tribunalul a informat reclamantul, care nu se prezentase la ședința publică din 15 aprilie 2004, că trebuia să meargă la Institutul Național de Medicină Legală pentru ca această autoritate să efectueze o nouă expertiză a stării sale de sănătate.

15. La 27 aprilie 2004, reclamantul s-a prezentat la Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici”, unde a fost examinat de către o comisie de expertiză medico-legală. Această comisie a considerat că era necesară internarea reclamantului într-un spital de psihiatrie, pentru a putea fi stabilit un diagnostic.

16. La 27 aprilie 2004, reclamantul a fost internat în spitalul de psihiatrie „Alexandru Obregia”. A rămas acolo până la data de 11 mai 2004, în scopul expertizei care trebuia să fie efectuată de Institut. Conform informațiilor transmise la 8 iunie 2012 de către Institutul Național agentului guvernamental al României, internarea reclamantului a fost voluntară.

17. La 27 octombrie 2004, Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici” a emis raportul său de expertiză. Din acesta rezulta că reclamantul avea capacitatea psihică necesară pentru a aprecia conținutul și consecințele socio-juridice ale propriului comportament și de a lua decizii cu privire la propriile interese în mod complet autonom. Raportul menționa că reclamantul nu avea, în raport cu fostul angajator, RATC, un spirit mai procedural (literalmente: „judiciar”) și mai revendicativ decât era normal, în special având în vedere conflictele pe care le-au avut, și sublinia că reclamantul avea capacitatea de a se apăra, de a motiva și argumenta în mod corect și logic. Concluzia acestui raport era că punerea sub interdicție a reclamantului nu era necesară.

18. La ședința din 2 decembrie 2004, tribunalul a luat act de conținutul raportului întocmit de Institutul Național. Reclamantul a mărit la 50 000 de euro valoarea daunelor-interese solicitate pentru repararea prejudiciului moral care îi fusese cauzat de cererile abuzive ale RATC.

19. Printr-o hotărâre din 22 decembrie 2004, Tribunalul Dâmbovița a respins cererea de punere sub interdicție a reclamantului, pe care a considerat-o neîntemeiată. Tribunalul a admis parțial cererea reconvențională a reclamantului și a obligat RATC să îi plătească acestuia 400 de milioane de lei (și anume echivalentul a circa 10 000 de euro la momentul faptelor) pentru a compensa prejudiciul moral pe care i-l cauzase prin cererea sa abuzivă, care determinase o atingere nejustificată adusă dreptului acestuia la respectarea onoarei și a reputației sale, garantat de art. 8 din Convenție. Tribunalul a reținut că, prin modul în care autoritățile executaseră mandatele de aducere, ridicându-l pe reclamant din locuri publice, în care se aflau persoane care îl cunoșteau, astfel cum atestă declarațiile martorilor T., V. și P., și reținându-l o perioadă de timp relativ lungă pentru a fi supus unei expertize medicale psihiatrice, imaginea socială a reclamantului fusese pătată în mod necorespunzător.

Tribunalul a subliniat că existența mai multor litigii între reclamant și RATC, ca urmare a concedierii sale abuzive, nu putea reprezenta un motiv de punere sub interdicție, atâta vreme cât instanța nu a constatat că reclamantul săvârșise un abuz de drept.

Tribunalul a respins ca nefondată cererea reclamantului de anulare a mandatelor de aducere și a raportului de expertiză psihiatrică, întocmit de Serviciul Județean de Medicină Legală Constanța. Faptul că mandatele în cauză conțineau erori materiale nu reprezenta o cauză de anulare. În ceea ce privește raportul de expertiză, acesta constituia pur și simplu un element de probă, interpretarea și aprecierea acestuia fiind de competența tribunalului.

20. Atât RATC, cât și reclamantul, au introdus apel împotriva acestei hotărâri. RATC a remarcat că nu putea fi considerată responsabilă pentru modul în care fuseseră executate mandatele de aducere de către autorități și că se limitase pur și simplu la sesizarea organelor judiciare, având în vedere numărul mare de litigii inițiate de reclamant împotriva sa. Reclamantul a solicitat o creștere a cuantumului daunelor-interese alocate, ținând seama de atingerea gravă și iremediabilă adusă imaginii sale publice și reputației sale. Reclamantul susținea că, în urma cererii RATC vizând punerea sub interdicție a acestuia, fusese suspendat din funcția de vice-președinte, pe care o ocupa în cadrul asociației participanților la revoluție. A furnizat decizia asociației în cauză,

care preciza că această suspendare era valabilă „până la finalizarea procedurii judiciare privind arestarea reclamantului din 29 noiembrie 2001 de către doi agenți de poliție în uniformă”.

21. Printr-o hotărâre din 11 iulie 2005, Curtea de Apel Ploiești, constituită dintr-un complet de judecată ce includea judecătorii A.I. și M.D., a respins apelurile declarate de cele două părți. Instanța a reținut că valoarea daunelor-interese la a căror plată fusese obligată RATC de către tribunal era proporțională cu importanța valorilor morale lezate prin acțiunile acesteia și consecințele suferite de reclamant pe plan social și profesional. Aceasta a concluzionat că, în perioada care a urmat introducerii cererii de punere sub interdicție a reclamantului de către RATC, în presa locală au apărut o serie de articole cu privire la starea de sănătate mintală a reclamantului, ceea ce afectase imaginea publică a acestuia și îi cauzase o stare de stres care îi agravase afecțiunile cardiace de care suferea.

22. Reclamantul și RATC au formulat recurs. Reclamantul a susținut că, în speță, nu au fost respectate cerințele legii privind emiterea mandatelor de aducere și a solicitat anularea mandatelor în cauză. Reclamantul a subliniat că, în urma cererii RATC vizând punerea sa sub interdicție, a fost etichetat drept „nebuș” și soția sa a cerut divorțul. La rândul său, RATC solicita anularea obligării sale la plata de daune-interese.

23. În fața Curții de Apel Ploiești, competentă să judece recursul introdus de părți în urma modificării normelor privind competența instanțelor prin Legea nr. 219 din 6 iulie 2005 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă, au avut loc două ședințe publice la 13 și 27 octombrie 2005. Completul de judecată al curții de apel a fost compus, la fiecare ședință, din judecătorii E.G., G.V. și M.D.

24. Printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă pronunțată la 27 octombrie 2005, Curtea de Apel Ploiești a admis recursul RATC și a infirmat hotărârile pronunțate de instanțele inferioare în ceea ce privește obligarea acesteia la plata de daune-interese, pe care le-a anulat. În motivarea sa, instanța a reținut, în primul rând, că, pentru a angaja răspunderea civilă delictuală a RATC, instanțele inferioare și reclamantul ar fi trebuit să dovedească reaua-credință a acesteia în demersurile sale vizând punerea sub interdicție a reclamantului. Or, nu a fost

prezentată nicio probă în acest sens. Cererea RATC fusese motivată de o aparentă anormalitate creată de însuși reclamantul, care inițiasse un număr mare de procese împotriva RATC și a diverși membri ai personalului de conducere al acesteia. Reclamantul a introdus plângeri penale împotriva Directorului RATC, pe care ulterior le-a retras, și altele împotriva altor opt angajați, care au avut ca rezultat o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale. Pentru a-și susține cererea, RATC a furnizat documente medicale care atestau că reclamantul fusese internat de mai multe ori în anul 1979 pentru psihoză paranoidă. În aceste circumstanțe, prin introducerea unei cereri de punere sub interdicție a reclamantului, RATC nu acționase cu rea-credință.

Pe de altă parte, curtea de apel a precizat că RATC nu putea fi considerată responsabilă pentru modul în care organele de cercetare executaseră mandatele de aducere împotriva reclamantului, deoarece regia se limitase la sesizarea parchetului cu o cerere de punere sub interdicție. Instanța a remarcat că nu se putea considera nici că RATC era responsabilă pentru celelalte consecințe la care făcea referire reclamantul, în special faptul că soția sa ceruse divorțul, că fusese suspendat din funcția de vice-președinte al asociației participanților la Revoluția din 1989 sau că, de atunci înainte, era etichetat drept nebun, elemente pe care aceasta le-a apreciat ca neavând legătură directă cu obiectul acțiunii pe care trebuia să o soluționeze.

Curtea de apel a apreciat, de asemenea, că respectiva cerere a reclamantului de anulare a mandatelor de aducere era nefondată. În acest sens, instanța a subliniat că, în orice procedură de punere sub interdicție, era obligatorie efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice și că, în cazul în care persoana în cauză nu se prezenta de bunăvoie în fața comisiei de examinare, parchetul avea posibilitatea de a emite mandate de aducere. Instanța a concluzionat că parchetul folosise, în speță, o cale procedurală prevăzută de lege în privința reclamantului, în măsura în care acesta din urmă nu a dat curs invitației parchetului de a se prezenta de bunăvoie la Serviciul Județean de Medicină Legală Constanța.

B. Demersuri pentru constatarea caracterului ilegal al mandatelor de aducere și pentru obținerea de daune-interese

1. Cererile de informații ale reclamantului

25. La 26 ianuarie 2004, reclamantul a

solicitat prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Constanța să îi precizeze data la care fusese invitat de parchet să se prezinte la serviciul județean de medicină legală în vederea unei expertize psihiatrice, invitație în raport de care refuzul său de a-i da curs ar fi justificat emiterea unui mandat de aducere împotriva sa în cadrul procedurii punerii sub interdicție, deschisă la cererea RATC.

26. Printr-o scrisoare din 5 februarie 2004, Inspectoratul Județean de Poliție Constanța i-a răspuns reclamantului că, înainte de 29 noiembrie 2001, dată la care polițiștii au executat mandatul de aducere și l-au condus la Serviciul de Medicină Legală din Constanța, acesta nu făcuse obiectul niciunei invitații la inspectoratul de poliție sau serviciul de medicină legală în cauză.

27. La 31 octombrie 2006, reclamantul i-a solicitat președintelui Tribunalului Constanța o copie a notificărilor prin care parchetul, poliția sau Serviciul de Medicină Legală din Constanța l-au convocat în vederea examinării stării sale de sănătate psihică și cărora refuzase să le dea curs, astfel cum indicase reprezentantul parchetului în cursul procedurii vizând punerea acestuia sub interdicție, fapt reținut în hotărârea definitivă și irevocabilă pronunțată la 27 octombrie 2005 de Curtea de Apel Ploiești.

28. La 10 noiembrie 2006, vice-președintele tribunalului i-a răspuns că, în urma verificărilor efectuate, nu s-a găsit nicio convocare a reclamantului la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța care să fie anterioară datei la care parchetul a emis mandatele de aducere în litigiu, executate de polițiști la 29 noiembrie și 6 decembrie 2001.

2. Procedura judiciară inițiată de reclamant

29. În 2003, reclamantul a solicitat Tribunalului Constanța să anuleze mandatele de aducere în litigiu. Acesta susținea că nu fusese convocat niciodată la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța pentru a se supune, de bunăvoie, unui examen psihiatric, cerință prevăzută totuși de lege ca un act prealabil emiterii mandatelor de aducere. Prin urmare, fusese sechestrat de către polițiști timp de aproape cinci ore și obligat să se supună unui control psihiatric, prin nerespectarea cerințelor dreptului național de către parchet, în fața căruia fostul său angajator depusese o cerere de punere sub interdicție. Acesta solicita repararea prejudiciului moral suferit, susținând că, din cauza acestor abuzuri, boala sa cardiacă se agravase și că fusese suspendat din funcția sa de

vice-președinte al unei asociații. Solicita obligarea RATC și a parchetului la plata de daune-interese pentru repararea prejudiciului moral suferit din cauza abuzurilor acestora.

30. Printr-o hotărâre din 1 septembrie 2004, tribunalul a respins acțiunea reclamantului. Acesta a susținut că mandatele de aducere în cauză fuseseră emise de parchet în cadrul cererii de punere sub interdicție a reclamantului, introdusă de RATC, ținând seama de refuzul reclamantului de a se prezenta de bunăvoie la investigațiile medicale, la cererea organelor de urmărire penală. În plus, acesta a remarcat că, din declarațiile martorilor audiați de tribunal, rezulta că reclamantul nu s-a opus executării mandatelor de către forțele de ordine, care nu au utilizat violența fizică și nici nu au recurs la cătușe sau alte instrumente care făceau parte din armamentul lor.

31. Reclamantul a introdus apel, susținând că afirmația tribunalului conform căreia refuzase să se prezinte de bunăvoie la serviciul medical în vederea efectuării unei expertize era o minciună. Reclamantul a solicitat suspendarea examinării cauzei, pe motiv că o altă procedură vizând punerea acestuia sub interdicție era pendinte pe rolul Tribunalului Dâmbovița. Curtea de Apel Constanța a admis cererea sa. La o dată neprecizată, cauza a fost repusă pe rol, la cererea reclamantului.

32. Printr-o hotărâre din 19 octombrie 2006, Tribunalul Constanța, devenit competent pentru judecarea apelului declarat de reclamant, în urma modificării normelor privind competența instanțelor prin Legea nr. 219 din 6 iulie 2005, a respins apelul acestuia. Tribunalul a reținut că, din elementele de probă depuse la dosar, nu reieșea că polițiștii care executaseră cele două mandate de aducere îi cauzaseră reclamantului un prejudiciu care implica răspunderea civilă delictuală a acestora. În special, reclamantul nu a dovedit că polițiștii în cauză exercitaseră asupra lui violențe fizice sau verbale.

33. Reclamantul a formulat recurs, susținând că instanțele interne aveau obligația să verifice dacă, la data la care au fost emise cele două mandate, au fost respectate cerințele legii și, în special, dacă mandatele de aducere au fost precedate de o convocare la serviciul de medicină legală în vederea unui control al sănătății mintale. Conform reclamantului, concluzia instanței de apel, conform căreia acesta nu suferise niciun prejudiciu, era abuzivă atâta timp cât nu s-a adus nicio dovadă că acesta refuzase să se prezinte de bunăvoie la serviciul

de medicină legală. Prejudiciul reclamantului decurgea din modul în care mandatele în cauză fuseseră executate de către agenții forțelor de ordine în uniformă și înarmați, în locuri publice, în ciuda faptului că era sănătos și avea discernământ. În plus, instanțele au ignorat elementele de probă prezentate de acesta, care atestau faptul că suferise un prejudiciu, în special decizia prin care fusese suspendat din funcția sa de vice-președinte al unei asociații.

34. Prin hotărârea definitivă din 14 martie 2007, Curtea de Apel Constanța a respins recursul reclamantului. Aceasta a considerat că, deși nu s-a adus nicio probă conform căreia mandatele de aducere fuseseră precedate de o convocare la serviciul de medicină legală, nu fusese încălcat dreptul acestuia la libertate și la siguranță, garantat de art. 5 din Convenție. În opinia instanței, deși rezultatul mandatelor în cauză a fost menținerea reclamantului, timp de mai multe ore, la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța, nu era vorba despre o privare de libertate, în sensul art. 5 din Convenție. Curtea de apel a concluzionat că RATC sau autoritățile care au emis ori au executat mandatele de aducere nu au săvârșit nicio faptă ilicită și că, prin urmare, nu era posibil să existe vreo obligație la reparație în favoarea reclamantului.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale relevante din dreptul intern. În acest sens se face referire la art.30-34 din Decretul-lege nr. 32/1954 pentru punerea în aplicare a Codului Familiei și a Decretului privitor la persoanele fizice și persoanele juridice în materie de expertize medico-legale psihiatrice¹; la art. 12, 13, 43-54 din Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, precum și la art. 183, 184, 998 și 999 din Codul de procedură penală aflat în vigoare la acea dată.

¹ Dispozițiile din Decretul nr. 32/1954, au fost abrogate la 1 februarie 2013, data intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă. Conform dispozițiilor noii legi, instanța sesizată cu o plângere de punere sub interdicție poate dispune internarea provizorie a persoanei care face obiectul cererii pentru o perioadă de maxim șase săptămâni, în cazul în care pare necesară observarea îndelungată a stării sale de sănătate, conform opiniei unui medic specialist, și nu se poate face în alt mod. Instanța poate numi un curator în cazul în care consideră că, din cauza bolii sale, persoana vizată de cererea de punere sub interdicție, deși este capabilă, nu este în măsură să își apere interesele în mod corespunzător.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 1 lit. e) din Convenție, reclamantul susține că a făcut obiectul unei detenții ilegale și nejustificate, prima dată la 29 noiembrie 2001 și la 6 decembrie 2001, când, la cererea parchetului, a fost supus unei expertize medicale psihiatrice la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța; și ulterior, în perioada 27 aprilie-11 mai 2004, când a fost internat într-un spital de psihiatrie.

A. Cu privire la admisibilitate

35. Guvernul contestă aplicabilitatea art. 5 § 1 din Convenție în privința intervalului scurt de timp petrecut de reclamant la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța la 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001. Acesta susține că intervalul în cauză a fost, de fiecare dată, de aproximativ o oră și treizeci de minute, reprezentând timpul minim necesar pentru efectuarea unui examen, astfel cum reiese din informațiile comunicate agentului guvernamental al României, la 26 iunie 2012, de către Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța. Acesta apreciază că intervalele de timp în cauză nu erau suficient de lungi pentru ca art. 5 § 1 din Convenție să devină aplicabil. În ceea ce privește perioada 27 aprilie-11 mai 2004, Guvernul subliniază că reclamantul a fost internat cu acordul său, în interesul acestuia, în spitalul de psihiatrie Alexandru Obregia din București. Prin urmare, consideră că nici internarea reclamantului în perioada respectivă nu intră sub incidența domeniului de aplicare a art. 5 § 1.

36. Reclamantul răspunde că primele două privări de libertate ale sale au durat mai multe ore: au început odată cu arestarea sa de către polițiști, dar nu au încetat odată cu încheierea investigațiilor efectuate de laborator, ci abia atunci când a fost eliberat de poliție în centrul orașului în care locuia. Acesta susține că a fost obligat să îi urmeze pe polițiștii care erau îmbrăcați în uniformă și înarmați și care l-au amenințat că vor utiliza câtușe dacă refuza să urce în vehiculul lor. Menționează că a acceptat în cele din urmă să îi urmeze pentru a evita să îi fie puse câtușe în fața numeroșilor trecători care asistau la incident.

37. Curtea reamintește că, pentru a stabili dacă o persoană este „lipsită de libertatea sa” în sensul art. 5, se pleacă de la situația concretă și se ia în considerare un ansamblu de criterii precum tipul, durata, efectele și modalitățile de executare ale măsurii în cauză [*Guzzardi împotriva Italiei*, 6 noiembrie 1980, pct. 92,

seria A. nr. 39 și *Mogoș împotriva României* (decizie), nr. 20420/02, 6 mai 2004]. Fără îndoială, adesea este necesar, în acest scop, să se consacre delimitarea realității dincolo de aparențe și de vocabularul folosit (a se vedea, de exemplu, referitor la art. 5 § 1, *Van Droogenbroeck împotriva Belgiei*, 24 iunie 1982, pct. 38, seria A nr. 50). Curtea va examina dacă, în speță, aceste criterii sunt îndeplinite pentru diversele intervale de timp în care reclamantul pretinde că a suferit o „privare de libertate”.

1. Cu privire la perioada 27 aprilie-11 mai 2004

38. Trebuie să se observe că, în perioada 27 aprilie-11 mai 2004, reclamantul a fost internat în Spitalul Clinic de Psihiatrie „Alexandru Obregia” din București. Curtea reamintește că, în domeniul plasamentului de persoane cu tulburări psihice, noțiunea de „privare de libertate” cuprinde în același timp un aspect obiectiv, adică internarea unei persoane într-un spațiu restrâns pentru o perioadă de timp deloc neglijabilă, și un aspect subiectiv, care implică faptul că persoana în cauză nu și-a dat consimțământul în mod valabil la internare [*Stanev împotriva Bulgariei* (MC), nr. 36760/06, pct. 117].

39. Deși aspectul obiectiv al noțiunii de „privare de libertate” în sensul art. 5 § 1 din Convenție este în mod cert prezent în speță, având în vedere intervalul de timp pe care l-a petrecut reclamantul în spitalul de psihiatrie în cauză, nimic nu indică totuși, în lumina elementelor de care dispune Curtea, că internarea în litigiu ar fi avut loc fără consimțământul reclamantului. În această privință, Curtea subliniază că internarea reclamantului în spitalul de psihiatrie în cauză nu a avut loc în urma unui ordin al instanțelor naționale sesizate cu cererea de punere sub interdicție a reclamantului, ci s-a efectuat la convocarea comisiei de expertiză a Institutului Național „Mina Minovici”. Persoana în cauză nu precizează că ar fi fost obligată să se prezinte la spitalul respectiv sau că ar fi fost adusă de autorități împotriva voinței sale.

40. În orice caz, Curtea subliniază că reclamantul nici nu a contestat această măsură de internare în fața instanțelor naționale competente pentru examinarea cererii de punere sub interdicție și nici nu a inițiat vreo procedură separată, în temeiul dispozițiilor Legii nr. 487/2002 privind sănătatea mintală sau cele din Codul penal, pentru a denunța această internare

și pentru a solicita pedepsirea eventualilor responsabili, precum și repararea prejudiciului suferit eventual (a se vedea, *a contrario*, Cristian Teodorescu, citată anterior). Numeroasele demersuri în justiție ale acestuia s-au limitat la încercarea de a obține constatarea ilegalității mandatelor de aducere care precedaseră prezentările sale forțate la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța din 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001. Toate aceste elemente pledează în favoarea caracterului voluntar al internării sale din perioada 27 aprilie–11 mai 2004. Rezultă că, în această perioadă, reclamantul nu a suferit o „privare de libertate” în sensul art. 5 § 1. Acest capăt de cerere este așadar în mod vădit nefondat și trebuie să fie respins în temeiul art. 35 § 3 lit. (a) și art. 35 § 4 din Convenție.

2. Cu privire la episoadele din 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001

41. În primul rând, Curtea consideră necesar să stabilească perioadele care trebuie luate în considerare în scopul aplicării art. 5 § 1. În această privință, părțile au opinii divergente referitor la timpul petrecut de reclamant sub controlul autorităților în vederea efectuării expertizelor medico-legale la serviciul județean din Constanța. Conform reclamantului, ar fi vorba de intervale de aproximativ cinci ore fiecare, care ar fi început odată cu interpellarea acestuia în locuri publice de către polițiști îmbrăcați în uniforme și înarmați și care s-ar fi încheiat atunci când a fost eliberat de polițiști, în centrul orașului în care locuia, după efectuarea examenelor la serviciul de medicină legală. Conform Guvernului, intervalul de timp care trebuia luat în considerare nu ar fi depășit o oră și treizeci de minute, durată corespunzătoare timpului minim necesar pentru ca serviciul să poată efectua un examen, conform scrisorii furnizate de serviciul în cauză drept răspuns la cererea sa de informare.

42. Curtea reamintește că, în contextul capetelor de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 din Convenție, înainte de a îi atribui Guvernului răspunderea de a furniza un raport detaliat pe ore privind evenimentele petrecute în sediile respective și de a oferi explicații cu privire la timpul petrecut de reclamant acolo, aceasta îi impune reclamantului să prezinte indicii *prima facie* concordante, care să demonstreze că se afla într-adevăr sub controlul autorităților în momentul faptelor. În această situație, Guvernul are obligația de a furniza probe satisfăcătoare și convingătoare în sprijinul versiunii sale asupra

faptelor, fără de care Curtea nu poate trage concluzii cu privire la temeinicia acuzațiilor reclamantului [a se vedea, *Creangă împotriva României* (MC), nr. 29226/03, pct. 88-90, 23 februarie 2012 și, *mutatis mutandis*, *Taniș și alții împotriva Turciei*, nr. 65899/01, pct. 160, CEDO 2005-VIII, și *Youssouпова și Zaourbekov împotriva Rusiei*, nr. 22057/02, pct. 52, 9 octombrie 2008; *Öcalan împotriva Turciei* (MC), nr. 46221/99, pct. 90, CEDO 2005-IV].

43. În speță, nu s-a contestat faptul că reclamantul a fost interpellat de două ori de către polițiști îmbrăcați în uniformă și înarmați, însărcinați cu executarea mandatelor de aducere emise de parchet, care l-au transportat la serviciul de medicină legală, au așteptat încheierea expertizei și, ulterior, l-au însoțit din nou pe reclamant în centrul orașului în care locuia. În aceste condiții, Curtea apreciază că perioada care trebuie luată în considerare în scopul aplicării art. 5 § 1 cuprinde nu numai timpul necesar pentru ca serviciul de medicină legală să realizeze examenele sale, astfel cum susține Guvernul, ci se întinde din momentul arestării reclamantului de către polițiști și până în momentul în care a fost eliberat de aceștia în centrul orașului în care locuia.

44. În ceea ce privește durata propriu-zisă în cursul căreia reclamantul s-a aflat sub controlul polițiștilor, trebuie să se constate că reclamantul prezintă, în sprijinul versiunii sale asupra faptelor, o întreagă serie de elemente, și anume: pe de o parte, numeroase memorii și înscrisuri diverse, prezentate în fața instanțelor naționale, din care reiese, în mod concordant, că acesta a rămas de fiecare dată aproximativ cinci ore sub controlul polițiștilor; pe de altă parte, copii ale deciziilor și hotărârilor pronunțate de aceleași instanțe, care, nu numai că nu au contestat versiunea acestuia asupra faptelor, dar au confirmat că acesta a petrecut de fiecare dată „mai multe ore” în mâinile polițiștilor. În aceste circumstanțe și având în vedere omisiunea Guvernului de a furniza un raport detaliat pe ore cu privire la evenimentele petrecute și de a oferi explicații privind timpul petrecut de reclamant sub controlul autorităților, furnizând probe satisfăcătoare și convingătoare în sprijinul versiunii sale asupra faptelor, Curtea nu poate decât să acorde credit temeiniciei acuzațiilor reclamantului, conform căruia timpul petrecut de el sub controlul polițiștilor a fost, de fiecare dată, de aproximativ cinci ore.

45. Rămâne de stabilit dacă, ținând seama de

tipul, durata, efectele și modalitățile de executare a măsurilor adoptate împotriva reclamantului, persoana interesată a fost „lipsită de libertate” în sensul art. 5. În această privință, Curtea reamintește că, în alte cauze privind internarea psihiatrică sau punerea sub observație a reclamantilor în vederea efectuării unui examen psihiatric, organele Convenției nu au exclus aplicabilitatea art. 5 § 1 doar pe motiv că era vorba de perioade scurte de timp [*B. împotriva Franței*, (dec.), nr. 10179/82, 13 mai 1987; *R.L. și M.-J.D. împotriva Franței* (nr. 44568/98, pct. 123-129, 19 mai 2004)]. Mai general, conform jurisprudenței constante a Curții, art. 5 § 1 se aplică, de asemenea, unei lipsiri de libertate de scurtă durată (*Foka împotriva Turciei*, nr. 28940/95, pct. 75, 24 iunie 2008). Analizând circumstanțele speței, având în vedere în special modul în care a fost arestat reclamantul, la 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001, de polițiști îmbrăcați în uniformă și înarmați, în locuri publice și în prezența a numeroși trecători, și transportat la serviciul de medicină legală în vederea efectuării unui control al stării sale de sănătate psihică, fără nicio altă convocare prealabilă, Curtea apreciază că situația examinată constituie o „privare de libertate” în sensul art. 5 § 1 din Convenție, care, așadar, este aplicabil. În plus, Curtea constată că acest capăt de cerere al reclamantului nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibil.

B. Cu privire la fond

46. Conform afirmațiilor reclamantului, acesta consideră că a fost „sechestrat” de poliție, la ordinul parchetului, timp de aproximativ cinci ore, și forțat să se supună unui control psihiatric, prin încălcarea dreptului intern. În această privință, reclamantul susține că, înainte să fie adus cu forța la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța, la 29 noiembrie 2001 și la 6 decembrie 2001, nu fusese invitat niciodată, de către parchet sau serviciul în cauză, să se supună, de bunăvoie, unui examen psihiatric.

47. Guvernul declară că mandatele de aducere emise de parchet, în temeiul cărora reclamantul a fost condus de polițiști, la 29 noiembrie 2011 și 6 decembrie 2001, la serviciul medico-legal din Constanța, aveau o bază legală în dreptul intern, și anume art. 30 din Decretul nr. 32/1954. Acesta consideră că examinarea reclamantului în serviciul în cauză era indispensabilă în cadrul procedurii punerii sub interdicție, permițând să protejeze totodată

buna desfășurare a justiției și interesul reclamantului însuși, care evita astfel situația de a fi obligat să fie internat într-un spital de psihiatrie.

48. Curtea reamintește că art. 5 § 1 impune în primul rând „legalitatea” detenției în litigiu, inclusiv respectarea căilor legale. În domeniu, Convenția face trimitere, în principal, la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de fond și de procedură, însă impune, de asemenea, conformitatea oricărei privări de libertate cu scopul art. 5: protejarea individului împotriva arbitrarului (*Herczegfalvy împotriva Austriei*, 24 septembrie 1992, pct. 63, seria A nr. 244).

49. În această privință, Curtea reamintește că prima teză a art. 5 § 1 trebuie înțeleasă ca impunând statului obligația pozitivă de a proteja libertatea persoanelor aflate sub jurisdicția sa și că expresiile „prevăzută de lege” și „conform căilor legale” vizează așadar calitatea legii care constituie baza legală a măsurilor privative de libertate care le privesc (*Varbanov* citată anterior, pct. 51). Prin urmare, pentru Curte, este esențial ca dreptul intern să fie previzibil în aplicarea sa și să definească în mod clar sfera competențelor autorităților abilitate să dispună o măsură privativă de libertate sau să o execute (*mutatis mutandis, Zervudacki împotriva Franței*, nr. 73947/01, pct. 43, 27 iulie 2006).

50. Conform Guvernului, parchetul a emis mandatele de aducere în privința reclamantului și a solicitat poliției să le pună în executare în temeiul art. 30 din Decretul nr. 32 din 30 decembrie 1954, în vigoare la momentul faptelor. Curtea subliniază că, în fapt, dispoziția citată anterior autoriza parchetul să efectueze „toate investigațiile necesare” și „să obțină avizul unei comisii de medici specialiști”, fără să delimiteze totuși mai mult sfera acestor competențe. Astfel cum era formulată această dispoziție și astfel cum a fost interpretată de instanțele naționale, fiind izolată de celelalte dispoziții naționale relevante din Codul de procedură penală, competențele parchetului sesizat cu o cerere de punere sub interdicție a unei persoane fizice păreau nelimitate și presupuneau riscul real ca persoana vizată să fie arestată de forțele de ordine și să fie privată de libertatea sa.

51. În această privință, Curtea subliniază că, la data la care a fost arestat de polițiști și condus la serviciul de medicină legală din Constanța, reclamantul nu era sub incidența unei acuzații penale care ar fi justificat, în lumina legislației

naționale, emiterea unui mandat de aducere împotriva sa și punerea în executare a acestuia de către poliție, fără obligația ca acesta să fie precedat de o convocare nefruitoasă (a se vedea *a contrario*, *C.B. împotriva României*) Cu toate acestea, trebuie să se constate că, deși a constat că parchetul sau poliția nu au prezentat nicio altă probă care să ateste că mandatele de aducere fuseseră precedate de o invitație adresată reclamantului de a se prezenta la un control psihiatric, Curtea de Apel Constanța nu a acordat nicio importanță principiului impus la art. 183 C. proc. pen., conform căruia poate face obiectul unui mandat de aducere numai o persoană care, fiind anterior citată să se înfățișeze în instanță, nu s-a prezentat de bunăvoie.

52. În plus, Curtea reamintește că privarea de libertate este o măsură atât de gravă încât nu se justifică decât în cazul în care alte măsuri, mai puțin severe, au fost luate în considerare și considerate insuficiente pentru apărarea interesului personal sau public care impune detenția (a se vedea, *Witold Litwa împotriva Poloniei*, nr. 26629/95, pct. 78, CEDO 2000-III). Circumstanțele cauzei nu par să indice faptul că autoritățile au luat în considerare alte măsuri, mai puțin severe, pentru a-i permite parchetului să obțină avizul unei comisii de medici specializați sau că aceste măsuri ar fi fost insuficiente pentru a atinge scopul vizat. Simplul fapt că reclamantul a introdus plângeri împotriva fostului său angajator, o întreprindere de stat, precum și împotriva directorului acesteia și a altor membri ai personalului de conducere, în urma unei concedieri considerate ilegale de către instanțele interne, nu poate justifica, în opinia Curții, măsuri atât de constrângătoare împotriva acestuia.

53. În opinia Curții, aceste elemente sunt suficiente pentru a concluziona că privarea de libertate a reclamantului nu poate fi considerată „legală” din perspectiva art. 5 § 1 din Convenție. În consecință, această dispoziție a fost încălcată.

✓ Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 5 din Convenție, reclamantul se plânge că nu a avut posibilitatea de a obține o reparație pentru detențiile ilegale suferite.

54. Curtea evidențiază faptul că acest capăt de cerere este legat de cel examinat anterior și, prin urmare, trebuie să fie declarat, de asemenea, admisibil.

55. Reclamantul subliniază că i-au fost

respinse cererile vizând obținerea unei reparații pentru privarea ilegală de libertate a acestuia din 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001.

56. Guvernul susține că reclamantul a avut posibilitatea, pe care a folosit-o, de a solicita o reparație a prejudiciului pretins, în temeiul art. 998 și 999 din fostul Cod civil, care permit angajarea răspunderii autorităților care, prin faptele, neglijența sau imprudența lor, cauzează un prejudiciu altei persoane. În continuare, acesta subliniază că instanțele naționale au respins cererea reclamantului în urma unei proceduri contradictorii și lipsite de arbitrar, pe motiv că autoritățile care au emis sau executat mandatele de aducere nu au avut un comportament ilicit.

57. Curtea reamintește că art. 5 § 5 este respectat atunci când se pot solicita reparații pentru o privare de libertate care a avut loc în condiții contrare alineatelor 1, 2, 3 sau 4 (*Stanev*, citată anterior, pct. 182; *Wassink împotriva Țărilor de Jos*, 27 septembrie 1990, pct. 38, seria A nr. 185-A, și *Houtman și Meeus împotriva Belgiei*, nr. 22945/07, pct. 43, 17 martie 2009). Dreptul la reparație, prevăzut la alineatul 5, presupune așadar că o încălcare a unuia dintre celelalte alineate a fost stabilită de o autoritate națională sau de instituțiile Convenției. În această privință, exercitarea efectivă a dreptului la reparație, garantat de această ultimă dispoziție, trebuie să fie asigurată cu un grad suficient de certitudine [*Ciulla împotriva Italiei*, 22 februarie 1989, pct. 44, seria A nr. 148, *Sakik și alții împotriva Turciei*, 26 noiembrie 1997, pct. 60, Culegere 1997-VII, și *N.C. împotriva Italiei* (MC), nr. 24952/94, pct. 49, CEDO 2002-X].

58. Examinând prezenta speță, Curtea subliniază că, având în vedere constatarea încălcării art. 5 § 1, și art. 5 § 5 din această dispoziție este aplicabil. Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă persoana interesată a dispus, la nivel intern, de un drept la reparație susceptibil de a fi pus în aplicare efectiv.

59. Din dosar reiese că, în niciun moment, autoritățile judiciare române nu au considerat drept ilegale sau contrare art. 5 § 1 din Convenție prezentările forțate ale reclamantului, la 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001, la Serviciul Județean de Medicină Legală din Constanța. Curtea de Apel Constanța, care a examinat în ultimă instanță cererea de anulare a mandatelor de aducere, a considerat, dimpotrivă, că aceste prezentări forțate erau conforme cu dreptul intern, și această teză este

apărată și de Guvern în fața Curții. Prin urmare, Curtea concluzionează că reclamantul nu putea solicita nicio despăgubire în temeiul dispozițiilor Codului civil indicate de Guvern, care nu permiteau angajarea răspunderii civile a autorităților decât în cazul în care li se poate imputa o greșeală – fie și prin neglijență sau imprudență. Pe de altă parte, Curtea evidențiază că Guvernul nu a invocat nicio altă cale judiciară din dreptul român care i-ar permite reclamantului să solicite o reparație.

60. În consecință, a fost încălcat articolul 5 § 5.

VI. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din Convenție, reclamantul se plânge că, în procedura de punere a sa sub interdicție, cauza sa nu a fost judecată de instanțe independente și imparțiale.

61. Reclamantul denunță, în special, faptul că două căi de atac (apelul și recursul) au fost examinate de aceeași instanță, în speță Curtea de Apel Ploiești, în hotărârile acesteia din 11 iulie și 27 octombrie 2005. În plus, acesta subliniază că doamna judecătoreasă M.D., membru al completului de judecată care s-a pronunțat în recurs (la 27 octombrie 2005) făcuse deja parte din completul de judecată care se pronunțase în apel (la 11 iulie 2005) în aceeași cauză.

62. Guvernul susține că reclamantul avea dreptul, dacă dorea să conteste componența completului de judecată care a examinat recursul parchetului, să formuleze o cerere de recuzare a doamnei judecătoreasă M.D. Prin urmare, nu depindea decât de el să facă uz de această posibilitate.

63. Curtea reamintește că, în sensul art. 6 § 1, imparțialitatea unei instanțe trebuie apreciată conform unui demers subiectiv, care constă în încercarea de a stabili convingerea personală a judecătorului în cauză într-o astfel de situație, și conform unui demers obiectiv care trebuie să asigure că aceasta oferă garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privință (*Tierce și alții împotriva San Marino*, nr. 24954/94, 24971/94 și 24972/94, pct. 75, CEDO 2000-IX).

64. Curtea subliniază că situația contestată de reclamant este rezultatul aplicării, în speță, a unei modificări a normelor privind competența instanțelor, introdusă de Legea nr. 219 din 6 iulie 2005, din care rezultă că astfel, competența Curții de Apel Ploiești, inițial competentă în cauză în calitate de instanță de apel, a evoluat ulterior către cea de instanță de recurs. Conform Curții, nu poate fi considerat

un motiv de suspiciune legitimă faptul că două căi de atac au fost judecate, în urma unei modificări a normelor privind competența, de aceeași instanță, dar cu o componență diferită, total sau parțial (a se vedea *mutatis mutandis*, *Ringelsen împotriva Austriei*, 16 iulie 1971, pct. 12, seria A nr. 13, și *Diennet împotriva Franței*, 26 septembrie 1995, pct. 38, seria A nr. 325-A). Or, trebuie să se constate că, în prezenta cauză, doi din cei trei membri ai completului de judecată care s-a pronunțat în recurs nu participaseră în niciun fel la decizia precedentă.

65. Presupunând că reclamantul s-a îndoit de imparțialitatea subiectivă a doamnei judecătoreasă M.D., care, după ce judecat cauza ca membru al completului de judecată care s-a pronunțat în apel, ulterior a făcut parte din completul de judecată în cadrul recursului, ar fi avut posibilitatea de a introduce o cerere de recuzare, ceea ce acesta nu a făcut.

66. Ținând seama de elementele de care dispune, Curtea consideră că temerile persoanei interesate nu pot fi considerate justificate din punct de vedere obiectiv.

67. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

VII. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 13 din Convenție, coroborat cu art. 8, reclamantul se plânge de faptul că nu a beneficiat de o cale de atac efectivă pentru a obține recunoașterea și repararea atingerii grave și iremediabile aduse reputației sale de către autorități și fostul său angajator.

68. Fiind responsabilă cu încadrarea juridică a faptelor cauzei, Curtea consideră că este adecvat să examineze capetele de cerere invocate de reclamant din perspectiva art. 13 din Convenție, coroborat cu art. 8, care impune, de asemenea, ca procesul decizional privind viața privată sau de familie să fie echitabil și să respecte în mod corespunzător interesele protejate de această dispoziție (*Saleck Bardi împotriva Spaniei*, nr. 66167/09, pct. 31, 24 mai 2011).

A. Argumentele părților

69. Reclamantul consideră că nu a avut la dispoziție, în dreptul intern, o acțiune efectivă pentru a obține recunoașterea atingerii aduse reputației sale și repararea prejudiciului moral suferit de acesta după ce a fost arestat de două ori, în locuri publice, de polițiști îmbrăcați în uniformă și înarmați, și din cauza faptului că a făcut obiectul unei proceduri judiciare care s-a desfășurat public timp de peste patru ani.

Subliniază că, din cauza acestei situații, a primit apelativul de „nebun” în anturajul său și soția acestuia a introdus o cerere de divorț, iar Asociația Participanților la Revoluția din 1989 a luat decizia de a-l suspenda din funcția de vice-președinte, pe care o ocupa.

70. Reclamantul subliniază că toate cererile sale de acordare de daune-interese, întemeiate pe art. 998 și 999 din Codul civil în vigoare la momentul faptelor, au fost respinse în lipsa dovedirii temeiniciei acțiunii sale, în ciuda argumentelor și probelor pe care acesta le prezentase totuși în fața instanțelor naționale pentru a demonstra că fusese adusă o atingere gravă și iremediabilă reputației sale, ca urmare a unei simple cereri adresate de fostul său angajator parchetului.

71. În opinia Guvernului, nu li se poate reproșa autorităților naționale că nu au pus la dispoziția reclamantului un sistem eficient pentru a-și invoca drepturile. În această privință, evidențiază că persoana interesată a avut acces în totalitate la justiție pentru a-și apăra drepturile și interesele legitime în temeiul art. 998 și 999 din Codul civil în vigoare la momentul faptelor.

72. Reamintind că, în primul rând, autorităților naționale, în special curților și tribunalelor, le revine obligația de a interpreta și aplica dreptul intern, Guvernul subliniază că instanțele naționale au hotărât pur și simplu că această cerere de acordare a unei reparații pentru prejudiciul moral pretins de persoana în cauză era nefondată. În fapt, instanțele au considerat că, în absența unui comportament ilicit, atât din partea autorităților care au emis sau executat mandatele de aducere, cât și din partea RATC, care a introdus cererea de punere sub interdicție a reclamantului, nu erau îndeplinite condițiile care permiteau angajarea răspunderii civile a părților. Acesta subliniază că instanțele naționale au examinat toate argumentele relevante ale părților și au pronunțat verdictul în urma unei proceduri contradictorii, în cursul căreia reclamantul a avut posibilitatea, de care a făcut uz, de a propune mijloace de probă și de a comenta în scris și oral raportul de expertiză și mărturiile depuse la dosar.

B. Motivarea Curții

1. Cu privire la admisibilitate

73. Curtea reamintește că art. 13 din Convenție este luat în considerare doar în cazul în care reclamantul are o „plângere credibilă” din perspectiva altei dispoziții din Convenție

sau din protocoalele sale (a se vedea, între altele, *Gebremedhin împotriva Franței*, nr. 25389/05, pct. 53, CEDO 2007-II).

74. Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă capătul de cerere a reclamantului, întemeiat pe art. 8, este „justificat”. Aceasta reamintește că un capăt de cerere poate fi considerat justificat atunci când nu este în mod vădit nefondat și necesită o examinare pe fond (*Çelik și İmret împotriva Turciei*, nr. 44093/98, pct. 57, 26 octombrie 2004).

75. În speță, reclamantul pretinde că i s-a încălcat dreptul la respectarea vieții sale private, din cauza imposibilității acestuia de a obține recunoașterea și repararea atingerii aduse reputației sale. Curtea reamintește că dreptul unei persoane la protejarea reputației sale intră sub incidența art. 8, fiind un element al dreptului la respectarea vieții private [*Pfeifer împotriva Austriei*, nr. 12556/03, pct. 35, 15 noiembrie 2007; *Chauvy și alții împotriva Franței*, nr. 64915/01, pct. 70, CEDO 2004-VI; *Abeberry împotriva Franței* (dec.), nr. 58729/00, 21 septembrie 2004, și *Leempoel & S.A. ED. Ciné Revue împotriva Belgiei*, nr. 64772/01, pct. 67, 9 noiembrie 2006]. Având în vedere ansamblul faptelor și argumentelor prezentate de reclamant în fața instanțelor naționale și reiterate în fața sa, Curtea apreciază că partea interesată a formulat un capăt de cerere justificat în temeiul art. 8 din Convenție. Acuzațiile acestuia de încălcare a dreptului său la respectarea vieții sale private, garantat de această dispoziție, impuneau în mod evident o examinare circumstanțială și era necesar ca partea în cauză să le poată apăra în fața instanțelor naționale în conformitate cu cerințele art. 13, care este, așadar, aplicabil.

76. În lumina acestor elemente, Curtea constată că prezentul capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

77. Curtea reafirmă că art. 13 din Convenție garantează existența, în dreptul intern, a unei căi de atac care permite prevalarea de drepturile și libertățile din Convenție, astfel cum sunt consacrate în aceasta. Această dispoziție are așadar drept consecință impunerea unei căi de atac interne care permite instanței naționale competente să judece conținutul oricărui „capăt de cerere justificat” întemeiat pe Convenție și să ofere, după caz, măsurile de reparație

corespunzătoare, chiar dacă statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere cu privire la modul de a se conforma obligațiilor impuse de această dispoziție.

78. Curtea evidențiază că, în toate etapele procedurii în fața instanțelor naționale, reclamantul și-a susținut acuzațiile referitoare la diversele consecințe pe care le-au avut, pentru reputația și viața sa de familie, cererea de punere sub interdicție formulată de fostul său angajator și modul în care autoritățile au dat curs respectivei cereri. Acesta a susținut, în special, că fusese etichetat drept „nebun” de un număr mare de persoane care erau prezente în momentul în care polițiștii în uniformă și înarmați i-au cerut să îi urmeze și care, ulterior, au aflat obiectul procedurii judiciare de punere sub interdicție inițiată împotriva sa, procedura desfășurată public timp de peste patru ani. În plus, persoana în cauză a furnizat în fața instanțelor naționale numeroase înscrisuri prin care urmărea să dovedească faptul că imaginea sa fusese pătată, printre care, în special, articole din presă care descriau maniera în care fusese luat cu forța de polițiști pentru a fi adus la serviciul medico-legal din Constanța, precum și o decizie prin care fusese suspendat din funcția de vice-președinte al unei asociații din cauza procedurii de punere sub interdicție, în curs la acea vreme.

79. Deși aceste mijloace de probă s-au aflat la baza cererii persoanei interesate, care viza recunoașterea și repararea atingerii aduse reputației sale, instanțele naționale care s-au pronunțat în ultimă instanță le-au respins, considerând că nu au valoare probatorie. O abordare atât de formalistă riscă să priveze de eficiență acțiunile interne care sunt, de regulă, accesibile și suficiente pentru a obține recunoașterea și repararea atingerii aduse reputației cuiva, precum o acțiune întemeiată pe art. 998 și 999 din Codul civil în vigoare la momentul faptelor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Danev împotriva Bulgariei*, nr. 9411/05, pct. 34, 2 septembrie 2010, și *Iovtchev împotriva Bulgariei*, nr. 41211/98, pct. 146, 2 februarie 2006).

80. În ceea ce privește comportamentul reproșat de reclamant autorităților naționale, Curtea subliniază că, doar la insistențele reclamantului și în al treilea grad de jurisdicție, Curtea de Apel Constanța a întreprins verificări pentru a stabili dacă mandatele de aducere emise de parchet fuseseră precedate sau nu de o convocare nefructuoasă, astfel cum impunea art.

183 C. proc. pen. Era vorba, totuși, de o chestiune hotărâtoare pentru stabilirea caracterului legal al comportamentului autorităților – și, pe cale de consecință, pentru eventuala angajare a răspunderii lor civile în temeiul art. 998 și 999 din Codul civil în vigoare la momentul faptelor. În plus, chiar și atunci când, în urma controlului întreprins la cererea reclamantului, curtea de apel a admis că reclamantului nu îi fusese adresată în prealabil nicio convocare la serviciul de medicină legală, aceasta nu a luat măsuri în privința acestui lucru, care contravenea totuși cerințelor Codului de procedură penală referitoare la mandatele de aducere. Curtea nu remarcă, în demersurile instanțelor naționale și, în special, în controlul efectuat de Curtea de Apel Constanța, expresia unei examinări atente și riguroase, care se impune din partea autorităților naționale în temeiul art. 13 din Convenție.

81. Având în vedere toate aceste elemente, Curtea apreciază că autoritățile naționale nu au examinat cu eficiența impusă la art. 13 temeinicia capătului de cerere invocat de reclamant în mod justificat în temeiul art. 8.

82. Prin urmare, a fost încălcat art. 13 coroborat cu art. 8 din Convenție.

VIII. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

A. Prejudiciu

83. Reclamantul solicită 160 000 de euro (EUR) pentru prejudiciul material pe care l-ar fi suferit din cauza caducității antecontractului de vânzare-cumpărare a unui teren pe care plănuia să îl cumpere, contând pe despăgubirile pe care trebuia să le obțină din partea fostului său angajator.

Pe de altă parte, acesta solicită 865 355 EUR pentru repararea prejudiciului moral pe care consideră că l-a suferit din cauza atingerii grave și iremediabile aduse reputației sale, reamintind că a fost etichetat drept „nebun” în anturajul său, după ce a fost arestat ilegal de două ori, în locuri publice, de către polițiști îmbrăcați în uniformă și înarmați, și a făcut, în mod public, obiectul unei proceduri judiciare de punere sub interdicție timp de peste patru ani. În plus, acesta precizează că a fost nevoit să petreacă aproape două săptămâni într-un spital de psihiatrie pentru a clarifica diagnosticul stării sale psihice. Adaugă că procedura de punere sub interdicție a determinat-o pe soția acestuia să introducă o cerere de divorț și Asociația Participanților la Revoluția din 1989 să ia decizia de a-l suspenda din funcția de

vice-președinte, pe care o ocupa.

84. Guvernul remarcă faptul că reclamantul nu a demonstrat caracterul real al pierderilor pretinse și nu a furnizat niciun document justificativ în sprijinul cererii formulate pentru a acoperi prejudiciul său material. În ceea ce privește suma solicitată de reclamant pentru prejudiciul său moral, acesta o consideră exorbitantă.

85. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcările constatate și prejudiciul material pretins și respinge această cerere. În schimb, aceasta consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 15 600 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

86. De asemenea, reclamantul solicită 1 200 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața instanțelor interne și în procedura în fața Curții. În plus, acesta solicită rambursarea „tuturor cheltuielilor pe care va trebui să le efectueze pentru a plăti onorariul, transportul și cazarea” avocatului care îl reprezintă în procedura în fața Curții, estimate de acesta la 10 000 de euro.

87. Guvernul solicită Curții să acorde părții reclamante doar suma corespunzătoare cheltuielilor dovedite, necesare și rezonabile, efectuate atât în dreptul intern, cât și în fața Curții.

88. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță, ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului suma de 1 500 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

89. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană,

majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 (referitor la privarea de libertate suferită de reclamant la 29 noiembrie 2001 și 6 decembrie 2001), pe art. 5 § 5 și art. 13, coroborat cu art. 8 din Convenție, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție;

3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 5 din Convenție;

4. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 13 coroborat cu art. 8 din Convenție;

Hotărăște

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i) 15 600 EUR (cincisprezece mii șase sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;

ii) 1 500 EUR (o mie cinci sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamant, pentru cheltuielile de judecată;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale.

6. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

IV. SEMNAL

UNIVERSITATEA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI

În zilele de 23-28 august 2014, s-a desfășurat la Cheia cea de-a XX-a ediție a Universității Internaționale a Drepturilor Omului cu tema „Dezvoltarea unor noi metode și mijloace de promovare și protecție a drepturilor omului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, cu concursul membrilor Academiei Internaționale de Drept Comparat (AIDC), Institutului Internațional de Drept de Expresie și Inspirație Franceze (IDEF), Institutului de Drept European (ELI) și participarea unor reprezentanți ai Senatului, Camerei Deputaților, Consiliului Legislativ, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Ministerului Afacerilor Interne; Ministerului Educației Naționale și ai Agenției Naționale a Funcționarilor Publici.

Această nouă ediție s-a desfășurat în contextul împlinirii a 20 de ani de la consacrarea de către ONU a Anului Internațional al Familiei și a Zilei internaționale a familiei și consacrarea Zilei Familiei Române prin Hotărâre de Guvern la 15 mai 1994, la propunerea Institutului Român pentru Drepturile Omului, propunere susținută și de Patriarhia Română.

Lucrările au fost deschise de către prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, directorul Institutului Român pentru Drepturile Omului, care a remarcat importanța promovării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul ONU, OIF, IDEF, OSCE, Consiliul Europei, UE, și ELI, evidențiind rolul Institutului Român pentru Drepturile Omului în promovarea idealurilor și principiilor ONU.

După sesiunea de deschidere, lucrările s-au desfășurat în sesiuni plenare cu diferite tematici și au fost urmate de dezbateri. În cadrul primei sesiuni tematice dedicată „Promovării și protecției drepturilor omului în sistemul ONU”, moderată de prof. univ. dr. Irina Moroianu

Zlătescu, rapoartele prezentate de prof.univ. dr. Raluca Miga Beșteliu, cercet.șt. Anna Maria Cun Neagoe, cercet.șt. Marius Mocanu și cercet.șt. Claudia Kosina, s-au axat pe evoluțiile recente în domeniul reglementărilor, mecanismelor și instituțiilor ONU pentru promovarea și protecția drepturilor omului, democrației și păcii și rolul Asociațiilor pentru Națiunile Unite în sistemul Consiliului ONU pentru Drepturile Omului. De asemenea s-a evidențiat importanța activității Consiliului ONU pentru Drepturile Omului și Mecanismul de evaluare periodică universală.

Ce-a de-a doua sesiune plenară, moderată de prof. univ. dr. Gheorghe Iancu, având ca temă „Consiliul Europei și procesul de reformă la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului”, și având ca raportori pe dr. Catrinel Brumar, MAE și jud. Bruce Adamson, legal adviser SHRC, s-a axat pe problematica eficientizării activității Curții din prisma protocoalelor 15 și 16 la Convenția europeană a drepturilor omului. Raportorii, în lucrările lor au menționat importanța aderării Uniunii Europene la Convenția europeană a drepturilor omului, progresele realizate precum și provocările viitoare.

„Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene din perspectiva programului 2013-2017 al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA)”, moderată de prof. univ. dr. Gheorghe Bârlea, a fost tema altei sesiuni plenare în care au fost prezentate rapoarte realizate de prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, membru în Consiliul de administrație al FRA, lector univ. Claudiu Ignat și cercet. șt. Mihaela Scarlat. Temele cercetate au avut în vedere aspecte privind drepturile copilului, discriminarea, drepturile persoanelor cu dizabilități, Uniunea Europeană și integrarea populației roma, libertatea de mișcare drept fundamental al cetățenilor europeni, precum și aspecte privind protecția și integrarea migrantilor, acordarea vizelor și azilul.

O secțiune distinctă, moderată de prof. univ. dr. Gheorghe Iancu, a fost rezervată temei

„Sistemul național de promovare și protecție a drepturilor omului”. Raportorii, cercet.șt.dr. Adrian Bulgaru și conf. univ. dr. Constantin Sava, s-au referit în lucrările prezentate la aspecte privind legislația română în domeniul drepturilor omului, legislația europeană și drepturile omului, normele juridice europene și naționale privind drepturile omului.

„Rolul Consiliului Legislativ în procesul de elaborare a legislației”, moderată de prof. univ. dr. Gheorghe Iancu, a fost tema unei sesiuni plenare în care raportorul dr. Cătălin Ciora, a pus accent pe evoluțiile recente în domeniul reglementărilor, mecanismelor și legislației privind drepturile omului.

În sesiunea plenară cu tema „Modelarea politicilor în domeniul justiției în Uniunea Europeană pentru viitor”, având ca moderator pe prof. univ. dr. Monna Lisa Magdo Belu, raportorii lector univ. Claudia Brânzan Ignat, av. Eugenia Crângariu, av. Vlad Oanea, lect.univ. Claudiu Ignat, av. Vlad Iancu, Gabriela Fodor, membru ELI s-au referit la: Drept civil european, Drept penal european, Drept administrativ european și administrațiile naționale, Statul de drept și drepturile omului și Mediarea.

Tema unei alte sesiuni plenare având ca moderator pe prof.univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu s-a referit la „Aspecte teoretice privind drepturile omului în Codul civil și Codul de procedură civilă și jurisprudența instanțelor naționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului”, iar raportorii av. Eugenia Crângariu, lect.univ. Claudiu Ignat, dr. Catrinel Brumar ș. a. au prezentat în lucrările lor reglementări ale noului Cod civil și de procedură civilă, drepturile omului în noul Cod, precum și răspunderea administrativă pentru încălcarea principiului egalității de șanse.

În Sesiunea plenară „Cadrul legal și instituțional al protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități”, moderată de prof.univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, raportorii cercet.șt. Anna Maria Cun Neagoe, av. Eugenia Crângariu, lect.univ. Claudia Brânzan Ignat, av. Florian Zdrăilă, au dezbătut aspecte privind drepturile persoanelor cu dizabilități, necesitatea de a sensibiliza opinia publică asupra problemicii persoanei cu handicap, astfel încât persoana cu handicap să fie privită ca un membru al societății cu drepturi depline, care necesită

măsurile active de protecție socială pentru a fi integrat în societate.

„Aspecte referitoare la dreptul fundamental la ocrotirea sănătății” a constituit tema altei sesiuni plenare din cadrul universității, în care au fost prezentate rapoarte elaborate de Mircea Ciocan, vicepreședinte SANITAS, dr. Laura Grădinariu, asist.univ. dr. Elena Pătrașcu, asist. univ. dr. Ionuț Gârjoabă. În urma dezbaterilor s-au evidențiat aspecte privind problemele din sistemul de sănătate, având ca scop sensibilizarea întregii societăți de a se implica în protejarea și îmbunătățirea sănătății, indiferent de vârstă, precum și rolul important care revine guvernanților pentru asigurarea sănătății și promovarea politicilor de sănătate. S-a trecut în revistă și situația actuală din România în ceea ce privește sănătatea populației și s-a explicat importanța pregătirii asistenților medicali, în cadrul unei echipe multidisciplinare.

O sesiune distinctă a fost dedicată temei „Aspecte teoretice privind drepturile omului în Codul penal și Codul de procedură penală și jurisprudența instanțelor naționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului”, moderată de prof.univ. dr. Gheorghe Iancu, unde raportorii av. Doru Drăgoi, Ioan Zonga, av. lector univ. Marian Petruț Tudorașcu, cercet. șt. Ruxandra Soare au prezentat aspecte privind drepturile omului din perspectiva noilor reglementări și a noului Cod penal, rolul și funcțiile dreptului în formarea modelelor de comportamente sociale, precum și răspunderea administrativă pentru încălcarea principiului egalității de șanse. Au fost prezentate de asemenea aspecte privind monitorizarea punerii în aplicare a hotărârilor CEDO.

„Mijloace contencioase și necontencioase de protecție și promovare a drepturilor omului” a fost tema unei alte sesiuni plenare moderată de prof.univ. dr. Ion Popescu și conf. univ. dr. Constantin Sava și care a avut ca raportori prof.univ. dr. Andrei Popescu, cercet.șt. Elena Marinică, lect.univ. Gheorghe Guțu, cercet.șt. Istvan Gaspar și cercet.șt. Alexandru Jianu.

În secțiunea cu tema „Educația în domeniul drepturilor omului și educația juridică”, (încheierea celui de al doilea Deceniu Mondial al Educației pentru Drepturile Omului 2005-2014), moderată de prof. univ. dr. Gheorghe Bârlea, raportorii prof. univ. dr. Magda Jianu, prof. univ. dr. Mircea Niță, Emil

Marinache, prof. dr. Rodica Șerbănescu, cercet. șt.dr. Adrian Bulgaru, dr. Mădălina Antonescu, Cristina Butescu, Eugenie Lechner, cercet. șt. Mariana Dumitru, cercet. șt. Teodor Lorent, în lucrările lor au prezentat aspecte privind educația pentru drepturile omului ca mijloc de prevenire a intoleranței, dreptul la informare în domeniul sănătății, instruirea specialiștilor din administrația publică în domeniul drepturilor omului.

În ultima sesiune plenară cu tema „Documentarea în domeniul drepturilor omului”, moderată de prof. univ. dr. Magda Jianu, raportorii cercet. șt. Olga Sava, Eugenie Lechner, cercet. șt. Gheorghe Pârvan, cercet.șt. Olivia Florescu, cercet. șt. Carmen Năstase, Petru Emanul Zlătescu și cercet. șt. Daniela Albu ș. a., au subliniat în comunicările lor rolul educației în promovarea și protecția drepturilor

omului, cultivarea respectului pentru valorile comune ca mijloc pentru prevenirea intoleranței fiind pus accent pe sistemul de învățământ din România.

În cadrul manifestărilor a fost organizată și o expoziție de carte cuprinzând o paletă variată de volume recente apărute sub egida IRDO.

Cea de-a XX-a ediție a Universității, la care au participat experți, cercetători, reprezentanți ai unor organizații internaționale, reprezentanți ai unor instituții guvernamentale și neguvernamentale, cadre didactice universitare, magistrați, doctoranzi și masteranzi, s-a încheiat cu evaluarea cursurilor și formularea unor propuneri de elaborare a unor noi metodologii în activitatea de cercetare și formare în domeniul drepturilor omului.

Olivia Florescu

AL XIX-LEA CONGRES AL ACADEMIEI INTERNAȚIONALE DE DREPT COMPARAT

Academia Internațională de Drept Comparat a organizat, la împlinirea a 90 de ani de la înființarea sa, la Viena, cel de-al XIX-lea Congres Internațional de Drept Comparat. Așa cum este cunoscut, primele două congrese au avut loc în 1932 și respectiv în 1937 la Haga, activitatea fiind întreruptă în perioada celui de-al doilea război mondial și mai mulți ani după aceea și a fost reluată în anul 1950 cu un congres care s-a desfășurat la Londra. Următoarele congrese s-au ținut la Paris în 1954, Bruxelles în 1958, la Hamburg în 1962, la Uppsala în 1966, la Pescara în 1970, la Teheran în 1974, la Budapesta în 1978, la Caracas în 1982, la Sydney în 1986, la Montreal în 1990, la Atena în 1994, la Bristol în 1998 și la Washington în 2010.

Congresul de la Viena a fost organizat de Academie în colaborare cu Asociația Interdisciplinară de Drept Internațional Comparat și Privat, cu Universitatea din Viena și Universitatea Pan Europeană din Bratislava, cu Comitetul Național Austriac al Academiei Internaționale de Drept Comparat la Viena, cu Institutul Elvețian de Drept Comparat și sub înalțul patronaj al Președintelui Republicii

Federale a Austriei, dr. Heinz Fischer. Aceasta a fost și prima ediție a Congresului la care a participat Institutul de Drept European, organizație independentă, înființată în 2011, a cărei membră este Institutul Român pentru Drepturile Omului.

Lucrările care s-au desfășurat la Viena și Bratislava au reunit juriști cu o bogată activitate științifică și din toate regiunile geografice ale lumii care au analizat în rapoartele lor evoluția dreptului în diverse sisteme de drept, în contextul actual și tendințele sale. Temele supuse dezbaterii au avut în vedere disciplinele juridice a căror dezvoltare a permis o tratare comparativă. Ele au fost din domeniul dreptului și etnologiei juridice, teoriei generale a dreptului, dreptului comparat, dreptului civil, dreptului internațional privat, procedurii civile, dreptului mediului, dreptului comercial, dreptului proprietății intelectuale, dreptului muncii, dreptului aerian și maritim, dreptului constituțional, dreptului administrativ, dreptului fiscal, dreptului penal, dreptului procesual penal și informaticii juridice.

O parte semnificativă din temele propuse dezbaterii au fost din domeniul drepturilor

omului, subiectele tratate privind migrația și dreptul, influența drepturilor omului și a drepturilor fundamentale în dreptul privat, daunele-interese pentru încălcări de drepturi ale omului, Convenția ONU privind drepturile copilului și transpunerea în dreptul național, drepturile sociale și economice ca drepturi fundamentale, aplicabilitatea normelor religioase în acord cu dreptul statului.

Este interesant de remarcat faptul că la acest Congres au fost tratate și subiecte care au privit „internaționalizarea formării juridice”, „independența unei elite meritorii: guvernul judecătorilor și democrația”, „organizarea profesiei de avocat”, „medierea într-o tratare transfrontalieră și judiciară”.

Remarcăm prezența Institutului Român pentru Drepturile Omului la acest Congres atât prin cercetările și documentările întreprinse de cercetătorii: dr. A. Bulgaru, M. Mocanu, A. Neagoe, membri ai European Law Institute și D. Albu, V. Rendec, O. Florescu, M. Scarlat și prof.univ.dr. I. Moroianu Zlătescu, membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat, care de altfel a fost și coordonatorul acestor activități concretizate atât în rapoartele elaborate în domeniul specific, cât și prin contribuția adusă la tratarea altor teme consacrate drepturilor omului sau cu o conexiune mai mare cu acestea.

Congresul a oferit tuturor participanților posibilitatea de a cunoaște evoluția dreptului în diverse sisteme de drept, în diferite zone ale lumii, precum și direcțiile către care se îndreaptă dreptul generațiilor viitoare.

Congresul a reușit să realizeze, ceea ce și-au dorit, de-a lungul timpului, unii dintre cei mai mari juriști, specialiști în drept comparat, și amintim aici pe Edouard Lambert, H.C. Gutteridge, Leontin Jean Constantinesco, Marc Ancel, René David, René Rodiere, Mario Rotondi, Roland Drago, și anume a constituit oportunitatea de a prezenta evoluția dreptului comparat, a evalua problemele contemporane cu care se confruntă toate sistemele de drept, de a reprezenta în același timp un factor important în relațiile dintre juriștii din întreaga lume. El a demonstrat utilitatea dreptului comparat pentru realizarea reformei în drept și locul lui în formarea noilor generații de juriști, care să ducă mai departe ideea că o societate nu poate evolua decât în condițiile cunoașterii dreptului, ale respectării statului de drept, democrației și drepturilor omului. Totodată, a răspuns rolului pe care îl are Academia în promovarea cercetării în domeniul dreptului comparat.

Petru Emanuel Zlătescu

ABILITĂȚILE CONTEAZĂ

Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății (CIF), elaborat de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), are ca obiectiv realizarea unui limbaj standardizat și unitar, precum și a unui cadru general de descriere a stării de sănătate și a celorlalte stări asociate stării de sănătate. Astfel, CIF oferă o descriere a situațiilor legate de funcționare și dizabilitate și restricțiile acestora, servind drept cadru de organizare a acestor informații. Având în vedere multitudinea domeniilor în care poate fi folosit, CIF reprezintă, în viziunea ONU, un instrument adecvat de implementare a drepturilor omului, așa cum sunt ele stipulate la

nivel internațional și mandatate prin legislațiile naționale¹.

O dată cu ratificarea Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD)² statul român și-a asumat obligația³ de a promova, proteja și asigura exercitarea deplină și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către

¹ OMS, Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății, ed. MarLink, București, 2004, p. 6.

² Legea 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

³ Art. 1 CDPD.

toate persoanele cu dizabilități. În acest sens este necesară o corectă implementare a CDPD, din perspectiva CIF, prin crearea și adaptarea politicilor publice, adoptarea unor măsuri la nivelul administrației publice centrale și locale.

Așa cum este prezentat și în cel mai recent raport al IRDO privind drepturile persoanelor cu dizabilități în România, cadrul legislativ din domeniul dizabilității va trebui dezvoltat pentru a permite persoanelor cu dizabilități să obțină și să-și mențină maximum de autonomie, să-și dezvolte pe deplin potențialul fizic, mintal, social și profesional și să realizeze o deplină integrare și participare în toate aspectele vieții⁴. În acest sens, este necesară organizarea, consolidarea și extinderea serviciilor și programelor de abilitare și reabilitare complexe, în special în domeniul sănătății, încadrării în muncă, educației și serviciilor sociale, astfel încât aceste servicii și programe să înceapă, într-un stadiu cât mai timpuriu posibil, să se bazeze pe evaluarea multidisciplinară a nevoilor și abilităților individuale și să sprijine participarea și integrarea în comunitate și în toate aspectele societății, pe baza liberului consimțământ și să fie disponibile cât mai aproape de comunitatea în care trăiesc, inclusiv în mediul rural⁵.

O mai bună cunoaștere, înțelegere și aplicare a CIF de către specialiștii reprezentat și scopul Conferinței „Abilitatea contează”, organizată de Fundația Motivation România și institutul elvețian de cercetare Swiss Paraplegic Research, la București, în perioada 24-25 septembrie 2014, adresată profesioniștilor din România care lucrează în sfera serviciilor pentru persoane cu dizabilități.

La conferință au participa reprezentanți ai Swiss Paraplegic Research, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Ministerului Sănătății, Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor

Copilului și Adopție, Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă, Institutului Român pentru Drepturile Omului, precum și ai unor organizații neguvernamentale cu activitate în domeniu, specialiști din domeniul dizabilității și reabilitării, precum și persoane cu dizabilități.

În cadrul evenimentului au fost dezbătute o serie de teme precum sistemul de protecție a persoanelor cu dizabilități din România, sistemul de expertiză medicală a capacității de muncă, reabilitarea pentru persoanele cu leziuni medulare și cadrul legislativ din România, implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din perspectiva CIF ș.a.

În acest context, remarcăm și prezentarea raportului Organizației Mondiale a Sănătății *Perspective internaționale asupra leziunii medulare*, studiu ce a urmărit colectarea și sumarizarea informațiilor privind leziunea medulară, în special despre epidemiologia, serviciile intervențiile și politicile relevante, experiențele persoanelor cu leziuni medulare, precum și formularea de recomandări pentru acțiune, care să fie în concordanță cu prevederile CDPD. Tot în cadrul Conferinței a fost distribuit Documentul de Poziție „Promovarea, protejarea și asigurarea exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către persoanele cu leziuni medulare (LM)” elaborat de grupul de experți în cadrul proiectului.

De asemenea, în cadrul conferinței, Fundația Motivation România a prezentat rezultatele cercetării sociologice privind scaunele rulante și serviciile pentru utilizatorii de scaune rulante din România, realizată în perioada 2012 - 2014, în cadrul proiectului „Roțile Schimbării merg mai departe”, finanțat de USAID.

Marius Mocanu

⁴Rights of persons with disabilities in Romania. Recent developments, IRDO, București, 2014, p. 78.

⁵Ibidem.

CONFERINȚA ANUALĂ A INSTITUTULUI DE DREPT EUROPEAN

Institutul de Drept European (ELI), organizație independentă ce are ca scop îmbunătățirea calității legislației, susține dezvoltarea acesteia, contribuind la buna ei aplicare, atât la nivel național cât și la nivel european.

ELI își propune să unească juriști de cel mai înalt nivel din toate ramurile și profesiile juridice, fiind de asemenea, deschis pentru cooperarea cu alte instituții care împărtășesc viziunea sa.

Activitatea ELI este organizată și susținută de corpul său de membri, care, împreună cu personalul Secretariatului, se angajează să perpetueze dezvoltarea Institutului. Participarea la activitățile ELI este încurajată între toți membrii săi.

În perioada 24-25 septembrie 2014 a avut loc la Zagreb Conferința anuală a ELI și Adunarea generală a membrilor acesteia, eveniment co-organizat de Facultatea de Drept a Universității din Zagreb, observator instituțional în cadrul ELI.

Prima parte a Conferinței a fost dedicată proiectelor desfășurate de ELI, fiind prezentate rezultatele cercetărilor realizate în cadrul Institutului.

Astfel, prima temă, *Recuperarea afacerii, în Legea Insolventei* moderată de Bob Wessels, jurist independent, consilier și profesor de drept internațional privind Insolvența la Universitatea din Leiden, și-a propus ca obiectiv, proiectarea unui cadru legal care să permită dezvoltarea în continuare a normelor coerente și funcționale pentru recuperarea de afaceri din Europa, cadru ce va include anumite proceduri legale pentru a permite părților o mai bună negociere a soluțiilor atunci când o afacere se află în dificultate financiară și pentru a stabili procedurile și condițiile în care soluția executorie poate fi impusă creditorilor și altor părți interesate, în ciuda lipsei lor de consimțământ. Domeniul de aplicare al proiectului este larg și ia în considerare cadre nefinanciare care urmează să fie utilizate de către întreprinderi în afara instanței, și într-un context procedural (pre) insolvență.

O altă temă abordată în cadrul Conferinței a fost cea referitoare la regulile privind dreptul de

autor în Uniunea Europeană, dezbaterile fiind moderate de Radim Polčák, Șef al Institutului de Drept și Tehnologie din cadrul Facultății de Drept - Universitatea Masaryk. Dezbaterile au avut în vedere rezultatele proiectului cu aceeași temă, propunându-și, neapărat să dezvolte un document pentru viitoarea legislație europeană, ci să contribuie la actuala dezbateră în cadrul instituțiilor UE, pentru a oferi răspunsuri la unele dintre întrebările generale ridicate de Comisie.

Viitorul proceselor privind drepturile omului în Europa, o altă temă, moderată de Diana Wallis, președinte ELI, a adus în discuție o serie de probleme precum: aplicarea corectă a drepturilor omului în Europa, relația dintre instanțele naționale și supranaționale, rolul instanțelor supranaționale în ordinea juridică europeană. În cadrul dezbaterilor au participat și prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, director al Institutului Român pentru Drepturile Omului și cercet. șt. Marius Mocanu.

Sesiunea dedicată *proiectelor de viitor ale ELI și implicarea sporită a practicienilor*, moderată de Christiane Wendehorst, vicepreședinte ELI, a adus în discuție posibilele metode prin care ELI poate asigura practicienilor angajarea, efectivă și semnificativă, în munca de proiect desfășurată în cadrul Institutului, care dintre problemele juridice presante necesită atenția ELI, și cum poate organizația aborda diverse subiecte și produce rezultate care să fie utile pentru practicieni.

Tema *Prevenirea și soluționarea conflictelor de competență în Dreptul Penal*, moderată de John Vervaele, profesor de Drept Economic European și penal la Utrecht Law School și profesor de drept penal european la Colegiul Europei din Bruges, a avut în vedere elaborarea unui nou cadru legal pentru prevenirea și soluționarea conflictelor de competență în materie penală, în domeniul de libertate, securitate și justiție.

Dezbaterile privind prezentarea proiectului *De la Principii transnaționale la normele europene de procedură civilă*, moderată de John Sorabji, consilier juridic principal la Lord Chief Justice din Anglia și Țara Galilor, au avut în

vedere elaborarea unui model de standarde europene pentru procedura civilă. În faza sa inițială, proiectul s-a concentrat pe măsuri provizorii și de protecție și accesul la informații și probe, urmând ca, în a doua sa fază, să fie examinate alte două subiecte: autoritatea lucrului judecat și obligații ale părților și avocaților. În cadrul acestui proiect vor colabora și certătorii Institutului Român pentru Drepturile Omului dl. Vlad Dan Oanea și dl. Ioan Zonga.

În cea de-a doua parte a lucrărilor Conferinței s-au desfășurat lucrările Adunării generale a

membrilor ELI, prezidate de doamna Diana Wallis, directorul institutului, care a mulțumit acestora pentru excelența muncă în echipă și sprijin.

Vice-președintele Christiane Wendehorst a anunțat că Adunarea Generală și Conferința anuală 2015 vor avea loc în perioada 3-4 septembrie, la Viena, Austria, locul de desfășurare fiind Academia Austriacă de Științe.

Mihaela Scarlat

NOTE, CRONICI, RECENZII

DIN ACTIVITATEA AGENȚIEI PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE (FRA)

Reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale au participat și au luat cuvântul la Conferința internațională „Eliberarea potențialul migranților în Europa: De la izolare la integrare pe mai multe niveluri” organizată de către Agenția pentru schimbul politicilor publice, la Bruxelles, în data de 2 iulie. Evenimentul a adus în dezbatere provocările actuale în domeniul migrației și integrării în Europa, și a reaprins dezbaterile despre necesitatea unei strategii la nivelul Uniunii Europene pentru îmbunătățirea politicilor de integrare în toate statele membre.

În data de 8 iulie la Strasbourg Agenția pentru Drepturi Fundamentale și Consiliul Europei au discutat despre coordonarea activității pe probleme de incluziune și de egalitate a populației roma. În cadrul acestui eveniment reprezentanții FRA s-au întâlnit cu echipa de sprijin a Reprezentantului Special al Secretarului General pentru Problemele Romilor și șeful departamentului pentru Egalitate din cadrul Consiliului Europei.

Directorul FRA a fost invitat de către Președinția italiană a Consiliului Uniunii Europene să ia parte la reuniunea ministerială a Consiliului pentru justiție informală și afaceri interne, care a avut loc în perioada 8-9 iulie, la Milano. Printre subiectele discutate se numără: orientările strategice adoptate recent în spațiul de libertate, securitate și justiție; prioritățile viitoare ale Grupului Operativ Mediteranean

precum și violența împotriva femeilor. FRA a contribuit la aceste discuții din prisma activității sale recente, precum rezultatele sondajului întreprins la nivelul UE privind violența împotriva femeilor. Aceste rezultate au furnizat dovezi puternice pentru necesitatea unor acțiuni suplimentare în domeniu din partea UE și a statelor sale membre. Totodată, Agenția a participat și contribuit în mod activ la discuțiile care au condus la adoptarea orientărilor strategice și a făcut parte din Grupul Operativ Mediteranean, oferind dovezi și sfaturi despre cum să se asigure măsuri de protecție a drepturilor fundamentale.

În cadrul unei întruniri privind protecția drepturilor copilului și rolul societății civile, la Vilnius, pe 10 iulie, Agenția pentru Drepturi Fundamentale și-a prezentat activitatea sa în domeniul drepturilor copilului. Astfel, s-a referit la tendințe și evoluții ale politicii UE în domeniul drepturilor copilului și la cele mai recente publicații ale FRA, printre care și manualul despre sistemele de tutelă pentru copii, victime ale traficului de persoane. Evenimentul a fost organizat de către Institutul Lituanian de Monitorizare a Drepturilor Omului. La dezbateri au participat factori de decizie la nivel național și reprezentanți ai societății civile.

Pe 18 iulie, 2014 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a prezentat, la Bruxelles,

Grupului de lucru pentru gestionarea granițelor, Manualul de drept european privind azilul, frontierele și imigrația. Grupul de lucru este un organism de pregătire al Consiliului care se ocupă cu legislația cu privire la probleme de control la frontieră. Manualul, aflat la a doua ediție, este elaborat în comun de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului și FRA. Volumul analizează legile relevante în domeniul azilului, frontierelor și imigrației din Uniunea Europeană și Consiliul Europei. El este acum disponibil în limba bulgară, croată, engleză, franceză, germană, greacă, maghiară, italiană, română și spaniolă. Traduceri suplimentare vor urma mai târziu în acest an, cu scopul de a face manual accesibil pentru factorii de decizie politică și practicieni din statele membre ale UE.

Directorul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a prezentat pe 15 iulie, la Bruxelles, Raportul anual al FRA - Realizări și provocări în 2013. Raportul a fost prezentat în cadrul Grupului de lucru al Consiliului în domeniul drepturilor fundamentale, drepturilor cetățenilor și liberei circulații a persoanelor. Evenimentul a reprezentat o oportunitate pentru FRA de a vorbi despre modalitățile în care Uniunea Europeană și statele sale membre ar putea include drepturile fundamentale mai ferm în procesul lor politic bazându-se pe concluziile cuprinse în raport. Prezentarea s-a concentrat pe îmbunătățirea atât a accesului la justiție pentru victime ale încălcărilor drepturilor fundamentale cât și a consolidării cadrului instituțional pentru promovarea și respectarea drepturilor fundamentale.

În data de 17 iulie, la Praga, ca urmare a invitației ministrului pentru drepturile omului, șanse egale și legislație din Republica Cehă, Directorul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a prezentat activitatea Agenției și s-au analizat noi modalități de cooperare. Printre subiectele de discuție s-au numărat situația romilor și infracțiunile motivate de ură.

FRA a luat parte la cel de al 9-lea Forum anual pentru guvernarea internetului, reuniune care a avut loc la Istanbul, Turcia, în perioada 2-5 septembrie 2014. Tema din acest an a fost : „Conectarea continentelor pentru îmbunătățirea guvernării internetului de către părțile interesate”. Drepturile omului și internetul au fost principalele teme ale evenimentului.

O întrunire a experților în domeniul drepturilor omului și al drepturilor femeii, a avut loc la Vilnius, în perioada 3-4 septembrie, întrunire la care au participat și reprezentanți FRA. Evenimentul a fost organizat de către Institutul European pentru Egalitate de Gen, iar în discuțiile și dezbaterile care au avut loc s-a analizat stadiul implementării Platformei de Acțiune Beijing în cadrul statelor membre ale UE.

În data de 4 septembrie, la sediul Agenției, a avut loc reuniunea cu tema „Drepturile omului în contextul mediului de afaceri”, eveniment organizat de FRA în cooperare cu Consiliul Austriac pentru Afaceri și Dezvoltare. Temele principale au avut în vedere liniile directoare ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică cu privire la companiile multinaționale, linii directoare care au fost reactualizate pentru a lua în considerare principiile ONU privind mediul de afaceri și drepturile omului. În cadrul evenimentului s-au organizat grupuri de lucru fiind dezbătute aspecte privind acțiunile prin care marile companii promovează drepturile omului, gestionarea diversității și ne discriminarea, dar și angajarea comunității de afaceri în promovarea drepturilor omului.

În perioada 4-5 septembrie 2014, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a participat la seminarul cu tema „Colectarea de date pentru sondaje sociale prin folosirea de modalități multiple”, care a avut loc la Wiesbaden, în Germania. Seminarul a fost organizat de către Biroul Federal de Statistică din Germania, unul dintre centrele de excelență din cadrul Sistemului European de Statistică. Modalitățile multiple se referă la combinarea diferitelor moduri de colectare a informațiilor de la respondenți, în așa fel încât să se poată face față nivelului actual și problematici cu care se confruntă analizele statistice. Aceste dezbateri au contribuit la procesul de pregătire și viitoare lansare a Sondajului FRA privind Drepturile Fundamentale.

DI. Morten Kjareum, directorul Agenției pentru Drepturi Fundamentale, a prezentat Raportul Anual al FRA privind situația drepturilor fundamentale Comitetului Parlamentului European pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne. Prezentarea s-a făcut în contextul unei dezbateri comune la care au

luat parte Comisia Europeană și Consiliul Europei. Evenimentul a reprezentat pentru FRA ocazia de a-și prezenta pentru prima oară activitatea noilor membrii aleși ai Comitetului, ca urmare a alegerilor europarlamentare din mai 2014.

Pe 12 septembrie a avut loc cea de a 26-a reuniune a Comitetului Științific al Agenției pentru Drepturi Fundamentale. În cadrul reuniunii, membrii comitetului științific au discutat o serie de rapoarte ale FRA aflate în curs de pregătire, precum și cooperarea FRA cu societatea civilă în cadrul activității rețelei de cercetare multidisciplinară a Agenției (FRANET).

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a participat la întrunirea înalților funcționari UE-SUA din cadrul justiției și afacerilor interne. Evenimentul a fost găzduit la Roma, de către Președinția italiană a Consiliului UE. S-au discutat următoarele aspecte importante pentru apărarea drepturilor fundamentale: mobilitatea, migrația, frontierele, protecția datelor, drepturile victimelor și violența împotriva femeilor.

În cadrul Adunării generale europene a Institutului Internațional a Ombudsmanului, care a avut loc pe 17 septembrie, la Tallinn - Estonia, Directorul General al FRA a subliniat, în prezentarea sa, rolul instituției ombudsmanului în democrații. În acest discurs, directorul FRA a trecut în revistă principalele probleme privind drepturile omului cu care se confruntă UE, precum și necesitatea elaborării unui cadru pentru protejarea, măsurarea și monitorizarea drepturilor pe teritoriul UE. Acest cadru trebuie să prevadă toate organismele care se ocupă de drepturile omului, inclusiv ombudsmanul și care trebuie să coopereze mai intens pentru protejarea cetățenilor.

Joanna Goodey, Directorul Departamentului Libertate și Justiție al FRA, a discutat concluziile Raportului FRA privind violența împotriva femeii, în cadrul unui eveniment organizat pe 18 septembrie, la Lisabona, Portugalia de către Asociația Portugheză pentru Sprijinul Victimelor. Tot la Lisabona, în 18 septembrie, FRA a susținut o prezentare intitulată „Să facem cunoștință practic cu drepturile victimelor” – conținând date obținute dintr-o vastă cercetare a FRA pe cuprinsul UE. Prezentarea a avut loc în cadrul sesiunii cu tema „Importanța evaluării drepturilor victimelor”,

sesiune a seminarului „Dreptul victimelor abuzurilor, la servicii de calitate”, organizat de către Asociația Portugheză pentru Sprijinul Victimelor. De asemenea, pe 19 septembrie, la Lisabona, directorul departamentului Statistici și Sondaje al FRA, Sami Nevala, a prezentat Parlamentului portughez sondajul FRA privind violența împotriva femeilor.

Tot pe tema violenței împotriva femeilor, a avut loc pe 19 septembrie, la Roma conferința intitulată „La adăpost de frică, la adăpost de violență”, în cadrul căreia a luat cuvântul Directorul FRA, Morten Kjareum. Evenimentul a fost organizat de Consiliul Europei, Ministerul Italian al Afacerilor Externe și Camera Deputaților din Italia.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a prezentat liderilor regionali, în cadrul Reuniunii Regiunilor Europene din 19 septembrie, Bruxelles, un set de instrumente privind respectarea drepturilor fundamentale.

FRA a luat cuvântul în cadrul programului „Suntem toți cetățeni” care s-a desfășurat la Salonic, în data de 22 septembrie. Programul a constat în mai multe evenimente stradale și o conferință de amploare, organizate cu scopul de a consolida societatea civilă și de a acorda o mai mare atenție contribuției ONG-urilor la justiția socială, democrație și dezvoltare durabilă. Conferința a fost organizată de Fundația Bodossaki și Granturile norvegiene. FRA a prezentat munca sa în ansamblu și prioritățile Agenției.

În perioada 23-27 septembrie, s-au desfășurat cursurile Academiei Internaționale de formare a funcționarilor publici, cu privire la gestionarea drepturilor omului în orașe. Academia s-a adresat practicienilor în domeniul drepturilor omului, funcționarilor din cadrul administrației municipale și regionale, politicienilor și ONG-urilor din toate statele membre ale Consiliului Europei. Academia și-a propus să dezbată instrumentele și mecanismele care ar putea facilita implementarea respectării și promovării drepturilor omului la nivel local. Au participat UNESCO, Congresul Consiliului European al Autorităților locale și regionale, Agenția pentru Drepturi Fundamentale, precum și municipalitatea Graz. De asemenea, în contextul Coaliției Orașelor Europene împotriva Rasismului, FRA a prezentat proiectul său pentru incluziunea populației române precum și

setul de instrumente privind respectarea drepturilor fundamentale, pentru a le facilita funcționarilor locali integrarea respectării drepturilor fundamentale în elaborarea de politici, furnizarea de servicii și alte practici administrative. Academia a avut loc la Centrul European de Formare și Cercetare din Graz.

Pe 24 septembrie, la sediul FRA a avut loc pentru prima oară reuniunea platformei tematice dintre FRA, Consiliul European, Equinet (rețeaua europeană a Organismelor pentru Egalitate) și ENNHRI (rețeaua europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului). În cadrul reuniunii s-au discutat aspecte privind drepturile azilanților și migranților. Tema generală a cooperării unei astfel de platforme tematice este îmbunătățirea cooperării și a schimbului de informații între instituții naționale și europene. Stabilirea unei astfel de platforme tematice a fost una dintre activitățile prevăzute în cadrul Conferinței Europene și a organismelor pentru drepturile omului, care a avut loc în octombrie 2013, la Viena. Scopul reuniunii din septembrie a fost discutarea și ajungerea la un acord privind metodele de lucru ale platformei tematice cu privire la azil și migrație și de a iniția un plan de lucru pe aceste subiecte.

FRA a participat în perioada 25- 26 septembrie, la Strasbourg, la cea de a 16-a reuniune a grupului de lucru a Comisiei Consiliului European pentru Eficiență și Justiție (CEPEJ). Unul dintre punctele de discuție a fost și elaborarea unui nou manual privind accesul la justiție în Europa, manual pe care FRA îl pregătește în cooperare cu CEPEJ și cu sprijinul Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pe 29 septembrie, în capacitatea sa de președinte al Rețelei Agențiilor UE, Directorul FRA s-a întâlnit cu Marianne Klingbeil, Secretar General Adjunct al Comisiei Europene pentru a discuta despre o viitoare cooperare între rețeaua Agențiilor UE și Secretariatul General. S-au

discutat teme precum alocarea resurselor și necesitatea unei mai mari implicări a agențiilor în dezbaterile care țin de mandatul acestora.

În cadrul Conferinței la nivel înalt pe tema reactualizării strategiei de securitate internă a UE, care a avut loc la Bruxelles, pe 29 septembrie, Directorul FRA a susținut un discurs în care s-a referit la modalități de integrare a drepturilor fundamentale în politicile de securitate, cu precădere la protecția datelor, supraveghere și radicalizare. Pe 20 iunie, 2014, Comisia Europeană a publicat al treilea raport final privind Strategia Securității Interne în UE, 2010-2014. În Raport se menționează că drepturile fundamentale trebuie să fie parte integrală din politicile de securitate internă și că acestea consolidează securitatea internă apărând și îmbunătățind încrederea în rândul cetățenilor, precum și încrederea între cetățeni și instituțiile guvernamentale. FRA și-a exprimat dorința de a contribui la noua strategie 2015-2020, în special la strategiile privind securitatea internă și aspecte infracționale. Conferința la nivel înalt a fost organizată de către Comisia Europeană în cooperare cu Președinția italiană a Consiliului UE și și-a propus realizarea unui forum consultativ cu privire la securitatea internă pentru a facilita dialogul multidiscplinar între instituțiile UE, agenții, statele membre, reprezentanți ai societății civile, oameni de știință și sectorul privat.

Ca urmare a Conferinței la nivel înalt din 29 septembrie, pe 30 septembrie au avut loc dezbateri privind strategia UE de securitatea internă la Comitetul Consiliului pentru Cooperare Operațională privind Securitatea Internă. În timpul reuniunii, Directorul FRA a adus în discuție necesitatea protejării drepturilor fundamentale în procesul elaborării politicilor de securitate internă.

Gheorghe Pârvan

PARTICIPAREA LA EDUCAȚIE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR SUPERIOR - O PROVOCARE PENTRU POLITICILE CURENTE ÎN ROMÂNIA - UNICEF

În luna septembrie UNICEF a lansat studiul *învățământul secundar superior -O provocare privind Participarea la educație în pentru politicile curente în România*, realizat de

UNICEF România în colabore cu Institutul Național de Statistică și cu Ministerul Educației Naționale. Studiul se concentrează, în principal, pe situația copiilor aflați într-un risc major de excluziune, reprezentând o continuare și o completare a studiului „*Toți copiii la școală până în 2015. Inițiativa globală privind copiii în afara sistemului de educație. Studiu național - România. Analiza situației copiilor aflați în afara sistemului de educație din România*”, elaborat de UNICEF și Institutul de Științe ale Educației (ISE) alături de Ministerul Educației Naționale – Direcția de Învățământ Preuniversitar și Învățare pe Tot Parcursul Vieții, Institutul Național de Statistică și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție.¹

Dacă studiul din 2012 s-a focalizat pe participarea la educație a copiilor de vârsta nivelului primar și gimnazial de educație (7-14 ani), în studiul de față se urmărește situația copiilor de vârsta învățământului secundar superior de educație (15-18 ani), pentru a obține un tablou cât mai complet cu privire la acest fenomen, acoperind astfel în întregime învățământul primar și secundar.

Pornind de la faptul că România se află pe primul loc în Europa la capitolul părăsire timpurie a școlii, studiul și-a propus să evalueze amploarea fenomenului de neparticipare școlară a copiilor/tinerilor de vârsta învățământului secundar superior și să identifice barierele și provocările în legătură cu participarea la educația de nivel secundar superior.

Cu ajutorul datelor de cercetare ale raportului, din perioada 2011-2012, s-a conturat un profil mai detaliat al copiilor de vârsta învățământului secundar superior care se află în afara sistemului de educație sau în risc major de a ajunge în această situație, o etapă importantă în procesul complex de identificare și eliminare a multiplelor forme de excludere cu care se confruntă acești copii prin politici educaționale și intervenții mai eficiente și focalizate.

În categoria copiilor/tinerilor din afara sistemului de educație au fost incluși cei care au urmat școala în trecut, dar au abandonat, precum și copiii care nu au frecventat niciodată școala.

Pe baza metodologiei folosite s-a putut stabili

¹ În cadrul inițiativei globale derulate de UNICEF în parteneriat cu Institutul de Statistica al UNESCO privind copiii în afara sistemului de educație (Out Of School Children - OOSC)

că 19% din populația de 15-18 ani reprezintă copii care nu erau cuprinși în sistemul de învățământ, proporție ce rămâne constantă la nivelul celor doi ani asupra cărora s-a focalizat analiza.

Segmentul de populație de vârstă corespunzătoare învățământului secundar superior care prezintă riscul cel mai ridicat privind participarea la educație este reprezentat de copiii din mediul rural. Astfel, rata abandonului școlar este cu aproximativ 30% mai mare în cazul acestora față de cei din urban iar ratele repetenției, pentru clasele IX - XII, erau cu peste 40% mai mari în cazul populației elevilor din mediul rural, comparativ cu cei din urban.

Rata abandonului a evidențiat și prezența unor inegalități de gen. Diferențele constatate între fete și băieți, de aproximativ 1 punct procentual plasează fetele în poziție de avantaj.

Analizând rata abandonului în funcție de cele două criterii, mediu de rezidență și gen, rezultă faptul că riscul cel mai înalt de excluziune prin abandon este asociat băieților din mediul rural (6%), comparativ cu 4,7% pentru băieții din urban.

Cea mai mare proporție a populației din afara sistemului de educație o reprezintă cea în vârstă de 16 ani (aproape 85%), iar aproximativ 81% finalizaseră cel mult nivelul gimnazial, ceea ce arată faptul că o proporție importantă din populația de 15 - 18 ani necuprinsă în sistemul de învățământ a fost supusă riscului excluziunii de la educație înainte sau cel mult la absolvirea gimnaziului.

De asemenea, studiul reflectă situația defavorizată, sub aspectul educației, a copiilor de etnie romă, fapt evidențiat de proporția de aproape 20% a acestora din segmentul populației de 15 - 18 ani din afara sistemului de învățământ.

Studiul face o serie de recomandări, pornind de la faptul că România și-a asumat o țintă ambițioasă de reducere a fenomenului de părăsire timpurie a sistemului de educație la 11,3% până în anul 2020 (de la 17,4%, valoarea acestui indicator în 2012). Astfel, se recomandă continuarea măsurilor în această arie și dezvoltarea de intervenții susținute la nivelurile inferioare de învățământ (ante și preșcolar, primar, gimnazial).

De asemenea, o serie de politici și măsuri de

intervenție focalizată trebuie să se afle printre prioritățile Ministerului Educației, având în vedere dimensiunea îngrijorătoare a fenomenului de excludere din sistemul de educație, prin neșcolarizare sau abandon școlar. Susținerea unor politici educaționale coerente și a unor programe la nivel național pentru prevenirea abandonului școlar în învățământul primar, gimnazial și secundar superior, dublate de măsuri de susținere de continuare a studiilor după clasa a VIII – a, în cazul copiilor cu oportunități reduse, pot conduce în mod direct la diminuarea fenomenului de părăsire timpurie a sistemului de educație.

În condițiile în care participarea la învățământul secundar superior prezintă, în continuare, disparități importante pe medii de rezidență, în defavoarea mediului rural, este nevoie de noi programe de sprijin pentru segmentul de tineri din această zonă, atât de prevenire, cât și de intervenție pentru reîntoarcerea la școală. Aceste măsuri pot viza, cu prioritate, anumite regiuni de dezvoltare, unde rata netă ajustată de cuprindere școlară înregistrează cele mai scăzute valori (N - E, S, S - V).

Măsurile privind creșterea calității trebuie, de

asemenea, să vizeze în mod sistematic atât unitățile de învățământ de nivel secundar superior din mediul rural (ținând cont, de exemplu, de faptul că rata repetenției este mult mai mare în cazul populației elevilor din mediul rural, comparativ cu cea din urban), cât și toate unitățile care școlarizează un număr ridicat de copii aflați în situație de risc: copii care provin din familii foarte sărace, copii de etnie romă, copii cu dizabilități.

Măsurile de intervenție trebuie să țină cont și de faptul că riscul cel mai ridicat de excludere prin abandon este asociat băieților din mediul rural, această categorie fiind, în prezent într-o măsură redusă țintită în mod focalizat de politicile educaționale.

Studiul atrage atenția asupra faptului că sistemul de educație trebuie să clarifice rolul și statutul învățământului profesional și tehnic (oferit în cadrul programelor de studii ale școlilor profesionale și ale liceelor tehnologice) și să promoveze mecanisme și instrumente mai clare de adaptare a rețelei și ofertei școlare la realitățile pieței muncii și de implicare a angajatorilor.

Adrian Bulgaru

RAPORTUL DEZVOLTĂRII UMANE 2013 - PROGRAMUL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE

Raportul Dezvoltării Umane 2013 este cel mai recent din seria celor publicate de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare - rodul muncii unor experți și analiști independenți, încă din 1990. Acest raport conține analize independente pe teme majore privind dezvoltarea, curente și politici mondiale, statistici, hărți interactive, indicatori ai dezvoltării umane, precum și explicații privind metodologiile și sursele utilizate în această amplă analiză globală. Sub titlul Ascensiunea Sudului – Progresul umanității într-o lume diversă, Raportul susține că transformarea uluitoare a unui mare număr de țări în curs de dezvoltare în economii dinamice și majore, cu o influență politică crescândă, are un impact tot mai puternic asupra progresului dezvoltării umane.

Mai întâi trebuie precizat în legătură cu titlul

Raportului că împărțirea Nord-Sud este considerată una socio-economică și politică (nicidecum geografică). Conform acestei împărțiri, nordul cuprinde America de nord, Europa occidentală și porțiuni dezvoltate din Asia de est. Se consideră că din „Sud” fac parte Africa, America Latină, țările în curs de dezvoltare din Asia, inclusiv Orientul Mijlociu. „Nordul” este definit ca o regiune mai bogată și mai dezvoltată în timp ce „Sudul” cuprinde țări mai puțin dezvoltate. Sunt mulți factori care diferențiază cele două zone globale conform acestei diviziuni teoretice. Nordul dispune pentru 95% din populația sa de resurse de hrană, de locuințe și de un sistem educațional funcțional, în timp ce în Sud doar 5% din populație beneficiază de acestea. Această „lume a doua” a Sudului nu beneficiază de tehnologii, nu are stabilitate politică iar economiile țărilor

sunt dezarticulate. În termeni economici Nordul cuprinde un sfert din populația lumii și controlează 4/5 din veniturile câștigate oriunde în lume, 90% din industriile producătoare sunt localizate în Nord și se află în proprietatea Nordului. În schimb Sudul, cu trei sferturi din populația lumii are acces la 1/5 din venitul mondial. Pe măsură ce țările se dezvoltă din punct de vedere economic, ele pot face parte din „Nord”, indiferent de poziția lor geografică, în timp ce oricare țară care nu se califică drept dezvoltată este condamnată să facă parte din „Sud”.

Numai că statistici recente vin să răstoarne spectaculos teoria de mai sus. Raportul Dezvoltării Umane 2013 își propune o analiză amplă și interactivă a acestui fenomen al ascensiunii Sudului.

Raportul menționează că în ultimele zeci de ani toate țările și-au accelerat dezvoltarea în domeniul sănătății, al speranței de viață, al educației, și al gestionării resurselor și veniturilor necesare unui trai decent, toate acestea fiind componente luate în considerare la măsurarea indicatorului dezvoltării, umane. Astfel că, așa cum se arată în Raport, nicio țară nu a înregistrat în 2012 un index al dezvoltării umane mai mic decât în 2000, existând un progres rapid în țările cu un indice scăzut al dezvoltării umane, deși progresul a fost inegal de la o regiune la alta.

Lumea este în schimbare și conform Raportului, asistăm la povestea a două lumi diferite. Pe de o parte avem de a face cu ascendența Sudului - țări precum China și India au înregistrat un progres vizibil, cu foarte mari perspective de reducere a sărăciei. Pe de altă parte, Nordul se află în criză – absența creșterii economice și politicile de austeritate creând dificultăți pentru milioane de oameni aflați în șomaj, sau pentru cei lipsiți de orice beneficii.

Deși se concentrează pe ascensiunea Sudului și implicațiile acesteia asupra dezvoltării umane, Raportul vorbește și despre o lume în schimbare. Sudul are nevoie de Nord și viceversa. Lumea devine tot mai interconectată. Țările în curs de dezvoltare au jucat un rol foarte important în comerțul internațional, deoarece între 1980 și 2010 a crescut cifra contribuției lor în acest domeniu de la 25% la 47%. În Raport se apreciază că până în 2020 producția economică a Braziliei, Chinei și Indiei

o va depăși pe cea a Canadei, Franței, Germaniei, Italiei, Marii Britanii și Statelor Unite la un loc. Tocmai de aceea, mesajul de bază al Raportului din acest an este că o creștere economică nu înseamnă în mod automat și un progres al dezvoltării umane. Este nevoie de politici pentru categoriile defavorizate și pentru eradicarea sărăciei, iar aceste politici trebuie să fie axate pe educație, sănătate și nutriție, precum și pe consolidarea capacității de creare de locuri de muncă.

Raportul menționează că pe măsură ce provocările și problemele globale devin tot mai numeroase și mai complexe, este necesară coordonarea unor acțiuni concertate privind eradicarea sărăciei, gestionarea schimbărilor climatice, consolidarea păcii și a securității pe glob.

Conexiunea și comunicarea dintre țări au crescut datorită comerțului, migrației și a tehnologiilor de informare și comunicare. Este astfel evident că deciziile politice dintr-o anumită regiune a lumii pot avea un impact puternic și în alte țări.

Dar așa cum concluzionează Raportul prin „ascensiunea sudului” se înțelege expansiunea dramatică a capacității individuale și progresul dezvoltării durabile în țări care conțin populația majoritară a globului. Când zeci de țări și miliarde de oameni urcă pe scara dezvoltării așa cum se întâmplă în momentul de față, apar și noi oportunități pentru țările mai puțin dezvoltate. Transformarea Sudului necesită schimbarea regulilor, ceea ce înseamnă că guvernele și organizațiile internaționale se vor confrunta cu probleme legate de egalitatea oportunităților, angajarea civică în guvernare, explozia demografică și conservarea mediului, acestea fiind doar câteva dintre ele.

Apariția tot mai rapidă a persoanelor educate în țările din sud necesită de asemenea crearea urgentă de locuri de muncă la scară masivă. Conform Raportului, sudul poate acum influența vechile modele de cooperare în domeniul dezvoltării dar și exercita noi presiuni privind competitivitatea în domeniul cooperării bilaterale. Cu alte cuvinte vor exista noi parteneri pentru dezvoltare.

Până în prezent s-a comparat în mod tipic indicatorul dezvoltării umane între țările din Nord și cele din Sud, astfel că din această perspectivă, la ora actuală lumea începe să

devină mai puțin inegală.

În Raport se precizează că noile puteri ale lumii în curs de dezvoltare nu sunt numai China, care a depășit Japonia, scăpând de sărăcie în acest proces, sute de milioane de oameni, sau India care își construiește viitorul prin creativitate antreprenorială, sau Brazilia, unde a crescut nivelul de trai prin programe antisărăcie, ci la ascensiunea sudului au contribuit și țări precum Indonezia, Mexic, Africa de Sud, Thailanda, Turcia. Dar s-au înregistrat progrese substanțiale și în economiile de mai mică anvergură ale unor țări precum Bangladesh, Căile, Gana, Mauritian, Roanda și Tunisia.

Raportul analizează cauzele și consecințele acestei continue ascensiuni și identifică posibile politici inspirate din noua realitate, prin care s-ar putea promova progresul în lume în următorii zeci de ani.

Căile de dezvoltare urmate de Brazilia, China, India dar și progresul înregistrat în Bangladesh, Mauritania și Turcia, determină schimbarea noțiunii de politici corecte. Cheia succesului este diversitatea căilor și modalităților de dezvoltare alese de fiecare țară în parte. Aceste țări au demonstrat cum politicile pragmatice și interesul acordat dezvoltării umane pot cataliza oportunitățile latente ale unor economii ce poate deveni înfloritoare, oportunități care sunt facilitate deopotrivă și de fenomenul globalizării.

În timp ce se înregistra o stagnare în creșterea economiilor dezvoltate, în perioada crizei financiare din 2008-2009, economiile țărilor în curs de dezvoltare erau în plin avânt. Ascensiunea sudului a avut loc cu o viteză și la o scară fără precedent. Niciodată în istorie nu s-au mai schimbat condițiile de viață și nu au mai apărut noi oportunități, atât de rapid și de dramatic. Marii Britanii (care este locul de unde a pornit revoluția industrială) i-au trebuit 150 de ani pentru a-și putea dubla producția pe cap de locuitor, iar Statele Unite, unde industrializarea a avut loc ceva mai târziu a avut nevoie de 50 de ani pentru aceasta. Raportul precizează că ambele țări aveau o populație sub 10 milioane de locuitori atunci când a începea procesul de industrializare. Prin contrast, acest proces a început în China și India cu câte 1 miliard de oameni în fiecare dintre acestea și în 20 de ani s-a dublat producția pe cap de locuitor. Tocmai de aceea prin ascensiunea sudului trebuie să

înțelegem și expansiunea dramatică a capacității individuale și dezvoltarea umană durabilă în astfel de țări care sunt patriile mării majorități a populației lumii.

Ne confruntăm cu o nouă eră, dar cum va putea sudul să își continue ascensiunea? Raportul prezintă patru concluzii de bază privind prioritățile pentru anii care vor urma:

Creșterea puterii economice în sud trebuie corelată cu o deplină angajare pentru dezvoltarea umană. Investițiile în dezvoltarea umană se justifică nu numai din perspective morale dar și pentru că sănătatea, educația și bunăstarea reprezintă cheia succesului în economia mondială care este atât de dinamică și de competitivă. Bunele politici înseamnă concentrarea pe consolidarea capacităților sociale, nu numai a celor individuale, deoarece indivizii acționează în cadrul unor instituții care fie le pot limita, fie le pot dezvolta potențialul. Sunt necesare politici de schimbare a normelor sociale, eliminarea discriminării femeilor, stoparea căsătoriei fetelor minore sau a condiționării căsătoriilor de o anumită zestre, acestea fiind doar câteva exemple de posibile redresări în politicile sociale.

Țările mai puțin dezvoltate pot învăța de la economiile emergente ale sudului. În primul rând comerțul sud-sud și fluxurile de investiții pot favoriza piețele străine creând noi condiții de dezvoltare. Investițiile pot contribui la dezvoltarea unor țări mai sărace.

Noi instituții pot facilita integrarea regională. Apariția unor noi instituții care să promoveze comerțul și investițiile, precum și crearea unor noi parteneriate pot ajuta țările să facă schimb de cunoștințe și de tehnologii. Un pas înainte ar putea fi stabilirea unei Comisii a Sudului care să aducă o viziune nouă cu privire la felul în care diversitatea sudului ar putea constitui o forță pentru solidaritate.

O mai mare reprezentativitate din partea sudului și a societății civile pot accelera progresul în privința unor schimbări majore. Ascensiunea sudului înseamnă și o prezență crescândă pe scena internațională. Astfel apare oportunitatea de a construi instituții democratice care să răspundă acestor cerințe. Noi principii directe vor fi necesare în cadrul organizațiilor internaționale, pentru a include experiența nouă a sudului. Apariția grupului G20 este un pas în acest sens, dar țările sudului

au nevoie la rândul lor de o reprezentare mai echitabilă în sistemul Bretton Woods al instituțiilor financiare internaționale, în cel al Națiunilor Unite, precum și în alte organizații internaționale. Trăim într-un sistem al discursului public care se poate propaga cu o rapiditate uluitoare pe rețelele de socializare, ceea ce conduce la amplificarea puterii societății civile care continuă să ceară guvernelor apărarea și promovarea drepturilor omului.

Ascensiunea sudului înseamnă noi oportunități pentru generarea unei oferte mai mari de mărfuri. O lume a dezvoltării durabile înseamnă și o mai mare aprovizionare cu bunuri de consum. În acest sens este necesară o mai bună cooperare internațională pe tema problemelor globale, precum și angajarea guvernelor prin intermediul unor instituții adecvate.

Încercând să vină în sprijinul factorilor de decizie, Raportul descrie și analizează felul în care se schimbă dinamica puterii, a

reprezentativității și a bogăției în lume și identifică noi politici, și necesitatea creării unor instituții noi care să poată răspunde cerințelor viitoare și să promoveze dezvoltarea umană în mod echitabil, mai cu seamă prin promovarea integrării sociale. Sunt necesare reforme și inovații globale la nivel instituțional pentru protejarea furnizării și circulația bunuri de consum în lume, iar la nivel național statele trebuie să apere justiția socială. Sigur că în fiecare țară există condiții specifice și aspectul diversității nu trebuie sub nicio formă ignorat, dar există niște principii fundamentale pe care toate guvernele trebuie să le ia în considerare, și anume: coeziunea socială, angajamentele pe care un stat trebuie să și le asume privind educația, sănătatea, protecția socială, libertatea comerțului. Numai respectând aceste principii se poate obține cu adevărat o dezvoltare umană echitabilă.

Daniela Albu

DREPTURI EGALE ȘI MEDIU ACCESIBIL, IRDO, 2014, 472 PAGINI

Recent, Institutul Român pentru Drepturile Omului a publicat volumul *Drepturi egale și mediu accesibil*, care face parte dintr-un amplu proiect al Institutului ce cuprinde și alte cercetări în domeniul respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Volumul de față își propune să surprindă interesul acordat în ultimele decenii de Organizația Națiunilor Unite pentru susținerea eforturilor persoanelor cu dizabilități care au devenit din ce în ce mai active în afirmarea puterii și încrederii în propriile abilități de a duce o viață independentă.

Autorii evidențiază preocupările Națiunilor Unite privind schimbarea de paradigmă în abordarea dizabilității, care a debutat în anii 1970, conceptul de drepturile omului pentru persoanele cu dizabilități fiind din ce în ce mai mult utilizat la nivel internațional. Astfel, două declarații privind persoanele cu dizabilități au fost adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite: *Declarația privind Drepturile Persoanelor cu Întârziere Mentală (1971)* și *Declarația privind drepturile persoanelor cu*

dizabilități (1975). În esență, cele două documente au deschis calea pentru viitoarele seturi complete de principii, care ar contribui în cele din urmă la integrarea persoanelor cu dizabilități în societate

Sunt evidențiate astfel, *Programul Mondial de Acțiune pentru Persoanele cu Dizabilități (1982)* și *Anul Internațional al Persoanelor cu Dizabilități (1981)* care, împreună au lansat *Decada Națiunilor Unite pentru Persoanele cu Dizabilități (1983-1992)*, ce a avut rolul de a încerca să definească dizabilitatea ca relație dintre persoanele cu dizabilități și mediul lor, imperativul de a elimina barierele sociale care împiedică participarea deplină de către persoanele cu dizabilități devenind din ce în ce mai recunoscut.

Ultimul deceniu al secolului XX este marcat de apariția *Regulilor Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Dizabilități (1993)*, document elaborat ca urmare a experienței acumulate pe parcursul Decadei Națiunilor Unite pentru Persoanele cu Dizabilități. Regulile au pregătit terenul pentru o

abordare a dizabilității prin prisma drepturilor și au permis o schimbare importantă de poziție, de la protecție socială la drepturi acordate persoanelor cu dizabilități în context global.

Autorii surprind, de asemenea, eforturile Națiunilor Unite, din prima decadă a mileniului III, dedicate preocupărilor pentru elaborarea unei convenții internaționale, globală și integrală, privind promovarea și protejarea drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități - Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (2006) care marchează începutul unei noi etape în eforturile „de a promova, proteja și asigura exercitarea deplină și egală a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități, și de a promova respectul pentru demnitatea lor intrinsecă”. Documentul reprezintă o schimbare profundă în abordările existente cu privire la dizabilitate: accentul nu mai este pus pe „imperfecțiunea” percepută a persoanei, ci, dimpotrivă, vede

dizabilitatea ca o „patologie a societății”, care este rezultatul eșecului societăților de a fi incluzive și de a se adapta diferențelor individuale. Convenția aplică drepturile omului dizabilității, făcând astfel ca drepturile generale ale omului să fie specifice persoanelor cu dizabilități.

De asemenea, volumul prezintă o serie de cazuri din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, privind persoanele cu dizabilități, cauze la care statul român este parte, care au atras atenția autorilor mai ales datorită diversității articolelor în a căror sferă de aplicare se înscriu.

Lucrarea de față reprezintă o colecție de Instrumente privind drepturile persoanelor cu dizabilități și jurisprudență în materie. ce poate contribui la documentarea autorităților în vederea elaborării politicilor și măsurilor legislative din domeniul dizabilității.

Mihaela Scarlat

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU, MIGRATION AND LAW, IRDO, 2014, 63 PAGINI

Studiul se concentrează asupra unei teme ce reprezintă o realitate care va continua să existe atât timp cât vor exista discrepanțe din punct de vedere al bunăstării și al dezvoltării între diferitele regiuni ale lumii.

România are o politică de imigrație specifică în funcție de nevoile identificate la nivel național, luând în considerare impactul pe care acest lucru l-ar putea avea asupra altor state membre ale UE, această politică are drept scop asigurarea unui tratament echitabil și integrarea armonioasă a străinilor în societatea românească.

În România există o rută de migrație (legală și ilegală) pentru persoanele din statele din Europa de Est, din țări din Orientul Mijlociu, din Asia de Sud-est sau din Africa. În ultimii ani, cu toate că România și-a păstrat în mare parte caracterul său de stat de tranzit, începe să devină, de asemenea, tot mai mult și un stat de destinație.

Aderarea la UE a dus în ultimii ani la

schimbări substanțiale în normele de drept care reglementează regimul străinilor în România în calitate de cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și ai Spațiului Economic European, precum și regulile de drept care guvernează azilul în România, în scopul de a asigura conformitatea cu legislația europeană și cu alte instrumente juridice internaționale la care statul român este parte.

Acest proces de armonizare legislativă este în curs de a identifica soluții viabile pentru transpunerea și armonizarea legislației naționale cu legislația UE privind aquis-ul în domeniu.

Cu toate acestea, prin modificarea legislației naționale în domeniile menționate mai sus, legislatorii caută eliminarea permanentă a eșecurilor care au loc în punerea în aplicare a cadrului legislativ privind regimul străinilor pe teritoriul României.

Olivia Florescu

RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES IN ROMANIA. RECENT DEVELOPMENTS, IRDO, 2014, 94 PAGINI

Studiul „Rights of Persons with Disabilities in Romania. Recent Developments”, este realizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) în calitate sa de mecanism independent de monitorizare a implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

IRDO, prima instituție națională pentru drepturile omului din România, este singura instituție națională din țara noastră recunoscută ca având această calitate, de către Comitetul de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului din sistemul ONU.

Volumul de față, parte a unui amplu proiect al Institutului ce cuprinde și alte cercetări pe aceeași temă, își propune să ofere o imagine asupra modului în care sunt respectate drepturile persoanelor cu dizabilități în România, printr-o analiză obiectivă a modului în care prevederile Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități sunt reflectate în legislația națională, dar și a modului în care acestea sunt respectate potrivit unor cercetări proprii, investigații ale unor ONG-uri, date puse la dispoziție de unele instituții.

Amploarea *Convenției* și gama de probleme pe care aceasta o pune în discuție fac monitorizarea și punerea în aplicare a acesteia mai provocatoare decât cele mai multe convenții.

Volumul aduce în prim plan o serie de aspecte care necesită o atenție imediată din partea decidenților:

- adoptarea unei strategii naționale și a unui plan de acțiune care să stabilească o viziune consolidată și detaliată pe termen lung, cu priorități și rezultate măsurabile, pentru îmbunătățirea vieții persoanelor cu dizabilități;

- creșterea gradului de conștientizare și înțelegere a dizabilității, pentru că, o societate incluzivă se bazează pe respect și înțelegere;

- accesibilitatea, în sensul în care toate politicile, programele, standardele și serviciile trebuie dezvoltate ținând cont de nevoile

obișnuite ale persoanelor cu dizabilități (pentru sănătate și bunăstare, pentru securitate economică și socială, pentru a dezvolta aptitudini și pentru a trăi în comunitate), astfel încât să fie înlăturate barierele din calea participării acestora, asigurându-se astfel aplicarea a două concepte fundamentale: „designul universal” și „adaptarea rezonabilă”;

- viața independentă – este nevoie de mai multe servicii de asistență și suport, de servicii multidisciplinare, integrate și accesibile, bine reglementate care să permită persoanelor cu dizabilități o viață independentă și să participe la viața economică, socială și culturală a comunităților lor;

- elaborarea și aplicarea cu consecvență de metodologii pentru colectarea datelor cu privire la persoanele cu dizabilități;

- sprijinirea cercetării referitoare la dizabilitate.

Cercetarea este esențială pentru creșterea înțelegerii la nivel public a problemelor legate de dizabilitate. Aceasta presupune însă o investiție în capacitatea umană, pentru a se forma un grup pe cercetători specializați în domeniul dizabilității. Studiile de cercetare ar trebui orientate spre: calitatea vieții și bunăstarea persoanelor cu dizabilități; programe și standarde de accesibilitate, design universal și adaptare rezonabilă, costul dizabilității etc.

De asemenea, studiul atrage atenția asupra necesității stabilirii modalităților prin care persoanele cu dizabilități pot depune plângeri cu privire la respectarea drepturilor omului și a prevederilor legale existente.

Punctele de vedere din lucrare sunt rodul colaborării dintre cercetători IRDO și cercetători, cadre didactice din învățământul preuniversitar și universitar, doctoranzi și masteranzi, precum și reprezentanți ai unor instituții și ONG-uri care și-au adus contribuția onorific la realizarea acestei cercetări.

Teodor Lorent

VIATA ÎN SCAUN RULANT: DE LA IZOLARE LA PARTICIPARE, FUNDAȚIA MOTIVATION ROMÂNIA, CONTRAPLUS, 2014, 51 PAGINI

Fundația Motivation România, organizație neguvernamentală ce activează de aproape 20 de ani în domeniul promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități din România și, în special, a persoanelor utilizatoare de scaun rulant, a realizat o serie de proiecte destinate îmbunătățirii calității vieții acestor persoane prin asigurarea prezenței lor active în societate cu accent pe integrarea socială, educațională și profesională.

În acest sens este și cel mai recent studiu al Fundației Motivation, parte a proiectului „Roțile Schimbării merg mai departe - către furnizarea adecvată a scaunelor rulante, accesibilitate și sport pentru participarea persoanelor cu dizabilități din România la viața socială”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Raportul privind scaunele rulante și serviciile pentru utilizatorii de scaun rulant din România, are în vedere analiza, impactului echipamentelor și serviciilor de mobilitate asupra stării de sănătate, a posturii și participării sociale a utilizatorilor de scaun rulant. În acest sens, raportul amintește că sistemul românesc de sănătate nu acordă prioritate aspectelor legate de mobilitatea acestor persoane. În țara noastră se acordă o subvenție standard care acoperă costul unui scaun rulant cu performanțe limitate, ceea ce nu permite, în cele mai multe cazuri, orientarea către nevoile reale ale utilizatorului. Cu privire la serviciile conexe se arată că sistemul de sănătate este în continuare concentrat pe finanțarea serviciilor de tip spitalicesc, în detrimentul celor comunitare, iar sistemul de asistență socială nu oferă servicii specializate pentru persoanele cu dizabilități locomotorii.

După cum arată studiul, cei mai mulți dintre

deținătorii unui scaun rulant l-au primit ca donație din surse private sau l-au achiziționat prin decizie de la Casa de Asigurări de Sănătate. Dependenta de limitele finanțării publice sau de ofertele mai mult sau mai puțin întâmplătoare ale unor persoane fizice sau juridice demonstrează că românii nu fac o alegere reală a scaunului rulant pe care îl folosesc, existând un nivel scăzut de informare a beneficiarilor cu privire la caracteristicile și piața echipamentelor de mobilitate.

Majoritatea utilizatorilor de scaun rulant nu au o participare socială consistentă, educația și integrarea în muncă fiind doi dintre indicatorii esențiali. Astfel, rata de neșcolarizare în rândul acestor persoane (25%) este de 12 ori mai mare decât la populația generală (2%). Nivelul de dezvoltare a abilităților de autoservire și manevrare a scaunului rulant cât și lipsa de deschidere a sistemului educativ din România la nevoile acestor persoane fiind determinante.

Raportul evidențiază că pentru îmbunătățirea situației utilizatorilor de scaun rulant din țara noastră este necesară punerea în aplicare a legislației referitoare la accesibilitatea clădirilor de interes public și a transportului public. De asemenea trebuie luate o serie de măsuri precum flexibilizarea prestațiilor și dezvoltarea sistemului de servicii sociale, de reabilitare medicală, de ocupare de asistentă și sprijin pentru facilitarea traiului independent; reformarea sistemului de învățământ astfel încât calificările sau profesiile în care sunt formații copiii să fie corelate cu piața muncii și educarea opiniei publice în sensul sensibilizării cu privire la persoanele cu dizabilități.

Marius Mocanu

MARIUS PETROIU, DREPTUL DE ACCES LA INFORMȚIILE DE INTERES PUBLIC. DE LA LITERA LEGII, LA ABUZUL AUTORITĂȚILOR, 445 PAGINI

Volumul de față își propune aprofundarea unei teme mai puțin analizată, dar de o importanță deosebită pentru întreaga societate,

accesul la informațiile de interes public, drept prevăzut de legislația românească actuală care trasează în sarcina autorităților și a instituțiilor

publice o serie de obligații de transparență cu privire la acestea.

Practica actuală a autorităților și instituțiilor publice se caracterizează printr-o tendință de a interpreta cât mai restrictiv definiția noțiunii de „informație de interes public”, în scopul de a limita aria informațiilor față de care există obligația de transparență, neglijând astfel un dreptul fundamental, dreptul de acces al publicului la informații.

Lucrarea de față vine atât în sprijinul publicului, titular al dreptului de acces la informații, cât și al autorităților și instituțiilor publice, tratând în mod exhaustiv problematica protecției informațiilor de interes public, din perspectiva autorităților și a instituțiilor publice implicate în deținerea și utilizarea lor. Sunt evidențiate astfel, nivelul obligațiilor, dar și al drepturilor, autorităților și instituțiilor publice confruntate cu problematica dreptului de acces al persoanelor la informații.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, metodologia de cercetare aleasă de autor a fost cel puțin originală, în condițiile în care propune ca element central al demersului de cercetare sintagma „modalități administrative de protecție a informațiilor”, definiție ce se regăsește în cuprinsul lucrării.

În argumentarea propriilor puncte de vedere și propuneri de lege ferenda, autorul identifică și exprimă convingător cele mai elocvente susțineri doctrinare și jurisprudențiale.

Lucrarea poate fi utilă atât pentru modificarea legislației cât și pentru perfecționarea activității în administrație, punctele de vedere și propunerile autorului, în măsura receptării și valorificării putând determina eliminarea multor antinomii ale cadrului legislativ românesc.

Carmen Năstase

MIRCEA DUȚU, DREPTUL: ÎNTRE IPOSTAZE TEORETICE ȘI AVATARURILE MONDIALIZĂRII, EDITURA ACADEMIEI; EDITURA UNIVERSUL JURIDIC, BUCUREȘTI, 2014, 275 PAGINI

Profesorul universitar doctor Mircea Duțu reputat jurist, director al Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, președinte al Universității Ecologice București, și-a propus să repună Dreptul în drepturile sale prezentându-l prin mai multe studii ce se regăsesc într-un volum bine structurat.

Este prezentat astfel dreptul ca doctrină, știință și jurisprudență, este ilustrată apoi cercetarea juridică, cu specială referire la cercetarea juridică din România.

Autorul este preocupat de rolul pe care îl deține doctrina în dezvoltarea, dar și în practica dreptului. Apoi, el evidențiază importanța reformei legislative, a finalizării acesteia în ultimii 25 de ani printr-o masivă recodificare.

Autorul consacră mai multe studii culturii juridice și învățământului juridic mondial. El este preocupat de mondializarea culturii juridice, de receptarea juridică a conceptului de cultură și evident de cultura juridică românească, de învățământul juridic occidental și, evident, de învățământul juridic românesc.

Desigur, aceste studii prezintă un interes major dacă avem în vedere faptul că în Europa predarea dreptului este încă marcată de curente

naționale de gândire, care reprezintă o piedică în calea tendinței de internaționalizare. Lăsând la o parte anumite excepții, cursurile predate se construiesc încă pe axa unui model național. Există însă anumite universități europene care promovează o educație juridică axată pe o înțelegere cosmopolită a dreptului și nu pe limitarea impusă de o anumită tradiție juridică specifică. Prin urmare, modalitatea de predare a dreptului este legată în mod direct de sistemele juridice elaborate de cele două mari familii ale dreptului occidental, și anume cea a dreptului romano-germanic și cea a dreptului anglo-saxon.

Astfel, profesorii de drept le prezintă studenților din facultățile de drept din statele în care se aplică sistemul de drept romano-germanic, adică ansamblul regulilor juridice, al interpretărilor jurisprudenței și doctrinelor aplicabile la un anumit moment dat. Se acordă astfel o atenție specială studiului legii, al marilor principii și teorii generale. Acest tip de educație juridică este aplicat în general de facultățile de drept și cuprinde mai mulți ani de studii, cei trei ani de licență fiind apoi urmați de alți doi ani de studii pentru obținerea unui

masterat. Studentul are posibilitatea de exprimare personală doar în cadrul grupurilor de lucru interactive.

Într-o cu totul altă manieră se efectuează studiile în universitățile din statele ce aparțin sistemului de drept anglo-saxon care acordă mare importanță jurisprudenței, predarea dreptului urmând să le ofere viitorilor juriști posibilitatea de a fi în măsură să găsească în jurisprudență precedente relevante pentru cazurile pe care le au de rezolvat.

De cele mai multe ori un punct convergent în predarea dreptului occidental este cel al axării pe materia juridică națională. Un student european, american sau canadian va trebui să se concentreze pe norma juridică din cadrul sistemului țării sale. Întâietatea acordată dreptului național este un fenomen destul de recent, deoarece dreptul roman încă de la redescoperirea sa la Bologna în secolul al XI-lea a reprezentat sursa comună a studiilor juridice în cadrul facultăților europene de drept, până când marile consolidări ale legilor naționale din secolului al XIX-lea au condus la abandonarea studiului comun al dreptului roman. Profesorii de drept s-au concentrat astfel pe studierea legilor naționale. Numai că acest model de educație juridică a început să fie tulburat de fenomenul globalizării, care a permis apariția unui drept transnațional. Dezvoltarea dreptului european, importanța acordată drepturilor omului și dreptului Uniunii Europene au devenit din ce în ce mai vizibile în Europa. Aceste transformări vin să pună sub semnul îndoielii metoda națională de predare.

Soluțiile oferite de diverse sisteme de drept național nu constituie decât exemple care să permită înțelegerea problematicii în sine și evaluarea anumitor alegeri în maniera de

răspuns. Astfel, studentul nu va mai fi marcat de sistemul de gândire al dreptului său național, ci va avea ocazia de a gândi în afara cadrului strict al acestuia. Acest model a fost experimentat cu succes pe alte continente în anii 1990. În Europa, instituțiile de învățământ superior au introdus în pionierat acest model de învățământ.

Trebuie avută în vedere, credem, experiența olandeză și luxemburgheză a facultăților de drept în domeniul predării transsistemice care, în opinia noastră, reprezintă calea viitorului în predarea dreptului. Așa cum știm, de altfel, facultatea de drept de la Maastricht și din Luxemburg au deschis calea unei posibile generalizări a acestei metode inovatoare de predare a dreptului.

Apreciem modul în care autorul ilustrează, în volum, spiritul juridic din Academia Română și, de asemenea, rolul cultural științific ca element important major al dreptului și al preocupărilor academice, ajungând la o pledoarie pentru elaborarea unei enciclopedii juridice a României în condițiile în care, încă din primele decenii ale secolului trecut, în facultățile de drept din țara noastră exista ca disciplină de studiu enciclopedia juridică.

În ultimele studii din volum autorul prezintă tendințele apărute pe plan internațional spre un drept suplu, spre simplificarea dreptului și chiar spre dejudiciarizarea acestuia.

Apărută în colecția „eseuri” coordonată de prof. univ. dr. Ovidiu Predescu, cartea prof. univ. dr. Mircea Duțu prezintă un interes deosebit pentru orice om de cultură, pentru orice persoană care dorește să înțeleagă mai bine ce este dreptul și către ce tinde în condițiile mondializării, ale societății de mâine.

Irina Moroianu Zlătescu

JEAN-CLAUDE PIRIS, THE LISBON TREATY. A LEGAL AND POLITICAL ANALYSIS WITH A FOREWORD BY ANGELA MERKEL, CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS F.A., 426 PAG.

Așa cum se arată în cuvântul înainte „Tratatul de la Lisabona a deschis un nou capitol în istoria Europei”. Iată de ce, o lucrare apărută după intrarea în vigoare a acestuia și fiind opera celui care în perioada cea mai dificilă a elaborării și adoptării sale era directorul serviciului juridic al Consiliului nu trebuie să lipsească din biblioteca niciunui jurist

interesat de istoricul acestui tratat. Lucrarea are ca punct de plecare Tratatul de la Paris prin care s-a creat Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului și pune accentul pe perioada 2005-2007. Semnificativă în istoria construcției europene a fost Declarația de la Berlin din 25 martie 2007 adoptată cu prilejul celei de-a 50-a aniversări a Tratatului de la Roma, declarație pe

care autorul o prezintă în paginile cărții sale care a fost adoptată într-o perioadă plină de dificultăți mai ales după eșuarea ratificării în 2004 a Tratatului Constituțional și care impune evitarea unui nou eșec:

„Odată cu unificarea europeană, s-a împlinit un vis al generațiilor anterioare. Istoria ne amintește că trebuie să-l protejăm pentru binele generațiilor viitoare. De aceea, trebuie întotdeauna să reînnoim forma politică a Europei pentru a fi în pas cu timpul. Iată de ce astăzi, la 50 de ani de la semnarea Tratatului de la Roma, ne-am unit în atingerea obiectivului nostru de a așeza Uniunea Europeană pe o bază comună reînnoită înainte de alegerile pentru Parlamentul European din 2009. Pentru că știm că Europa este viitorul nostru comun”.

Remarcăm, de asemenea, capitolul consacrat democrației, în care sunt tratate cele mai semnificative aspecte legate de Parlamentul European (celelalte instituții ale Uniunii Europene fiind tratate în capitolul intitulat

„instituții”), parlamentele naționale, inițiativa cetățenilor și celelalte posibilități pe care le au cetățenii de a influența procesul decizional în UE.

În continuare, demn de reținut este și capitolul „Drepturile fundamentale” în care autorul se ocupă de originile Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, menționând art. 6 din Tratatul de la Lisabona, aplicarea Cartei în diverse țări (de exemplu în Polonia și Marea Britanie) și, nu în ultimul rând, accesul Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Niciun domeniu important nu a fost ignorat sau tratat cu mai puțină atenție de autor.

Astfel, regăsim în carte capitolele privind libertatea, securitatea și justiția, afacerile externe, afacerile interne economice, sociale, financiare ș.a.

De asemenea remarcăm jurisprudența semnificativă prezentată de autor.

Adrian Bulgaru

MARIANNE DONY, DROIT DE L'UNION EUROPÉENNE, ÉDITIONS DE L'UNIVERSITÉ DE BRUXELLES, 2014, 830 PAGINI

Autoarea, profesoară la Universitatea liberă din Bruxelles și președintă a Institutului de Studii Europene, prezintă în prima parte a cărții sale marile etape ale integrării europene, apoi se ocupă de dreptul instituțional al Uniunii Europene. Ea se referă, mai întâi, la constituționalizarea progresivă a dreptului Uniunii și aici prezintă valorile și obiectivele Uniunii și cetățenia europeană. Remarcăm preocuparea autoarei pentru principiile democratice, pentru drepturile fundamentale ale omului, pentru apartenența la Uniune dar și pentru sistemul de competențe, pentru sistemul instituțional al Uniunii Europene; pentru ordinea juridică a Uniunii și controlul jurisdicțional în Uniunea Europeană.

În a doua parte a cărții sunt prezentate politicile Uniunii, pornind de la regimul juridic al pieții interioare. Aici sunt prezentate și libertatea de circulație a mărfurilor, libertatea de circulație și de ședere a cetățenilor, libertatea

profesională cu componentele sale libertatea de circulație și de stabilire a lucrătorilor și libertatea de prestări de servicii, libera circulație a capitalurilor. Remarcăm prezentarea în acest cadru a dreptului concurenței.

În continuare, este analizat spațiul de libertate, securitate și justiție, apoi sunt prezentate politicile cu caracter economic ale Uniunii și politicile cu caracter neeconomic.

De asemenea, este ilustrată acțiunea externă a Uniunii, politica sa externă și de securitate comună, măsurile restrictive, politica comercială comună, cooperarea cu statele terțe și acțiunea umanitară.

Lucrarea este deosebit de utilă atât pentru cercetători, pentru practicienii care se confruntă cu dreptul european și cu evoluția drepturilor omului la nivel european și, nu în ultimul rând, studenților.

Petru Emanuel Zlătescu

MARCELA STOICA, UNIUNEA EUROPEANĂ: O ABORDARE INSTITUȚIONALĂ, PRO UNIVERSITARIA, 375 PAGINI

Volumul își propune prezentarea sistemului instituțional al Uniunii Europene și al politicilor sale. El oferă cititorului o structură a materiei divizată pe mai multe secțiuni și capitole, care cuprinde referiri privind procesul de devenire al construcției comunitare, aspecte legate de cadrul legislativ, de evoluția, componența și rolul instituțiilor. Autoarea evidențiază faptul că ele sunt generatoare de acte și politici comunitare și, în fapt, interferează creând tot ceea ce astăzi este o mare comunitate europeană.

În carte s-a optat pentru o abordare istorică, cronologică, în care informațiile cantitative să ajute la dezvoltarea unei gândiri critice, motivat și de faptul că literatura din domeniu este extrem de bogată și variată, posibilitățile de

informare crescând tot mai mult, mai ales după aderarea României.

De asemenea, volumul urmărește să prezinte schimbările și consecințele acestora asupra arhitecturii instituționale a Uniunii Europene dar și beneficiile pentru cetățenii europeni, pentru consolidarea democrației participative și a rolului de actor internațional al UE.

Natura problematicii abordate, actualizarea, structurarea și organizarea materialului atât de abundent și divers, face din lucrarea de față un instrument util pentru cei interesați de ideea și realitatea în permanentă devenire a Uniunii Europene.

Marius Mocanu

V. REMEMBER

ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Simpozion cu tema „Evoluția drepturilor economice, sociale și culturale la 15 ani de la ratificarea Cartei Sociale Europene Revizuită”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Family Forum (1 iulie 2014)

Conferință cu tema „Investiția în tineri”, temă aleasă de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea Zilei mondiale a populației și împlinirea a 40 de ani de la proclamarea Anului internațional al populației și de la conferința Mondială a Populației, desfășurată în luna august 1974 la București, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Family Forum, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (11 iulie 2014)

Masă rotundă cu tema „60 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției privind statutul refugiaților”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (28 iulie 2014)

Etapa națională a concursului „Democrație și toleranță” organizată de Ministerul Educației Naționale în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Inspectoratul Școlar Județean Bihor și cu concursul Primăriei Municipiului Oradea (28-31 iulie 2014)

Dezbatere privind proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 122/2006 privind azilul în România lansat în dezbatere publică de Ministerul Afacerilor Interne, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului (6 august 2014)

Dezbatere cu tema “Dreptul la sănătate și accesul cetățenilor la actul medical precum și drepturile persoanelor cu dizabilități”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului cu coordonarea Spitalului Județean Neamț (12-14 august 2014)

Masă rotundă organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România cu prilejul intrării în vigoare a Convenției de la Istanbul - Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația Family Forum și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (18 august 2014)

A XX-a ediție a Universității Internaționale a Drepturilor Omului cu tema „Dezvoltarea unor noi metode și mijloace de promovare și protecție a drepturilor omului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și cu concursul membrilor AIDC, ELI, IDEF (23-28 august 2014)

Dezbatere cu tema „Diferiți dar egali” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România cu prilejul Zilei nediscriminării care se sărbătorește în România din anul 2000 (1 septembrie 2014)

Simpozion cu tema „Alfabetizarea și dezvoltarea durabilă”, temă aleasă pentru acest an de Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură pentru marcarea Zilei Internaționale pentru Alfabetizare, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului (6 septembrie 2014)

Conferința cu tema „Implicarea tineretului în democrație”, temă propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru Ziua Mondială a Democrației, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația pentru

Națiunile Unite din România (15 septembrie 2014)

Masa rotundă cu tema „Aspecte privind libertatea religioasă și educația pentru toleranță și respectul pentru semeni”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (19-20 septembrie 2014)

Întâlnire cu Avocatul Poporului cu tema „Prevenirea torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante în locurile de detenție”, organizată de instituția Avocatul Poporului și Institutul Român pentru Drepturile Omului (18 septembrie 2014)

Întâlnirea cu tema „Traficul de persoane și prostituția forțată în Europa” organizată de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților cu participarea delegației Comisiei pentru drepturile omului și ajutoare umanitare din Bundestag, condusă de domnul Michael Brand, președintele comisiei, membrilor Comisiei pentru drepturile omului și minorități a Senatului și din partea Institutului Român pentru Drepturile Omului (18 septembrie 2014)

Masă rotundă cu tema „Sărbătoriți cu noi Ziua europeană a limbilor”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia cu ocazia Zilei Europene a Limbilor (24 septembrie 2014)

Conferința cu tema „Abilitățile contează” organizată în cadrul proiectului “Abilitățile contează– Implementarea clasificării internaționale a Funcționării, Dizabilității și Sănătății în serviciile de incluziune socială pentru persoanele utilizatoare de scaune rulante din România” organizată de Fundația Motivation România în parteneriat cu Swiss Paraplegic Research din Elveția cu participarea experților și reprezentanți din cadrul Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției

Sociale și Persoanele Vârstnice, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, Institutul de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă, Institutul Român pentru Drepturile Omului, organizații neguvernamentale cu activitate în domeniu, specialiști din domeniul dizabilității și reabilitării, precum și persoane cu dizabilități (24-25 septembrie 2014)

Lansarea raportului în limba engleză „Drepturi egale și mediu accesibil” realizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului (25 septembrie 2014)

Dezbatere privind proiectul de modificare a HG nr. 1007/2010 privind aprobarea programelor de interes național în domeniul protecției familiei și a drepturilor copilului pentru perioada 2010-2012, lansat în dezbatere publică de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația Română pentru Drepturile Femeii și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Clubul de la Cheia (26 septembrie 2014)

Conferința cu tema „Dreptul la informație un drept al cetățenilor” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia cu ocazia Zilei internaționale a dreptului de a ști (29 septembrie 2014)

Masă rotundă cu tema „Drepturile copilului la joc și activități recreative”, temă care reprezintă titlul rezoluției inițiată de România și adoptată la 25 septembrie a.c. de Consiliul Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Drepturile Femeii și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (30 septembrie 2014)

PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

Curs cu tema „Administrarea patrimoniului instituțiilor publice”, organizat de Expert Activ Group (2-6 iulie 2014)

Lansarea raportului special al instituției Avocatul Poporului privind „Respectarea drepturilor copiilor privați de libertate în România” realizat cu sprijinul UNICEF România (3 iulie 2014)

Lansarea primului Grant structural al Facultății de Administrație Publică cu tema „Dezvoltarea curriculară și creșterea relevanței programelor de studiu în administrație publică prin metode inovative de blended learning și corelare cu plata muncii” organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative (4 iulie 2014)

Dezbateri cu tema „Libera circulație a lucrătorilor români pe teritoriul UE: realități și tendințe din perspectivă economică, ocupațională și socială” organizată de Institutul în cadrul campaniei de promovare și diseminare a rezultatelor proiectului de cercetare Studii de Strategie și Politici Asociația Clubul de la Cheia (8 iulie 2014)

Curs cu tema „Codul Muncii 2014 analiza și implementarea celor mai recente modificări legislative”, organizat de Expert Activ Group (9-13 iulie 2014)

Dezbateri privind proiectul Ordinului pentru aprobarea „Regulamentului centrelor de cazare a străinilor luați în custodie publică”, organizată de Ministerul Afacerilor Interne (10 iulie 2014)

A III-a sesiune a Comitetului pentru Drepturile Omului organizat de Înalțul Comisariat pentru Drepturile Omului la Geneva (14-18 iulie 2014)

Cel de-al XIX-lea Congres de Drept Comparat organizat sub patronajul Președinției Austriei în colaborare cu Comitetul Național Austriac al Academiei Internaționale de Drept Comparat la Viena, Universitatea din Viena, Institutul Elvețian de Drept Comparat și Universitatea Europeană din Bratislava (20-26 iulie 2014)

Conferința cu tema „Romani and the international Criminal Court: between full implementation of the Rome Statute and ratification of the Kampala Amendments” organizată de Ministerul Afacerilor Externe în colaborare cu Comisia Națională de Drept Internațional Umanitar și cu Societatea

Națională de Cruce Roșie din România cu ocazia Zilei justiției penale internaționale (21 iulie 2014)

Sesiune de informare în cadrul „Programului Europa creativă 2014 - 2020 – subprogramul Cultura” organizată de Comisia Europeană, Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură din Bruxelles și Biroul Europa Creativă România (1 septembrie 2014)

Conferința internațională cu tema „Global economy and governance GEG 2014” organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative în parteneriat cu Academia Română, -Institutul de Prognostic Economică, Wuhan University, National Taiwan University, Ming Chung University din China și cu sprijinul Parlamentului României-Camera Deputaților, al Băncii Naționale a României și al Primăriei Municipiului București (10-12 septembrie 2014)

Masă rotundă cu tema „Provocări ale globalizării pentru spațiul francofon” organizat de Școala Națională de Studii Politice și Administrative, cu participarea dlui Clément Duhaime, adjunct al Secretarului general al Organizației Internaționale a Francofoniei (16 septembrie 2014)

Seminar internațional organizat de Școala Națională de Studii Politice și Administrative în parteneriat cu Institutul de Filosofie și Sociologie din cadrul Academiei Naționale din Polonia (IFIS PAN) în cadrul proiectului cu tema „Burse doctorale și postdoctorale pentru tineri cercetători în domeniile științe politice, științe administrative, științele comunicării și sociologie” cu participarea profesorului Josef Niznik, director al Consiliului științific din cadrul IFIS (23 septembrie 2014)

Conferința anuală a Institutului de Drept European organizată în parteneriat cu Facultatea de Drept a Universității din Zagreb (25-26 septembrie 2014)

Conferința cu tema „Valoarea adăugată a serviciilor de traducere și interpretariat profesionale”, organizată de Comisia Europeană (Direcția Generală Traduceri), în colaborare cu Asociația Firmelor de Interpretariat și Traduceri și Asociația Traducătorilor din România, marcând Ziua europeană a limbilor (26 septembrie 2014)

